

NYELVTUDOMÁNYI
KÖZLEMÉNYEK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGA.

SZERKESZTI

SIMONYI ZSIGMOND.

HUSZONKETTEDIK KÖTET.

V. FÜZET.

Ara 1 frt.

BUDAPEST, 1891.

TARTALOM.

Jurák-szamojéd szójegyzék. — <i>Budenz József</i> ...	321
Az ugor nyelvek összehasonlító alaktanához. <i>Budenz József</i> hagyatékából	
a) Többes és kettős szám	377
b) Collectiv számnevek	399

Ismertetések és bírálatok.

Munkácsi B. Votják Szótár. <i>Szmírnov Iván</i> (oroszról)	404
Egy osztják nyelvemlék, <i>Simonyi Zsigmond</i>	408

Kisebb közlések.

A magyar szókincs eredetéhez — szóegyezesi adatok: <i>kutya, hoddly.</i> <i>Budenz József</i>	409
Egy homályos vogul szó. <i>Budenz József</i>	413
Van-e «senki» jelentésű középzozvai vogul <i>khals</i> ? — Kérdés a felsőzozvai vogul nyelvjárásra vonatkozólag. <i>Vasverő Rajmund</i>	415

Jurák-szamojed szójegyzék.

A jelen szójegyzékhez szolgáltak anyagforrásul 1. azon szók, melyeket 1882-ben a Budapesten megfordult szamojedektől, főképen az öreg Kanyikov-tól jegyeztem föl, illetőleg vele igazoltattam és a melyek nagy része egyszersmind az ugyanakkor följegyzett textusokban is előfordul (lásd ezeket fent 85 stb. lapokon: «Jurák-szamojed nyelvmutatványok» 1—6. sz.). — 2. Regulynak az Uralon följegyzett szógyűjteménye az 1844. évből (l. fent 82. l.). Mind e két forrásból való szókat egyazon írásmód alkalmazásával, megfelelésük szerint cikkekke szerkesztvén, még hozzá csatoltam, a mennyire megvolt, Castrén szamojed szójegyzékeiből is a jurák-szamojed alakot, egyrészt ez új közlésem igazolására, másrészt meg az esetleges hangalaki eltérés alkalmas föltüntetésére. Mert észrevehető még elég ilyen eltérés, noha Castrén is már az ő jurák szójegyzékeben több aldialectusnak szavait egyesítette. De meg az is kiténik, t. i. a «C.» (= «Castrén»)-val jelzett adat hiányából, hogy mely szók kerültek csakis a Kanyikov vagy Reguly-féle forrásból vagyis merőben új adatok.

A fölvelt szóalakokra nézve megjegyzem, hogy a névszót az egyes-sz. nominativus-alakban hozom föl (néha valamely ragos alakot mellékelve, melyből teljesb tö következik); az igéket töalakban a Castrén fölhozta praes. 1. személy helyett, a mely C szerint *-dm*, *-m* vagy a tárgyi ragozásban *-u* végű; től pedig tekintem az ennek elhagyásával fönmaradó alakot, csakhogy ennek netán hosszú vocalisa helyett a vele váltakozó rövidet veszem föl, mely úgyis rendesen rövid, Kanyikov és Reguly szerint; csak egytagú igéknek mutatkozik a vocalisa K. szerint is hosszúnak. Az 1-ső személybeli *-dm* végzetnek egyébiránt K.-nál is van nyoma, voca-

lisált *-dam* alakban (pl. *tū-dam*) és R.-nál a *-gu* (*-ñu*) végű igéknek rendszeren *-gudum* (*ñudum*) a végzetük. Itt megemlítem még, hogy a C.-nél gyakran előforduló *-jū* végű 1. személyek, Schiefner megjegyzése szerint, rövid *u*-val valókká igazítandók.

Mind Castrénnál, mind Regulynál szerepel szóelején a gutturalis nasalis *ñ* (C. csak *ñ*-vel írja, R. meg *gn*-vel), oly szókbán, melyeket K. csupa kezdő vocalissal ejtett (kivéve, hogy *ji*-ből összevont *i* vau C.- R.-nál is). Castrén csak azért jelölte e hangot nem teljes betűvel, mert annak egyes vidéken beálló elmaradását vette észre; az ő jelölését fölcseréltem a teljes alakú *ñ* betűvel, mert hangoztatva bizony csak így hangzik.

Reguly az ő szavait szamojedül jól tudó vogul embertől jegyezte föl (l. fent 82. l.). Ennek ő gyakran a vogul nyelvű magyarázatát is közölte, a melyet szintén megtartanom nem csak általában érdekesnek, de néha a jelentés megvilágítása szempontjából fontosnak is tetszett.

A szócikkek külön forrásból való rovatainak elválasztására szolgál a | jegy; a forrás jelölésére, a rovat végén R. = Reguly, C. = Castrén; nincs külön megjelölve a kanini (Kanyikov szavait közlő) rovat; az ebben előforduló idéző számok (pl. 4, 2 5, 26) a fent (85 stb. lapokon) közölt hat nyelvmutatvány számaira és sorszámaina vonatkoznak. — C. *Spr.* = Castrén, *Sprachproben aus dem Jurakischen* (a 'Wörterverzeichnisse aus den Samojedischen Sprachen' függeléke, 309—339. l.).

A szójegyzékben követett betűsor: *a, ae, ä* (illetőleg *ña, ñä*) | *i, i* (*ñi*) | *e* (*ñe*) | *o, a* (és *ö*) | *u* (és *ü*) || *h* (és *χ*), *j* | *t, s* (és *š* R.), *n* | *t* (*d*), *s* (és *z*) *n* | *p* (és *b*), *v, m* | *r, l*.

Különös jegek: *z* jelenti a szónak, a mely előtt áll, az előzővel való szorosabb egybeejtését (illetőleg az ez által okozott változást a kezdőhangban: pl. *zg*, mely különben *h* volna): — ' jelent dentalis (*t, d, s* helyébe lépett hehezetet); — ' meg nasalis hehezetet.

BUDENZ JÓZSEF.

JURÁK-SZAMOJED SZÓJEGYZÉK.

a ugyancsak: *udin a handa* 5, 6 | *ña* ja R. | *ña'* so, in der tat C.

ā-, *ā-* lenni (esse): *huñāna ā* hol van? *aś* lenni 3, 25; *āgu* lesz 4, 62; *āñis*, *āneki* volna 6, 15; *āñeres* 4, 16; — gerundialis alak: *āv* 6, 28; *āvde* 2, 1; *āvda-u* 3, 8; *ebea* 4, 71. — *ñā-*: *ñim=ñā* nem vagyok 5, 35; *ñiñi=ña* non est 5, 11. — *ges* = *aś* (= *ñaś*, *ñüş*) 5, 53 | *ña-*, *ñaj-*, *ñae-* esse C.: *ña* est, *ñajś* esse | *ñä* R. (pl. ger. *ñeptü* = C. *ñæbata*).

ae, *ā* láb: *āmda* lábát 3, 5; *āumda* id. 4, 20; *äuer* lábád 4, 26; *āde* *āda* lába, lábait 3, 15; *ānde* lábához 4, 68; *ādnanda* lábán 4, 46.

ñē (1. raggal *ñēu*) fuss R. | *ñae* fuss C.

aeva fej | *ñaeva* C. | *ñevua* kopf (1. rag. *ñevuau* fejem) R.

ājvaj nyers, főtlen (pl. *amsa* hús) | *ñājebaej* roh C.

ājsie, *ājše*, *ājsi* zsák, zacskó (*ājsinde* 5, 44) | *ñaeś*, *ñaesi* sack C.

ajdi látszik, látható 5, 11 (1. *adime-*) | *ñadi* ist sichtbar C.

ā'u, *āgu* kacsza | *ñañu*, (Kan.) *āñu* kleine ente C.

auar étel, eledel 4, 66: *auradīmda* eledelt magának 3, 3 | *ñauer* essen R. | *ñavar* das essen C.

āudaj- megszűnni (*āudaj* megszűnt 3, 16) | *ñævadaj-* ledig sein, aufhören C.

(*aha*): *ādna*, *ādne* messze (procul) 5, 11. 51. — *ākuna* id. 6, 20. | *ñahanna*, *ñahkunne* weit; *ñaha* weithin; *ñahad* von weit R. | *ñahana*, *ñāna*, *ñahakuna* weit; *ñaha'* weit hin; abl. *ñahad*, *ñahakud* von weit C.

āje test: *ājede* teste 3, 20; *ajen hobo* test bőre | *ñaja* Körper: *ñajen hobo* haut R. | *ñāja*, *ñaija* Körper C.

aciki, *aceki*, *atiki* fiatal, gyermek (*a. néneć* fiatal ember); — *aci-*

karka valamivel fiatalabb 5, s. | *ñaciki* kind R. | *ñateki*, *ñaceki* jung, kind C.

ateua adósság; adós (*mañe ateuam adós* vagyok) | *ñättibe* schuldig R. | *atíbea*, (Kan.) *atevea* schuld C.

ate- várni, megvárni (*atesi jāmūde* 4, 88) | *ñettie-* warten R. | *ñate-* id. C.

atena-, *atenna-* várni, várakozni 4, 88. 5, 28.; *atenar* várj csak 3, 22 | *ñatiena-* C.

(*ada*) : *adan* el, ki : *adan zgañ* eredj el, menj ki | *ñadan* weg, прочь R. | *ñadan* in die ferne, fort C.

āda- löni | *ñede-* (*ñedeñu*) schiessen, auslassen; — *ñedepta-* schicken R. | *ñaedabta-* schicken C.

ādera- eresztetni, eleresztetni, küldeni; *śuj zñādera* eressz engem 4, 6. | *ñaedara-* fahren lassen, schicken C.

ādera gyanánt (= *āde-ra* levő-ként, l. *ā-* esse) : *hābaj ādera* 3, 16.

ñadara- reissen, zerreisen R. | *ñad'arta-* zerreißen C.

adarabaj hajnal | *ñadarabaj* osten C.

ādelaua verszt (вепста) | *ñaedalava* werst C.

ādīli- tova menni, hajtani (fahren) 2, 8. | *ñaedalaj-* fahren C.

ādime-, *ādime-* látszani, láthatónak lenni 4, 18. 85. | *ñādimea-* sichtbar sein C.

ādime- mutatni, jelölni 4, 14. | *ñādime-* zeigen C.

ñādjer kahl, bloss R.

āsie húgy, моча : *āsieu hamdaqum* мочуць; — *āsa-* hugyozni (*mañ āsam* hugyozom) | *ñanči-* (*ñančiñu-*) pissen R. | *ñānsa-* pissen C.

āñi más : *ā. jahana* más helyen, másutt; *āñi-jeler* idegen ember, másunnan való; — *añi*, *añ* megint 4, 28. 49. | *ñāñi* mancher; *ñāñšir*, *ñāñin-šer* anders; — *ñāñi* und R. | *ñāñi*, *ñāñi* ein anderer : *ñāñi-jandier-*, *jatier* auswärtiger; *ñāñin-sier* anderswie; — *ñāñi'*, *ñāñi* wiederum C.

ano csónak, kis hajó | *ñanno* R. boot | *ñano* boot, fahrzeug C.

aple, *aptie* szag; — *aptie-* : *aptie* bűz, fojtós levegő van (душно) | *ñābta*, *ñabta* geruch; — *ñābñie-* riechen, stinken C.

ama- enni | *ñamta-* schlucken (befalni, vog. *ju-teilem*) R.

āmea- szopni; — *āmetāla-* szoptatni | *ñameptañu-* saugen R. | *ñamea-* saugen; *ñameta-* säugen C.

amge mi (*amgam* mit 4, 7); *amgari* (csak-mi), valami 3, 1.; *amgalt* (+ neg.) semmi [nem] | *amke*, *āmke* mi; *amki jāmñe* für was;

ãmkãrti jañu nichts, gar kein (semmi síncs) R. | *ñamge was*; *ñamgeri*, *ñamgari* etwas; *ñamge-jemíe* weshalb; — *ñamgehart*, *ñamgart*, *ñamgalt* nichts C.

ãmdi- ülni 2, 18. 4, 65.; *leülni* (= *ñãmdi leül* 2, 13); *ãmdivi ülb* 5, 30. — *ãmdeda- ülni* 2, 17. 5, 24. | *ñamtada-* sitzen R. | *ñãmdi-*sitzen C.

amñili édes : *ñi-a* (nem édes) keserü | *ñamñili*, *ñamñali* süss C.

ärka nagy (arka 5, 1), öreg (*sidi pou ärka* két évvel öregebb 6, 8); — *ärka'ie* igen nagy 4, 44. | *ñarka* R. | *ñärka*, *ñarka* gross; — *ñärkaja*, *ñärkaje* sehr gross C.

ärma- emelkedni, nőni K. 4, 28. 78.; *ärmi* fölnőtt | *ñarma-* wachsen R. | *ñärma-* gross werden, wachsen C.

ärdãnda hosszant, hosszában [fekszik] 2, 3. | *är* gross, *ärda* grösse C., v. ö. *ärka*.

ëso íz, csukló (glied, gelenk) : *udi-ñëso* kézcsukló | *ñuda-ñësu* handglied C.

ësond -ig (bis) | *ñësond* bis C.

edennã : *jur e. pilu* biene R. (tkp. zsír [méz] -eresztő bögyöly 1. *ãda-* alatt : *ñede-* R.).

iute- (*iuteñu-*) enyvezni R. | *jiute-* leimen C.

iterma meghalt sámánnak (*tadibe*) lelke (rossz szellem) | *ñitarma*, *itarma* geist (sámán-lélek) C.

idi-, *idi-* (*idigu-*, *idigu-*) akasztani, fölakasztani; — *idebi- id.* | *ñidea-*, *ñidambi-*, *ñidebi-*, *idebi-* aufhängen C. | (*ñidoda* hangen, *ñitan* hängen; vog. *tãgetem* R.).

in íj | *ñin*, *ñen*, *ñin* bogen C. | *ñin* R.

iñi balra [menni] R. | *jiñeñãñi* bal C.

inub, *inub* (1. szem. raggal: *inubu*) ip, após | *ñinab*, *ñinab* schwiegervater; mann der älteren schwester C.

il al : *ja-ñila* föld alá, *ñilna*, *ñilne* alatt; *ilmna* alatt el | *ñilnaña* unten am fluss (vog. *luon*), *ñilnade* von unten R., *pãen* *ñilne* abwärts den berg R. | *ñil* unter, boden, grund : loc. *ñilna*, abl. *ñild*, prol. *ñilmna* C.

ñilik teufel R.

- o sziget | *ño insel* R. C.
ōka, oka sok 4, 46. 5, 10. | *ñuka, ñoka* viel (*ñ. ñeñča, ñ. jender* volk [sok ember]) R. | *ñōka* viel C.
ojiliko szegény | *vojile* arm R. | *vajjiliko* C. — l. *voevo*.
ñoho несець [steinfuchs] R. | *noho* steinfuchs C.
ñoner gebirgsspitze (vog. *šahl*) R. | v. ö. (Kam. szam.) *ñer* spitze C.
opoj egy 2, 7. 3, 6.; *ob-* : *ob-jegñe* tizenegy | *ñopoj, ñobo, ñob* egy : *ñob-jeñña* tizenegy ; — *ñobo ñañi* der eine den andern R. | *ñopoj, ñob* eins, *ñob-jeñña* elf C.
ñopomke irgend jemand v. etwas R. (l. *amge, amke*).
opuriš egyedül 5, 14 (= *opoj-ri-š*).
ōberi-gäuri egyfolytában, szakadatlanúl 3, 14.
ñobotaune gleich, одинако R. | *ñōbtamña* einerlei C.
op-galt egyszer [sem] 4, 8. | *ñob-kerte* (*ñieriu*) nicht ein einziges mal R.
ñob-kene együtt (zusammen) [sein] R. | *ñob-kana* zugleich, auf einmal C.
qpte egybe, össze [vegyíteni] | *ñobte* zusammen [kommen] R.
opte egyedül, csak 4, 25.
opterte egyféle, mindegy (все равно) | *ñōb-taritea* ebensolch C.
optarim egyazonképen 5, 8. | *ñoptare* ebenfalls, gleichfalls ; *ñob-täriu* ebenso ; *ñoptärem* gleicher wise R. | *ñobtare* ebenso C.
ñop-tolaha gleich (vog. *äk kuripä*) R.
ñob-šer ganz R. (de vog. : *äk mos* ; tehát tkp. egymód, egyaránt : *ñob-šer sau* alles eins [tkp. egyaránt jó] ; — *ñob-šer-darim* ganz so ; — *ñōb-šer jañu gar* nicht (vog. *äk mos ařim*) ; — *ñobn-šur* gänzlich, *совсемъ* (vog. *äk piss*).
ñop-pirsaha gleich gross R.
ñob molinkana auf einmal (vog. *äk šos*) R. | *ñob maleñana* plötz-lich C.
ōba, āba keztyü (*ōbin* keztyübe, *ābimda* keztyüjét, *ōber* keztyüd) 5, 36. 43. | *ñōba* handschuh C.
omsa, amsa hús | *ñomsa* fleisch R. | *ñamsa* id. C.
ōrña-enni, étkezni 5, 45. 4, 66. | *ñōrña-, ñavarña-* essen C.
ōrda-enni (*ōrdan* eszel, fogsz enni 2, 15.; *hardu ñorda* maguk táplálkoznak 5, 89.)
orced- ebédelni 6, 10.

őrej ősz (herbst) | | űeru herbst, im herbst R. | űőroj, űőroj, űē-
roj herbst C.

őrm hideg, холодно | űärm : ű. merče nord R. [merče szél] | űorm,
ēärm (űorm, űerm) nord C.

olipe festék | űolepea farbe (zum malen) C. | = or. оліфа
firniss.

ōlovq czin, ón | = or. олово.

oloko kicsiny, kevés | űōloko, űōluku, űōlu wenig C.

ōla- enni (ōlide eszi — őket, a halakat 2, 13.).

ālambi- etetni, eltartani (ālamgun 5, 38. ālamgavda 6, 30) | űō-
lambi-, űavalambi- füttern C.

ū sátorpózna | űu dachstange R., stange, leiste (am zelt) C.

uöpte haj (haar) : uöptehatta hajuknál fogva 4, 47 | űäpt haar R. |
üöbta, űöbt, ääbt C.

uoma- verderben R. | v. ö. C. vuoma- schlecht machen, ver-
derben.

u' út : un (udn) útra [kelni] 1, 7. jin-u (ész-út), gondolat, ta-
nács : jin-uti, jin-ut-s' 3, 14. 24. | űu' weg, spur. (gen. ud) C. | űun :
jali-űun tagreise R.

utto sátor-szállító szán | űuttu zeltschlitten R. | űutu' schlitten
für zeltstangen C.

uda kéz : udanda 4, 45. ; ude- jesea gyűrű 4, 45. ; udu-poj kézzel
5, 12. ; udin kezeim 5, 6. | űuda hand ; űudeši félkezű (tkp. kéztelen)
R. | űuda hand.

űude bogyó (beere) R. : űē-űudī, черемуха (faulbeere, else-
beere) | űodea wasserbeere C.

ubija, ubeja ujj (mutató ujj) | űumbijea fingerglied, űumbija
daumen C.

ūm, um fű 5, 55. : umdimda magának füvet [hordott] 5, 49. | űum
gras R. C.

umie gyűszű | űumbie fingerhut R.

uriah szamojed R.

ha mi? (ha mase mit mondott 1, 5.) ; — vajjon 4, 68. | ha was? C.
(Spr. 327. pudar ha mān was sagst du?)

hā fül (hāon füleim ; hāot-si füleidbe 1, 6.) ; — hāsi siket | ha
(hau fülem) R. | hā ohr, hāsi taub C.

hā- halni, meghalni (*hās* meghalt 6, 30) | *ha-* sterben R. | *hā-* C. *haije-* menni, elmenni (*haijes* elment, elutazott; *pirdari zgaijē* visszament 1, 5.; *han* menj, eredj 2, 16. 4, 9. *hān* 4, 26.; *hāis tārā* menni kell; *hājvin harua* menni akarnak 5, 1.: *hāukū* alkalmasint elment 2, 12.; *hāvdne ha* mennénk 6, 15.); — vmivé lenni, válni, változni 1, 2. 5, 21. (*horovaš haije* tehénné vált) | *haijea-*, *hajea-*, *haje-* gehen C.

hājvea hiba, véték 5, 56.; *hāvea* : *mañ hāveasavem* bűnös vagyok, én vagyok az oka | *haebee*, *haevea* sünde; *haevea-savaej* sündig C.

ha'ora- hajtani, meghajtani, lehajtani (niederbeugen: (*āumda haorā* lábát hajtja = meghajtja magát 4, 20. 30.; *āuer ha'ore* hajtsd meg magadat 4, 36.).

hāu oldal (*hāudande-ni mānāj* oldalára esett 3, 15.); *hāuhana* mellett 5, 14 (*hāuhande* mellette 4, 46.); *zgauhana* (*tū zg.* a tűz mellett, a tűznél 5, 23.; *stol zg.* az asztalnál 4, 64.) | *heu* seite: *heuhanan* neben [tkp. mellettem]; *hāudā* : *nabe h.* halb [egyik oldala, fele] R. | *haeu* seite, hälfte : *haeuhana* nahebei, neben C.

hāuci oldalborda (*vardi h.* крайное ребро); v. ö. *hāu*.

hauālimbi- dicsérni 6, 22 (or. хвали-ть).

hāwic, *hāvic* rövid, kurta | *hābičaku* kurz R. | *haebit*, *-ic*, *haevit*, *haem* kurz C.

hāuide, *hāvide* medve 1, 1. | *haibide* bär R. | *haebidea*, *haevidea* C.

hāuta (füles) : *h.* hōr veder (ведро) | *hāvuta* hōr gefäss mit ohren C.

hauda- verni : *haudis* (e *h.* *haudaš*) *pārjada* megveri őket 4, 47. *hūhujud* *haudis ver* ne verd meg őket [kettőt] 5, 40.; *haudis* *pergauerem* (öt). — *haudorña-* verekedni 6, 19. | *haudorma* das prü-geln C.

hāuva velő | *haeva* knochenmark C.

haura- elvenni (*hājvean haure* vedd el vétkeimet) | *haurañu-* : *pujān nad h.* schnäutzen [tkp. taknyot elvenni] R. | *haura-* fort-nehmen, abnehmen C.

hāhā bálvány, götze (ruhaféléből készült: v. ö. *šadej*); *hāhā-muno* donnern [tkp. *h.* hangzik v. szól]; *hāhāntu* blitzen [tkp. vil-lám, *hāhān-tu* «*h.* tüze»] R. | *hahe* götterbild von holz, gott C.

hajar nap (sonne) 6, 3.; *hājar*, *zajar* | *hajer* napfény (vog. äter) R. | *hājar*, *hājer* sonne C.

hāje-, *haije*- *hagyni* 4, 82. 6, 32 (*haijedaš* *hagyta*) | *hai*-, *hajuda*-
bleiben, überbleiben R. | *hāje*- zurücklassen; *haji*-, *hajoda*- zurück-
bleiben C.

hajel, *zajel* könny | *hājel*, *hajal* träne C.

hāña-, *hāñe*- *hívni* (4, 29.), *kérni*, *kivánni* 4, 20. 32.; imper. 2. *haj*
(*zaj*) *kérj* 4, 27. | *hāña*-, *hānda*- fordern, verlangen, rufen C.

hacea- (ige alakjában) «csaknem, majd nem»: *sappa-haceāde*
majdnem levágta, csakhogy le nem vágta 4, 70. | *hacam* fast (vog.
ale v. *aleg*, pl. *pätsem* bin fast gefallen, *чуть не упалъ*); *hacēe*
kaum (vog. *ale*, pl. *joxti* er kommt kaum) R. | *haci* beinah, fast;
hacea- (ige), pl. *haceau* «ich . . . kaum». C.

hada köröm: *hadin* körmeim, *hadida* körmei | *hada* (*hadau*
nagel [köröm], *hadin* [körmeim], *hadida* krallen [körmei]; *ha-*
detta- kratzen R. | *hada* fingernagel C.

hāda nagyanya (1. szem. rag. *hādau*) | *hāda*, *hada* gross-
mutter C.

hāda- ölni, megölni 3, 19. *fogni* (vadat, halat) 2, 2. 17. (*hāde* fogj
[halat] 2, 15.); — *hādabi*- v. frequ. 4, 2. | *hada*- (*hadañu*-) fangen
R. | *hāda*- tötten C.

hāda havazás, hózivatar | *hadoma*- schneien (*sire hamurña*
v. *hadoma* [hó esik v. havazik] R. | *hāda*, *hād* schneefall mit un-
wetter C.

hade harz R. | *hade*, *hāde* theer C.

hadi ёлка R. | *hādi* tanne (ёлка) C.

hasava (*hasava*) ember, férfi | *hasau* mensch; — *hazauju* kilencz
R. | *hāsava* mann; Jurak, Samojede; — *hāsavaju* neun C.

hazia arbeitsam R. | v. ö. *hāsia*-, *hāsaja*- kühn sein C.

hasuj száraz | *hasuj* trocken, seicht (vog. *tasim*) R. | *hāsuj*, *hasuj*
trocken C.

han szán 2, 4. (*hanahanda* szánjához 5, 44.); *hanehanda* 5, 47.) |
han schlitten R. C.

hāna- elvinni, odavinni (*hanagu* oda visznek 4, 56. 5, 20.); *vmivé*
vinni = változtatni 5, 54. | *hāna*- forttragen, rauben C.

hañe- *fogni* (vadat), vadászni (*hañerie* talán fogna 3, 1. *hañivde*
3, 12.; *hañeueš* 5, 46. *hāñeueš* 5, 10. vadászni [ment] | *haña*-, *hañeña*-
fangen C.

hañe hideg, fagy | *hañea*, *hañe* kälte C.

hañime- *fagyni* 2, 10.: *jaugau hañime* das meer gefriert | *hañime*-

frieren (1. szem. *hañimedom* = vog. *poñaum*); *hañimta* es friert R. | *hañimea*- frieren C. (Spr. 377.).

handa- fagyni, fázni 5, 7. 30.

hanta- rufen, bidden (*hantau* : vog. *vouilm*) R. | *hānda*- fordern, rufen C. — l. *hāña*-.

hānta- menni akarni v. fogni (*hāntam* akarok menni 2, 2. *hāntām* 5, 31. *hāntān* fogsz menni 6, 20.) | *hānta*- id. (*hāntam* : vog. *minēm*) R. | *hāntadm* ich werde gehen C. — l. *haije*-.

hanžari «kist» R. | v. ö. *handāri*, *hanteri* ring, grosser ring (am gurt) C. (E szerint a R. «kist» vog. szó, a *kis* «abroncs» pluralisa, nem pedig az or. *кисть* «quaste»).

hanžibej lau R. | v. ö. *hansibte*-, *handibte*- kalt machen C.

hāpusta hinárféle tengeri fű 4, 4. | = or. *капуста* (azaz: морская капуста).

habart-, *habeart*- nyúzni, lehántani (*tāmda*, *hobomda* h. héját, bőrért lenyúzni) | v. ö. *habbarpi*- schinden C.

hābartā jávorszarvas | *habārta* elentier; *habartañ hore* : vog. *šorp* [elentier-stier].

hābaj halott, holt 1, 2. 2, 11. 3, 16. *haběj* 2, 4. | *hābaej* sterblich (!) C.

habej mansi (vogul); *habi* : *habiu vadaune* vogulúl, vogul nyelven (pl. *lahanam* beszéllek) R. | *habi* ostják; knecht C.

haběju kilencz (azaz: *habej-ju* = *h.*- tíz); *habijudimdej* kilenczedik | *habejju'* neun C. (és: *hāsavaju'* = R. *hazaujju*); *hāsavajudemdiej* der neunte C.

habiñie, *habedñie*, *habidñie*, *havidñie* asszony 4. (*jeru-gavedñie* úr-asszony 4, 37. *pāruvada habedñie* királyasszony, királyné 4, 52.; *jaugau-gabedñie* tenger-asszony).

hābce halál; *hābcesi* halhatatlan | *hābcea*, *hābce'*, *hāb'e'* tod; — *hābcensi* unsterblich C.

haptie herélt rén, rénökör | *hapt* id. R. | *hābta*, *haptie* rentierochse C.

haptenta- castriren R. | *hābda*-, *hābtaña*- verschneiden C.

hāmadī- : *mañ hāmadim* kész vagyok (я готовъ) | *hāmedī*- fertig sein C.

hāmadañu- anfangen R.

hāmadasa- : *hāmadasau* verbessern R.

hāmi- leszállani (*hāmi* leszállt 3, s. 2, s. *hāmij* 2, 4. *zāmij* 1, 5.) |

gamí- fallen R. | *hāmju, hāngu* (1. szem.) sich herablassen, herabkommen, fallen C. (*hāmañuna* 'wir lassen uns herab Spr. 322).

hāmerga- esni (eső : *sārda hāmerga eső esik*) | *hamurñā-* : *sire hamurñā* schneien [es schneit] R. | *hamurñā-* niederfallen C. (pfeile : Spr. 323).

hamka seiden R. (*naḡ* «tuch» mellett, tehát tkp. «seidenzeug»; = or. *камка*).

hamda- (*hamdagū*) kiönteni, tölteni (edénybe); *hamdapi-* töltegetni (bort) 4, 66. | *hamtuñu-* schütten R. | *hamda-* ausgiessen C.

hāmba hullám, hab 4, 78. (*hāmbāde, hāmbede hulláma, hullámai* 4, 18. 28. | *hāmba, hamba* welle C.

hāmba'a- *hullámzani* (*jaugau hāmba'a* 4, 37.).

hambojdarga- görgetni, hengergetni (*катать, валить*) | *hamboila-* rollen, wälzen C.

har kés | *har* messer R., C.

har : *harda, harde* ő maga 6, 18. 38.; *harta* maga 2, 6. (mint gen.) 3, 25.; *hartaj* maga (*nūm* az isten) 4, 23.; *harta* magad 2, 15.; *hardu maguk* (*hardu=ñorda* maguk esznek) 5, 39.; *harda* id. (*hardam-pog-nade* maguk közt) 5, 1. (*hardim=meadimanda* az ő házaik szerint = kiki a maga házába 5, 58.); (*hartin=niede* az ő nejeiket = kiki a maga nejét 5, 58.); — (*mañ*) *hardn, harn* (én) magam 5, 19. 21. *hardnen* id. 5, 28.; *harne* (*harne juolcem* a magam mértékét = az én mértékemet 6, 25.). | *mañ hardn* ich selbst (vog. *amki*); *puder hart* du selbst (vg. *nanki*); *pude harta* er selbst (vg. *täki*); *mañi harñi* wir zwei selbst; *puderin hartin* ihr zwei s. (*nenki*); *puđi hartin* sie zwei s. (*tenki*); *mañe harna* wir selbst (vg. *manki*); *pudere harta* ihr s. (*nanki*); *pudu hartun* sie selbst (vg. *tanki*) R. | *har* pron. reflex.: nom. és gen., sing. 1. *harn, 2. hart, 3. harta*; dual. 1. *harñi', 2. 3. hart'i' (hart'i')*; plur. 1. *harna', 2. harta', 3. hartu'* C. gr. §. 449.

hārad ház (*pāruvāda hārada* király háza, királyi ház 4, 63.; *p. hāradanda* a királyi házban 4, 64; *hārdēr házad* 4, 33.; *hārdat házadba* (*hāñ* menj) 4, 42.; *hārdaduj házad nekem* (*ḡaj* kérj) 4, 26.; *hārdadimda házad magának* 4, 32.; *hārdas ház gyanánt, házúl, ház-levén* 4, 34.); — *hārdacé* kis ház 4, 36. | *harad* stadt R. | *hārad* haus C.

hašo daru 3, 2. | *hašo, hašu* kranich C.

haru *лиственникъ* R. | *hāru, haru* lārchenbaum C.

harua- akarni, kívánni 4, 7. 37. *haruva- 5, 17.* | *harua- R.* | *harua-*, *haroa-* wollen, wünschen C.

harjoj krumm, gebogen | *harra* krumm (vg. *squi*) R. | *hara* schief (?-jeggyel) és *jafo* schief, schräg C.

harña (6, 21.), *zarña* holló | *harona*, *harna*, *harña* rabe C.

harci far (*harcinte-ni farára*) 2, 13. | *harci* arsch (*harciu* 1. szem. raggal) R. | *harci* hinterteil C.

hārba északi fény | *harp* nordlicht R.

hāla- hívni (*hālāde* hívja 4, 19. 79.).

hālea hal, piscis 4, 81. (*hāleanda* a hálnak 4, 59.); *hāle* 4, 5. (*hāleduj* halat nekem 2, 15.); *halē* 2, 2.; *hāle* (*hāleda* a hal 4, 5.); — *hāleko*, *hāleko* kis hal 4, 5. 2, 7. | *hale* fisch R. | *hālea*, *hāle'*, *hāle* id. C.

halī- halászni, fischen (*halimas* 2, 2.).

halin allein od. einzeln (vg. *amkem* v. *voloxen*) R.

halta- (*haltañu-*) waschen R. | *halta-*, *haltambi-* id. C.

hālmir halott, holt test | *hālmer*, *halmer* todter, leichnam C.

hallija kinyujtva fekszik 2, 3.

hēnu still R. | *heaño'*, *heañu*, *hēnu* id. C.

zem vér | *hēm*, *höm*, *zeam* blut C.

zide schüssel R. | *hidea*, *hidi*, *hidea* schaaale, tasse C.

hideñ abgrund (vog. *kusäp*) R.

hino-, *zino-* énekelni (*hinodam*) | *hino'a-*, *hinua-* singen C.

hinoc ének, dal | *zinopse* lied R. | *hinabc'*, *hinabs*, *hinc* gesang C.

hibiä wer (*hibiän* wem, *hibiäd* von wem) | *hubea*, *hübea* C. || 1. alább *hu*.

hibiri jemand (vg. *katpä*) R. | 1. alább *huiri*.

hibärt : *hibärt jañu* niemand (tkp. senki nincs) | *hubeahart*, *hübehart* keiner C.

hīle mony, here (шулята).

hīleu istálló : *hīleuhanda* 4, 49. | (= or. хлѣвъ).

ho birke R. | *hō*, *ho* id. C.

ho möve R.

hō-, *hā-* találni (*hām* találtam 2, 5. *hōida* megtalálták 5, 59.; *zōsi jāmā* nem bír találni 2, 10. | *ho-* (*hoñu*) finden R. | *hō-* id. C.

hoj (vog. *ñarr*) : *tuu hoén* (v. *paen*) aufwärts (berg aufwärts : vg. *pā ñarr* v. *urn*). R. | *hōj*, *hoj* hügel C.

hohorei schwan R. | *hohoraej*, *hohoraj* C.

hodarī úr, gazda (v. ö. or. государь).

hodorña-husten R. | *hō'*, *ho'* husten (tussis): *hōdombi*-husten C.

hōni-aludni (*hōni* alszik, *hōnomás* alszom vala, aludtam; *hōnaj* lefeküdt [aludni] 5, 45.) ; — *hōnosetina* alszunk 6, 11. ; — *hoñigim* alhatnám, спать хочется | *hōni*- (*hōnidem*) liegen, *hoño*- (*hoñodam*) (vg. *kujingve*) R. | *hōni*-, *hōni*-schlafen; *hoñoseti*- id. frequ.; *hōni'ña*-id. desid. C.

hōnajsá- : *hōnajsás* könyörgött 5, 13. (= or. конаться).

hōndje kuropatka R. | *hōndie*, *hōndē* schneehuhn C.

hobo, *hābo* bór (*ajen hobo* testbór; *hunice-gābo* 4, 55) | *hobo* haut, fell (*ñajen h.*) R. | *hōba* rinde, haut C.

hōrita, *hōrta* teknő, корыто 4, 16. 22.; *hōritāko* id. dim. 4, 85. = or. корыто.

horova, *hōroua* tehén 5, 21. 53. (*hōrvoide* 5, 38.) | *horej jur* коровье масло [butter] | *hōroua* rindvieh C. — = or. корова.

hōrie rentier (mann); *horä* id.; — *habartañ hore* vg. *šorp* [elentier-stier]; *hore sarmik* bär (mann) R. | *hōrie* rentiermännchen, *hōra* rentierochse C.

horko veder | *hor* wasser-eimer R. | *hor*, *hōr* gefäss, eimer C.

hōrña-megtapogatni 3, 20. | *hōrña*-prüfen C. — v. ö. *hō*-finden.

hornš kahl (der kopf) R.

hōlkivi érett | *hōlkavi*, -*vuj* reif (maturus) C.

hu úsztatott fa (schwemmholz) | *hūko* flossholz C.

hu löffel R. | *hu*, *hubacea* schöpfgefäss aus holz, löffel C.
1. alább: *lusu*-ku.

hu ki (quis) 6, 30.; — *huri* a mi csak (*h. saua* a mi jó csak 4, 14.

huoska macska 6, 19. (= or. кошка).

huka torok (1. szem. rag.: *hukau*, *hukqu*) | v. ö. *huño* kehle C.

hujalt senki [sem] | *hibärt* niemand (*jañu* non est) | *hubeah* art, *huvealt*, *huvehalt* keiner C.

hutimalik knospe R.

hujiri valaki, egy ember, egyén 3, 13. 4. 70. *hური* 1, 4. 5, 1. | *hibiri* jemand (vg. *kətpä*) R. | *hüberi*, *hüveri* jemand, mensch C.

huce rakás 2, 13. (= or. куча).

husir mikép, hogyan 3, 5. 4, 54.; *husirde* id. 5, 19. | *huńsär* wie (vg. *kumle* v. *kumle mqs*); *hunšer-ñede* was für ein (vg. *kotm glpe* [*kum*]) R. | *hunder*, *hunsier*, *husier*, *huter* wie C.

[*husili* borus, *насмурно*]: *husilime-* borus lenni, borulni (*husilimeš hānagu* 5, 20.).

husovaj minden (*h. huiri* minden ember) 6, 22. | *husovaj* jedermann C.

huñācej még jobban, erősebben 3, 18

huñāna holnap, reggel 5, 18. 46.; *huñā* 6, 31. | *huñāna* morgen (vg. *kolitān*) R. | *hūñāna* morgen C.

huñāna hol 2, 9.; *hova* 5, 48.; *h. āvde* valahol 2, 1. | *huñāna* irgendwo; — *hunñāda*, *huñād* woher (*hunñāda ñejdā ñenē* von wo ist der mensch, vg. *kotl glne kum* [*tkp. honnan való ember*]); — *hunūva* wo (vg. *kqt*) R. | *huñā* wohin, *huñāna* wo, *huñād* woher C.

huñi mikor, midőn 6, 19. | *hune* irgendwann (vg. *kuñt*); — *hunāri* immer (vg. *ākmos*) R.

hunuhult soha [*ne*] 1, 7; *hunohultana* soha [*sem*] 6, 29. | *huna* *hunnañu* niemals (vg. *nem kuñt*) R. | *hunnahart*, *huñānahart* nie C. (Gr. 597); *hunnahuhurtana* nimmer mehr C. (Spr. 313).

huñertahana nirgends (vg. *nem kqt*) | *huñāhartana* id. C.

huñingärt keiner (vg. *nem kot* [*añim*]) R. | *huñjumgart* keiner von beiden C.

huñice nyest (= or. *куница*): *h. zgabo* nyestbőr 4, 45.

hubasi hiába, *напрасно* | *humpanšī* umsonst R. | *humbandī* vergebens C. (meg.: *humbāndī*, *humbānzi* «weglos, öde; lüderlich C.)

hūpt ólom, *свинець* | *hupte* blei R. | *hūbt'* blei, zinn C.

huvice meritó kanál | *hubacea* schöpflöffel, grosser löffel C. | — l. fent: *hu*.

hūmer reggel korán 6, 12.

kuma, *kumanek* koma (= or. *кума*, *куманекъ*).

hurke was für ein (vg. *mānār* [*kum*]) R. | *hurka*, *hurkka* wie beschaffen C.

hurei csendesesen, hallgatva | *hursi* still (*hursidm* ich bin still) C.

hūlurga- hajón menni | *hulañu-* schiffen R. | *hūli-* schiffen, schwimmen, stromabwärts fahren; *hūlañu-* id. C.

jā föld, hely : *opoj jānda* egy helyen; *jā-ri-m* csak a földet 3, 6.; *jān földre* [esett] 1, 2. | *ja* erde R. | *ja*, *jea* erde, stelle C.

ja liszt | *ja* R. | *jea'* mehl C.

ja russ (v. *vuar*) R. | *jā'*, *ja'* russ C.

jaugau, *jaugäu* tenger : *jaugauhana* tengerben 4, 9.; *jaugauan* tengerbe 4, 6.; *jaugāuhana* tengerparton 4, 1. | *jauñaeu* ufer (tkp. «meer-seite») C. — lásd alább : *jam*.

jāke füst, дымъ | *jake* rauchig; *jakke* dampfen, rauchen (vg. *sengtīli*, *pašimli*) R. | *jāke* rauch (im zelt), *jāki* rauchig C.

jāgu ninesen 5, 42 (*jir jāgu* nines eszed 4, 25.; *jāgun* nem vagy, nem voltál [jelen] 5, 60. | *jañu* nein (vg. *añim*) : *opšer j.* gar nicht (*äkmos añim*); *jentä j.* nicht schnell (vg. *qutal*) R. | *jañu* es gibt nicht C.

jāguma semmivé lett, veszett | *jañuma*-sterben R.

jaha folyó 2, 16. | *jaha* fluss (*jahangali* : vg. *jaga-kul* [folyóbeli hal] R. | *jaha* fluss C.

jajepa-keverni (*apte j.* össze-k.) | *jājepa*-mischen C.

jañgōra mamut, мамонтъ | *jañōra* C. (*ja-n* + *hōra*).

jañu слонца R. | *jēse-jañu* fall-eisen C.

jātoma szén | *jättoma* kohle R. | *jatoma*, *jatama* kohlen (erloschene) C.

jāda-járni, menni 2, 6.; *jādaś* gyalog menve; — *jāderña*-járni (*jādi jāderña* jár az esze = búszul, aggódik; *ñuu jāder* ne járj 1, 7. *jade* schrittweise (vg. *joamtaɣtim*); — *jadoñudum* (vg. *joamem*); — *jadertam* (vg. *jālem*) R. | *jāda*-gehen, *jādarña*-id. C.

jādace bot, istár (палка, посохъ) : *mañ jādcom* | *jadable* stab, stock C.

jādopta-találkozni vkivel (*hāuiden-ñā* medvével) 1, 1. | *jādabta*-begegnen C.

jādagāsu (elébe) : *j. miñam* elébe megyek, встрѣчу иду | *jādeñansu* gegen (vg. *lält*) R. | *jādañansu* entgegen C. (Spr. 327).

jādej rénszarvas (nőstény) | *jahadej* R. | *jahadie*j rentierkuh C.

jade : *tuu jaden* auf das ufer (vg. *pā vātān* [kualem]) R. | v. ö. *jad* schwelle C.

jādinta-wärmen R. | *jādemda*-erwärmen C.

jāñik láda, сундукъ (= or. ящикъ).

jasnoj-geś derű-lenni, derűlni (or. ясно).

jañekq csendes, szelid, смирный | *jana* sanft, ruhig C.

jānoc későn, поздно | *janot*, *janoc* spät.

jānalaraj- elkésni 6, 13. | *janalārej-*, *janolāraj-*, *janamda-* sich verspäten; *jano'o-* id. C.

januboj lassan, lassabban [jární] 6, 20.; *janoboua* lassacskán, помаленьку 6, 14. | *janambouna* etwas ruhig C.

jāpco fark (*jāpcota* farkát 4, 82.) | *jābso* fischschwanz C.

japtik vékony | *japta* eng, *japtaku* dünn R. | *jābta* fein, dünn C.

japto lúd | *japtu* gans R. | *jabto*, *jabtu* C.

japtu- megnyirkosodni, feucht werden (*japtuve* 5, 6.; *japtuvis* 5, 17.) | v. ö. *jabta* thau C.

jāba szerencsés, счастливъ | *jabetta* glücklich (vg. *sqtīñ*) R. | *jāba*, *jāb* loos, glück C.

jābiha- inni [bort] (*jābihadm* вино пью) | *jābie-* trinken C.

jabenno betrunken R. | *jābiena* id. C.

jabeji branntwein R. | *jabiciji'* id. C. (-*ji*, -*ji'* wasser).

javebš fliegenschwamm R.

jam tenger : *jau-tani* tengerentúli, заморский 4, 66; *jau-jierñe* tenger közepén 4, 75. | *jam* meer C. — V. ö. *jaugau*.

jām hosszú, hosszát : *jaleda jam* nap hosszát, egész nap (цѣл-ный день); — *jāmban* hosszát : *pi j. éj* hosszát 2, 19. | *jam* lang R. | *jāmb* lang, hoch C.; *jāmban* : *si'u jalé j.* sieben tage lang (geht er) C. Spr. 312.

jāma verem (*jāman* verembe, *jāmamda* vermét 3, 2. 12.); *jām* 3, 1. = от. яма.

jāma- nem bírni (non posse) : *amgalt gōsi jāmā* semmit sem bír találni 2, 10.; *amgalt jim námas jāmā* semmi gondolatot sem bír kapni 3, 21. *úimtesi jāmā* 4, 76.; *jāmi* : *jurkasi j.* nem bír fölkelni 2, 20. | *jāma-*, *jāmaj-* krank sein C.

jamteñu- wandern (vg. *vanteli*) R. | *jamdaj-* in der karawane ziehen C.

jāmd astspitzen; *jāmda* levél, листъ | *jam* nadel am holze R. | *jāmd* ast, zweig C.

jarña- sírni | *jarta-* weinen R. | *jarña-* weinen, *jārda-* id. (inch.) C.

jarejdab (*jarej-dab*) sand R. | *jāraej* trockené, sandige stelle, tab sand C.

jāle nap (nappal), világosság : *tuku jāle e nap* = ma 6, 5. *jāli jerkeñe* nap közepén, délben 6, 10.; — átvitelesen : «kegyesség» :

jāledujn = da adj nekem világot = légy kegyes. 4, 20. 30. 40. — *jāle-* «lucere»: *jiri* v. *hajar jāle* a hold v. a nap sūt | *jale*, *jali*, *jāli* sonne, tag: *šiu jāli* woche, *jāli jār* mittag; *jali jerne* mittags; *jalin tarpapče* ost, *jālim-pokelče* west R. | *jālea*, *jāle'*, *jāle* tag, licht (lux), hell C.

jālomq megvirradt 5, 46. | *jālima* licht (adj.), *jālema* morgen (reggel); — *jālemta* tagen R. | v. ö. *jālomda'*, *jālemd'* tagesanbruch C.

jālena weiss, *jālena* rein R. | *jālenāna* weiss; milch C.

je sark (láb-sark) R. | *je* és *jēnad* ferse C.

jej (tulajdon, birtok): *mañ jeju* az enyém, *pur jejer* a tiéd, *jeide* övé | *jěj*, *jej* teil, eigentum: *jēju* mein eigen, *jējer* dein eigen, *jēide* sein eigen C.

jeuvaj suppe R. | *jevaej* fischsuppe C.

jeka- leoldani, szétoldani: *jekaus* развязаль | *jekuñu-* auskleiden R. | *jeka-*, *jēka-* losbinden C.

jiega lépés, шагъ (opoј j.); — *jiegāl* egyet lépett, шагнулъ *jieña* schritt; *jieñahalpi-*, *jieñalña-* einmal schreiten C.

jehena оцетръ R. | *jehena* stör C.

jejä dach aus häuten (am zelt) K. R. | *jejea*, *jeje* wand C.

jeña bach R.

jeñaj halbäugig R. | *jañaej* schieläugig, einäugig C.

jeñne, *jeñene*: *ñob jeñne* tizenegy, *šidi jeñene* tizenkét R. | *ñob-jaññā* elf, *side-jaññā* zwölf C.

ječerta- auflösen R. | *jeterña-*, *jecerña-* losbinden C.

jeter (nép, emberek): *āñi-jeter* idegen ember, másunna való, иностранный | *jender*: *ñuka j.* volk R. | *jander*, *jafer* einwohner C.

jed, *jied* üst, котель: *jiedimda* üstjét 5, 44. | *jāda* id.: *jedem pi-riñu-* kochen R. | *jead*, *jied* kessel C.

jeädä- (1. *jeädäm*) wachen R. | v. ö. *jiēna*, *jiēne* wächter C.

jedaj új 4, 22. | *jedaj* neu R. | *jiedaej*, *jiedaj* neu, frisch C.

jedea- beteg lenni: *jedeam* я боленъ; *jedie* beteg; *jēdesi*, *jedisi* (nem beteg) egészséges, здоровъ; *jiedesi* id. 6, 17. | *jedie-* krank sein; *jedie* krank; *jedeče* [teui] als kranker [gekommen]; — *jederña-* krank werden R. | *jēdie-* krank sein: *jēdeta* krank; *jēdesi* gesund C.

jiedu: *jiedun*, *jiedün* beleim, кишки мои | *jiedu*, *jēdu* darm C.

jēsi (vas): *jēsi-dēäu* szeg, гвоздь (vas-szeg) | *jezä* eisen, *jezä* geld

(kupfer od. papier); — *jeziku* : *ñob j. kopeke R.* | *jěsea, jěse'*
eisen : *jěse-deab eiserner nagel C.*

jieser (ieser) vitorla, парусъ : harabli-j. | *jezär pologъ R.* | *jěser*
segel; mückenvorhang (пологъ) C.

jěserda- vakarni (schaben) скоблить; — jěserbo- faragni, gya-
lulni, strogatъ : jěserbogu strogatъ буду | *ješett = hobeln R.* |
jasea-, jěsea- hobeln, schaben C.

ježu- (1. ježudam) schwimmen (vg. ujălem) R. | v. ö. *jieserña-*
jiesierña- waten C.

jen : *in-jen iv-ideg* | *jen bogenschnur R.* | *jien bogensehne,*
hanf.

jiēner lábsark, пята (1. je).

jeñederña- rúgni, лягать (rénszarvasról).

jeni gegenüber, gegen (j. muădom [szemköztt vagyok]), (vg. tori :
ăm toriăm mir gegenüber) R.

jenta sebes folyású | *jentă schnell (fluss) R.* | *jiend', jient' rasch,*
reissend C.

jentana besonders (vg. janés) R. | *jandahana, jandăna beson-*
ders C.

jenši loch in der erde (vg. ma-as) R. (ja-n + sī).

jenšidej : *vg. sui pill* | *jiensidei, jiend'idej preiselbeere C.*

jepie, jeppi hō, hōséges, жарко; jepi meleg 3, 20. | *ippi heiss*
R. | *jibi, jipi, jepada, jepidea heiss C.*

jemne ért, miatt 3, 22. | *jămne, jemne : amki jămne für was (vg.*
mănr mas); tiki jemne darum (titi maos) R. | *jěmne, jemne*
für: amge-jemne weshalb C.

jemne- (jemnegu-) foltozni | *jemniņu- flicken R.* | *jemnia-, jemneņu-*
id. C.

jiemneme folt, заплатка | *jemnimea, jėnimea, jėmea flick C.*

jiembutaj- (1. -aju) öltözködni | *jiembataj (-aju) sich ankleiden;*
jiembă- ankleiden C.; jiembi er kleidete sich C. Spr. 316.

jimbite hemd R. | *jiembit, jimbuit id. C.*

jer, jier, jăr közép : jier udau közép ujjam; jăle jăr dél, jăli jer-
keñe délben; — jieñe : jau jierne tenger közepén | *jier', jer' mitte :*
jierne, jierkana in der mitte C.

jiere- őrizni (jieregu); jierigōda őrizō, őr | *jiera-, jierămbi- be-*
wachen; jierañoda wächter C.

jeru úr 4, 37. 65. | *jiervu, jeru, jiervu wirt, herr, richter, fürst C.*

ji ész, gondolat : *jir jāgu* (eszed nincs) ostoba te; *jihēnda* eszében magában [szól] 2, 5.; *jīdi jāderña* esze jár, búsúl 3, 4.; *jīn-u'*, *ji-u'* (-ut) ész-út, gondolat, tanács 3, 7. 11. *jīn-ut-s* 3, 24.; *ji-ukīna* 3, 25. | *ji* verstand C.

jīisialma- esztelenné lenni, megbolondúlni 4, 41. | *jīsi* unverständig, dumm; *jīsealma-* unvernünftig werden C.

ji (*jīd*) víz : *jīdu sātām* vizet meríték (magamnak); *jīdm* vizet (bort, pálinkát) 4, 66. | *ji* wasser R. | *jī'* id. C.

jiā сосна R. | *jīe* kiefer, fichte C.

jīk nyak, шея (1. rag. : *jīku*) | *ik* (*īku*) id. R.

jīkīda, *jīkoda* gallér, воротникъ 2, 5. 9.

jīhera- nem tudni, не знать : *jīheram* nem tudok [fogni] 2, 16; *jīheram* nem tudom [mit csinálok majd] 5, 21.; *jīheraña* nem tudnak (ketten) 3, 4. | *jīherana* unbekannt R. | *jīhera-* nicht wissen, nicht verstehen C.

jīhīñu- schmieren R. | *jīhea-* schmieren; *jīhēmbiu*, *jīhīñū* ich schmiere C.

jīj вб, зять (1. rag. : *jīju*) | *jīi* schwiegersohn C.

jīñēj росомаха R. | *jīgēj*, *jīēñēj* vielfrass C.

jīdērga- vizet inni | *itūñarta-* trinken R. | *jīdēña-* trinken (wasser) C.

jīdīmbej bőrkéreg (schwiele, мозоль).

jīdurcā : vg. *suker* (hal) R. | *jīdurtea*, *jīdursea* tschir (salmonasus) C.

jīñe szij, ремень; *īñe* : *muett-īñe* gyeplő, *jo-īñe* bauchgurt | *īñe* : *muettā-īñe* leitseil, *jo-īñe* bauchgurt R. | *jīñea*, *jīñea*, *jīñe* riemen (*muējta jīñe* v. *jīñea* starker riemen, lenkriemen) C.

jīñd lélek, душа (*mañe jīñdam*); *jīntta* lélekzete 1, 3. | *jīñd* seele, luft, dampf C.

jībie- : *jībiegu* meleg lesz 6, 27.; l. fent *jīepi*.

jīvimda : *śa j.* mikor lesz meleg 5, 18.

jīvie епув, клей | *ībe* leim R. | *jībea*, *jībie*, *jīvie* id. C.

jīviā, *jīviā* okos, умный | *ībittā* gescheidt R. | *jībea*, *jībie*, *jībeta* klug C.

jīri nagyapa, дѣдъ | *jīri* grossvater C.

jīri hold 6, 3. | *jīri* mond R. | *jīrī*, *jīrī* mond, monat C.

jīrte egyenes, igaz (*jīrte ā* правда, вѣрно rectum, verum est); *jīrta* egyenes (jóformán *jīrte ā* helyett); *jīrde* : *j.* lahana igazat

szól 6, 29. | *jirtina* grade (szintén *jirte-ña* h. = *jirte ā* «rectum est») | *jirt'* eben, grade; *jirt* grade, entgegen.

jirime- találni (vmire), kerülni, odajutni: *jikoda-as* j. subagallérrá talált lenni (odajutott hogy subagallér lett) 3, 25. | *jerime-*: lásd alább *sean* alatt: *šanoboj jerime* R. | *jierimea-* treffen C.

jile-, jilea- élni, lakni, lenni; *jilean, jileade* élsz, éltek 6, 16. *jileaban* élvém 4, 75. *jilie* él, élt 5, 50. *jiliña* élnek, laknak (ketten) 4, 1. *jile* élj 4, 10.; *māserānaš jileā* szolgálú vannak, fölszolgálnak 4, 65.; — *jile, jile* élő: *sgu-jile* gazdag (jól-élő), *oj-iliko* szegény (rosszul-élő) | *ile, ile* (élő): *saua-ile, sau-ile* reich; *voj-ile* arm R. | *jilea-, jilie-, jile-* leben; *sauwa jilea* reich, *vai-jiliko* arm C.

jilibcu (élet): *jilibcu jāgu* szegény vagyok, nincs miből élni (у меня живота нѣтъ) | *jilebso', jilebs, jilebc* leben (vita) C.

jileambartje «isten» 6, 18. | *jilibeambaerte, -baerta, jileum-baerte, jilibeapaerta* «beschützer des lebendigen, d. h. gott» C.

jilepce vad rénszarvas | *ilepše* дикий олень R. | *jilebte, jilebce*, wildes rentier C.

jilteñu- wahrsagen R. | (*jilte* «ein holz, eine halbe elle lang, auf dessen ende der Schamane erde legt und die bewegungen derselben erforscht») | *jilteta-, jiltetañu-* zaubern C.

jili-, jilimbi-, jilbi- fölemelni: *jiliede* fölemelte (a galyakat) 3, 17. | *jilä-* heben R. (*jiläd* tkp. = emeld föl) | *jila-, jila-, jilimbi-* aufheben C.

jilda (?) : *jildir jāguma* «eszed veszett» 4, 58.

jo : *jo-ine* bauchgurt (l. *jine*) | id. R.

joa- elveszteni | *juq-* потерять (*juqu* потерялъ, vg. *kot vuostislem* R. | *juo-* verlieren C.

joerce, joerča неводъ; — *joerta-* неводитъ R. | *juorte, juorc'* netz C.

JOROUKA kötél (= or. веревка).

jori mély 4, 13.; *jüre* tief; — *jorda* mély, mélység: *jau jordan* tenger mélyébe 4, 83. | *jure* tief R. | *juorea, juore* tief C.

ju tíz : *ju-jur* ezer | *ju* zehn : *jujurr* tausend R. | *ju'* zehn (v. *lūca-ju'*, de *hāsava-ju'* neun) C. — *jud jāle* zehn tage C. Spr. 326.

judimdej tizedik (-dejde) | *jutumdej* zehnte R. | *judmdaej, judem-diej* C.

ju : vg. *arpi* R. | *ju* stromwehre C.

juolce mérték, мѣра 6, 25.; — *juolci-* (*juolcigu*) mérni, мѣрять |

jolsi : *j. heñeç* = vg. *marsätl* v. *morsel olne kum*, ладомъ живеть R. *jollčeñu*- messen R. | *juolte*, *juolce'*, *juolc* maass, zeitpunkt, beispiel; — *juolte-*, *juolce-* messen C.

juoñena- (*juoñenāgu*) tréfálni, шутить | *juonina-* scherzen, spassen C.

juku- eltévedni (*jukum* заблудился) | *juku-* (1. *jukudum*) sich verirren R. | *juki-*, *juhoda-* id. C.

jujur ezer 3, 7. (1. *ju* és *jur*).

judea-, *juderña-* álmodni (*judeamaš* álmodtam); — *judobc* álmolátás, traum : *judobcon mana'au* álomban láttam | *judea-*, *juderña-* träumen; — *juda*, *judea* traum C.

jüsida- feküdni 1, 3. 2, 4. 3, 16. | *jüsida-* liegen; *jüsibtāj-* sich schlafen legen C.

juna pferd R. | *junna*, *juna* id. C.

juna- melegedni (sich wärmen) : *tū-gauhana junāk'i* alkalmasint a tűznél melegszik 5, 24. | *jū-* warm werden C.

jundirga- kérdezni 5, 48.; 2, 9.; *jundirña-*, *junderña-* 4, 58. — *jundalē-* kérdezni, megkérdezni | *jundarña-*, *junarña-* fragen C.

juvä meleg | *jubä* warm R. | *juba*, *jiba* id. C.

jur zsír : *hāle-jur* halzsír, *tī-jur* szalonna (*tī rénszarvas*) | *jur* fischfett, *ili-jur* speck, *horei-jur* butter, *pilu-jur* honig R. | *jur* fett, butter C.

jur száz | *jurr* id. R. | *jur* hundred C.

jurua- felejtteni, забыть | *jurrla-* vergessen R. | *jura-*, *jurañu-* vergessen, *jurla-* : *jurlāu* ich vergass C.

jurka- fölkelni : *jurkasi jāmi* nem bír fölkelni 2, 20.; — *jurkotale* föl akar kelni | *jurkñu-* aufstehen R. | *jurki-* id. C., *jurkad* steh auf! C. Spr. 328.

taiña fölfelé 3, 2. — *taiñad* fölülről | *taiñā* nach oben, *taiñād* von oben C.

taij fölső (superus) 6, 18.

tāia : *jaha t. madarā* átkelt, átment a folyón (перемель чрезъ рѣку) | *tahaia* über (által), vg. *ulte* R. | *taha'*, *tahañā* hinterwärts C. (V. ö. az or. za használatát : за границу = über die gränze).

taiñad mögöl, hátulról, изъ зади | *tahañād* von hinten C.

tani : *jau-tani* tengeren-túli, заморскій 4, 65.

takune : *teptej t.* übermorgen (vg. *mot katel*) R.

taño kevés, мало | *tānu* wenig, vg. *molče*; — *tañumta* weniger, (vg. *mañut*) R. | *tāño*, *tānu* wenig C.

tabihuta- unatkozni (1. *tabihutam* МНБ скучно) | *tābiki-*, *tābi-huñu-* langweilig werden, *tābihuvi* langweilig C.

tam íme 5, 19. | *tam* sieh da! C. | *tem* : *t.* *teädä* eben jetzt; *teäm* : *teäm-ñadje* видно, vg. *nangi* R.

tar- elosztani 5, 56. 57. (*tarš* *tārā* el kell osztani; *tarjeda* elosztották; *tarkana* osszuk el) | *tarña-*, *tarta-*, *tarpi-* teilen C.

teäu szeg : *jěsi-deäu* | *jěse-deab* eiserner nagel C.

tée (? *teü*) vorher (gestern v. vorgestern, vg. *moläl*), gestern (vg. *mql kqtel*) R. | *te'*, *tie'*, *tenāna* gestern; *tei*, *tiei* gestrig (pl. *jālea* tag) C.

teabce- : *teabceki* majd megadja 4, 28. | *taejbte-* dim. alak, *tā-* «bringen, geben»-hez C.

tät négy | *teät* id. R. | *tēt*, *tiet*, *tiet* vier C.

tetimdej-de negyedik | *teättumde* id. R. | *tētimdaj*, *tietimdaj*, *tētum-daj* der vierte C.

teñuva-, *teñiva-* tudni (*teñuvavi* tudott 1, 4. *teñivan* 5, 19. *teñuvan* 5, 28. *teñuvāu* tudom 5, 25.) | *teñua-* wissen (1. *teñuau*); — *teñeu* sich erinnern; *tenevannau* (sic) bekannt werden R. | *teñe-*, *tēne-* wissen, sich erinnern, denken; *tēnuva-*, *tēneva-* (1. *-vau*) wissen; *tēnevana* der wissende C.

tepta morgen (vg. *kolitän*); *teptej* : *t.* *takune* übermorgen R. | *tebta'*, *tiebta'* morgen; *tebtai* morgendig C.

tersi üres | *tersi* leer; — *tersälmtēnu-* leeren R. | *teresi* ohne netznadel, leer, arm (*terea*, *tēri* netznadel) C.

tärvua spanne R. | *terua*, *tervua* ein viertel C. (azaz: четверть : $\frac{1}{4}$ arsin, = 4 versok).

tī-, *tīgu-* fésülni, чесать (*tīgum öptu* fésülöm a hajamat) | *tī-*, *tīmbi-* kämmen 3.

tī- repülni, elrepülni 3, 3. 24. — *tīrceta-* repülni (repülőben lenni) 3, 2. | *tīriña-* fliegen; *tīrti sarmik* vogel R. | *tīj-* (1. *tīju*) davon-fliegen; *tīr'a* fliegend; *tīrña-*, *tīrña-* fliegen C.

tieda most 4, 48. *tēda* 5, 2.: — *tiediri*, *tiederi* csak most (most mindjárt) 5, 19. 20. | *teädä* : *tem t.* eben jetzt R., *tēda* (*dēda*) jetzt; — *tiedä* des tags (vg. *kqtel*) R. | *tēda*, *tieda'*, *tēdaj*, *tieda'* nun C.

tience tegez, колчань (3. rag. *tiencenda*) | *teänäč* köcher R. | *tienete* id. C.

tiu bélhártya, брюшина (darm-, bauchfell) | *tiu* magen C.

tiki az, azon, amaz (der, jener) 4, 29. — *tiken*, *tikinde* akkor 2, 6. 17.; *tikan* oda (*teuwe érkezzet*) 5, 42. | *tiki*: *t.* jemne darum; *t. níni* ausser diesem, e fölött (vg. *tí tármel*); *tikin pune* nachdem (vg. *tí juipalt*); *tikahad* von da (vg. *túl uill*) R. | *tikií*, *tekií* jener: *t. jemne* deshalb; *tikan* dahin; *tikahad* daher: *tikahana*, *tikehena*, *tikēna* da C.

tibe: vg. *táll* (*tiben-gäu* halb-táll) R. | *tívie* klaffer C.

tiveä fog, зубъ (*mañ tivuan*, *tiveen* fogaim) | *tiuen* zahn (tkp. fogaim R.) | *tibeä*, *tívie* C.

tíviej savanyú, кисло | *tíbej* gefault R. | *tíbeaj*, *tíbej* sauer, verfault C.

tíme-faulen R. | *tímeä*-, *tímie*- zu faulen anfangen C.

tír, *tier* felhő (*tírde jăgu* 5, 18. 28.) | *tír* wolke R. | *tír* wolke, schneewolke C.

tírive икра | *tíríbe* id. R. | *tíríbeä* fischrogen C.

tírce fésű, gereben | *tírte'*, *tírce'* kamm C. | R.-nál *tírs* «sich kämmen?»; *nyilván helyesen*: «kamm».

tóre hang, голосъ; — *tóriej* kiáltott, rákiáltott 13, 49. 3, 24.; *torina*-kiáltani 2, 21. | *torena*-schreien (vg. *hrangém*); *torinorga*-kriчать R. | *tór*, *tor* stimme; *tórina*-, *tóriña*-, *tóriña*-, *tórinorña*-schreien C.

tu ruhaujj, рукавъ | *tu* ärmel C.

tuu aufwärts (*t. paen*, *hoen* berg aufw.) | *tuuñ* hinauf (vg. *nang*, *nangäle*); *tuunü* oben (vg. *numen*); *tuud* von oben R. | *tü'*, *tu'u* nach oben; *tu'ud*, *tūd* von oben C.

tuóne, *tuñe*, *tāne*, *toñe* róka 2, 8. 4. 6. (*tuóñau* rókám 2, 11.) | *tuñe* fuchs R. | *tóña* id. C.

tuku ez, ezen 5, 37. | *tuki*: *t.* hasau dieser (vg. *te kum*); *t. jäle* heute; *tukimbo* heuer; — *tukohañe*, *tukuhane* hier здѣсь (vg. *tít*); *tukehane* dieser hier; *tukuan* hierher (vg. *tí*); *tukuhad* von hier (vg. *tíl*) R. | *tukí* dieser hier; — *tukon*, *tukan* hierher; *tukohona*, *tukahana*, *tukóna* hier; *tukohod*, *tuköd*, *tukahad* von hier C.

tuñāna hinten (vg. *pui palt*) R. | *de* C. *tuñāna* «oben».

tuñu- (1. *tuñudum*): vg. *sältem* (intrare) R. | *tü-*, *tuñu-* (*tuñudm*) angehen, kommen, eingehen C.

tuñuba-megszagolni 1, 3. | *tíñibi*-riechen, vg. *ätimtaxti* R. | *tíñie*-, *tíñe*-riechen; *tíñimbi*-C.

tund : vg. urr R. (bergrücken).

tümüi feuerherd R. | *tümju*, *tümi* ofen C.

tur treibstock für rentiere R. | *tur* fahrstange.

tulga- kihúzni (*tulgāde* kihúzza 3, 19.) | *tuhulña*- herausziehen C.

ša steil R.

ša-meän jedesmal R. (vg. *mänä sãmpilt šos*) | *sea-mean* wieviel, wie gross C.

ša mikor 5, 17. | *šaha* wann (vg. *kuñi*) R. | *seaha'*, *šaha* wann C.

šjau schuppe R.

šauta нельма (-fisch) R. | *šauta*, *šāuta* njelma C.

šakelta- beleharapni, pedzeni (halról) 2, 17. | *šakelña*- beissen R. | *seakalña*-, *šakalña*- id. C.

šankota- spielen (1. *šankotam*) R. | *seanoku*-, *šanoku*-, *seanokoda*-spielen (*seano*, *šanu* spiel) C.

šadulari- (1. -riu) sich schämen R. | *seadolaju* id. C.

šanšu оленье варенное сало R. | *seandü*, *šandü*, *seanso* talg C.

šapt : *peñšapt* rinde R. (*peä* fa) | *seabt*, *šabt* rinde C.

šjabär bryst R. | (C.-nél *seabur* «gehauenes wegzeichen am baume», *seaburña*- behauen).

šabu : *šabu latta* der boden um den feuerherd R. | v. ö. *seabu*, *šabu* unreiner schlittten, lastschlittten C.

šar tabak R. | *sear*, *šar*, *šör* id. C.

šalta- : vg. *sailep*- [befedni, elrejteni] R.

šeänānu floss [tutaj] R. (*šeä-ñānu*, v. ö. *ñano* csónak, kis hajó).

šeär дѣло, vg. *varmel* R. | *sier*, *šer* sache C.

šenša тетеревъ R. | *seanseä*, *seande* auerhahn C.

šer (mód, szer) : *pādana šer jāgu* nincs mód írni, nem lehet írni (не можно писать) — *sir* : lásd *husir*, fent 334. l. | *šer* : *ñob-šer* R. (l. ezt fent 326. l.); — *šir* : *ñañ-šir*, *ñañin-šer* anders (l. fent *añi* alatt); — *huñ-šür* wie R. = *husir* | *sier* : *hunsier* C. (= *husir*).

šerda- rászedni, megcsalni 2, 24.

šelkovej ezüstrubel, цѣлковый (l. *noimean*).

šinši, šineme luftloch R.

šitta magát, magukat : *š. marije* 5, 52. — L. alább : *šuj*.

šojer : *nū-šojer* szivárvány (isten-ive) | *šojer*, *šojor* bogen C.

šozindäre, šozendeäre gyomor, желудокъ | *šunža* bauch R. | *šondeä*, *šonzea* magen, eingeweide C.

śu köldök, пунокъ (1. rag. śum, 2. śul, 3. śute) | śu, śun nabel C.

śuj, mañ-śuj engem 2, 11. 4, 6.; śitta magát 5, 52.; śidin, śidajn minket (kettőt) 5, 54. | mañ-śum mich, pudere śitte dich, pude śitte ihn; mañe sinne uns, pudere śitte euch (vos), pudu śittu sie R. | (mañ) siem, sim mich, (pudar) siet dich, (puda) site ihn; (mañi') siedni' v. siedani' uns zwei; (maña') siedna' uns, pudara' siedda' euch, pudu' (sieddu') sie C.

śudebe лѣшмакъ (erdei manó, waldteufel) R.

śudeberta- erzählen R.

śuderta- pfeifen R. | śuderña-, śudarña- pfeifen C.

śuri : śuri-derim szántsándékkal, akarva, нарочно | śuri absichtlich C.

śurhali- megfordulni : valka śurhal' alighogy megfordult 3, 23. | śurhal'em herum (rund h.), vg. multime R. | śurhale-, śurile- wälzen, rollen; śureña rund C.

śurta- elrejtteni, запрягать | śiurta- graben R. | śiurta-, śiurpi-, śiurña- verbergen, begraben C.

śurumba- szaladni : śurumbaś szaladva, futva [jöttek] 2, 22.; śurmbagum szaladok | śurmpañu- : vg. kajtem R. | śurumbi- laufen C.

ña testvér, társ; a másik (ñade társa, a társ 5, s. ñada társa 1, 5.; ñanda, ñānda az egyikhez, társához 1, s. 5.; ñānda a másikat 5, 28. ñāana társsal 1, 6.; ñajte (gen. plur.) 5, 48. | ña bruder (1. rag. ñau) R. | ña bruder, kamerad, nachbar.

ñāju, ñaju, ñaj az egyik, a másik 1, 2. 6. 5, 15.; ñaj ānda egyik lábát 3, 5.; ñaju muesa másodszer 4, 4.; ñaji 5, 24.; ñajde a második.

ña száj : 1. rag. ñām (szám); — ñaši, ñasi néma (mundlos) | ñam mund (szám) R. | ña' mund (Kond. ñañ) C.

ñāuko nyúl, заяць | ñaua hase R. | ñava, ñavako (dim.) id. C.

ñauta- szaladni : ñautaś haije szaladva ment, elszaladt 2, 23. ñauti szalad, szaladt 2, 22. 3, 2.; — ñautirña-, ñautorña- szaladni, szaladgálni 3, 5. — ñautali- kezd szaladni 3, 18. | ñauttaluñu- : vg. suoltet- (galoppiren); ñauttaluñu galoppirend (vg. suoltetim) R.

ña -vel, -val 4, 1. — ñāna rajt 5, 39.; ñānda rajtuk, nekik 4, 67.;

tu nánda a tűz mellett 5, 48. *mañ nánen* nekem 4, 55. (4, 75. *nen* nekem); *nānin* rajtunk (kettőn) 5, 55.; *nāda* : *vuasko-nāda* az öreghez [szól] 5, 9. | *nāna* : *maha n.* hinten (vg. *sispalt*); *nānta* bei [ihm], vg. *poalte*; — *mañ-nān* mir, *mañe-nāna* uns; *puđu nántu* ihnen | *nā'* zu, gegen (versus); *nāna* bei, mit; *nād* von; — *mañ-nān* mir, *mañā'-nāna'* uns, *puda-nānda* ihm, *puđu'-nāndu'* ihnen.

nagerta-, *nagirda-* nyitni, kinyitni (отворить, открыть ajtót, ládát); — *nagirga-* ásítani, ásítózni (*nagirgim* зеваю) | *nāñerña-*, *nāñerta-* angähnen C.

nahar sár, mocsok, грязь | *nahar*, *nahal* schmutz C.

nāñu (orcza, щека) : *nāñujon* orczáim (dual. 1. szem., -jon = -hajun C.) | v. ö. *nāñu* kinn, *nāñuj* kinnlade C.

nanko hashártya, guomor, брюшина (*nankou* бр. моя) | *nān*, *ñan*, dim. *nanko* tiermagen, blase (am tiere) C.

nāño dick R. | *nāñota*, *nāvota* dick C.

natta schief (vg. *jeri*) R.

nāda- segíteni (*site nādam* segítettek, пособилъ) — *nādabogum* fogok segíteni, пособлю | *nāda-*, *nādau-* hinzufügen, helfen; *nādambi-* id. C.

nādaj rénszarvasnak való moh | *nādej* rentier-moos | *nāda* moos C.

nās : *nās néñec* barát, друг 1, 1. | *nās* vetter C.

nāñ brod R. | *nāñ* id. C.

nāñaj pénz 5, 48. *nēñaj* : *nēñāen* pénzeim 6, 28. | *nēñej* silber R. | *nēñaej*, *nēñaej*, (Kanini szóúl) *nāñaej* silber C.

nānda éle vminek : *har nāndada* kés éle | *nānd*, *nānd* schneide C.

nāba mostoha anya, мачиха | *nāba* mutterschwester, stiefmutter, frau des älteren bruders C.

nābuko néne, большая сестра (1. rag. *nābukqu*) | *nābko* ältere schwester R. | *nābako*, *nābuko* id. C.

nābi ente R. | *nābi*, *nābi* ente mit langem halse C.

nāmi (1. *nāmiu*) nyelv | *nāmi-u* zunge : *nāmiute* jañu stumm R. | *nāmi* id. C.

nāmta szarv, рогъ | *nāmta-ta* рогъ R. | *nāmd*, *nāmd* horn C.

nāma- kapni, fogni 3, 21. (inf. *nāmas'*) | *nēmuñu-* (1. -ñudum) packen R. | *nāma-* fangen, festhalten C.

nāmba barát, társ (другъ, товарищъ) : *mañe nāmbou* | *nāmba* freund C. (kanini szóñak jelezve).

ňar három 4, 2. 5, 1. *ňarju, ňārju* harminez 4, 2. 6, 7. — *ňarimdej, ňarmdaj-de* harmadik 4, 4. | *ňahar három; ňahariju* harminez; — *ňaharumde* tpeřiü; *ňaharumtej*: *ň. jüli* vorgestern (vg. *kormit kq-tel*) R. | *ňahar, ňar* drei; — *ňahar ju'* dreissig; — *ňaharumdae, -daj, -dej* der dritte C.

ňarau kupfer R. | *ňarava* id. C.

ňāru: *ň. nie* még férjetlen nő, hajadon, бѣлая баба | *ňaru, ňāru* rein; ohne mann (*ň. ńie*) C.

ňārhalá-: *ňārhalagu* keresztbe teszem, положу поперегъ | v. ö. *ňar, ňarpoj* in die quer C.

ňarhalta: vg. *kulup* R. [háló — alkalmasint folyón keresztül állított háló, переставъ, v. ö. *ňarhala-*].

ňarja, ňarjan piros, vörös 4, 46. | *ňarkena* rot R. | *ňāra, ňarijā* id. C.

ňarco moh (sárga, nem a rénszarvasnak való) | *ňarsu* moos R. | *ňarso* moos (isländisches) C.

ňalk: vg. *ňull* (пихта, edeltanne) R.

ňalku schöpflöffel R. [v. ö. *hu* löffel].

ňeuhā, ňeuhi régi 4, 84. 78. *ňeuzi* 6, 24. | *ňeuhi* alt, vg. *katra* R. | *ňeuhā* alt, abgenutzt C.

ňeuhaldāđinda, ňeuhaldāde még inkább, még jobban 4, 25. 31.

ňedele hét (woche) 4, 50. = or. неделя.

ňeka (1. rag. *ňekau*) älterer bruder R. | *ňeka, ńieka* älterer bruder, oheim C.

ňājelta- őrleni, молотъ | *ňajalña-, ńajalta-* mahlen C.

ňešetqñu- beten (-*tañudufm*) R.

ňešetorña- heulen R.

ňeńa nőtestvér (schwester, сестра): 1. rag. *ňeńau* | *ňeńa-u* id. R. | *ňeńa, ńieńa* jüngere schwester C. — v. ö. *ńa* bruder.

ńena igen (*ň. vaevan* igen gonosz vagy) 3, 18. | *ńene* sehr C.

ńeńece, ńeńec ember 5, 7. 1, 1.; *ńenciau-vada* (ebből: *ńencia'-vada*) emberi szó, emberi nyelv; *aciki ń.* fiatal ember 5, 7. *ńas ńeńec* barát | *ńeńeč, ńeńč* mensch, mann: *ńudin ń.* junger mann; *ńuka ńeńča* volk R. | *ńeneteč, ńienecéč* mensch, Samojede C.

ńeniše wahr R. | *ńienasia* wahrheit C.

ńenik szúnyog | *ńeńeñ* mücke R. | *ńeńañ* id. C.

ńeni-: *ńenim* megharagudtam, усердился | *ńeni-* sich ärgern, böse werden C.

ñenovej rechts [gehen], vg. *jommas päll nobel* R. | *ñanavaej, ñe-navaej* recht (pl. hand) C.

ñeñu tochter R. | *ñeñu, ñeñu* id. C.; — v. ö. *ñu filius*.

ñenzad выдра R. | *ñensad, ñiensad* otter. C.

ñäptie in die nähe; *ñäptiene* nahe; *ñäptied* aus der nähe (vg. *läpän, läpät, läpänl*) R. | v. ö. (Tavgi szam.) *mibtā* nahe C.

ñäbe : *ñ. häudä* halb, vg. *äk pale* R. | *ñäbi, ñabi* ein anderer C.

ñecea (anya) : *ñeveau* anyám, моя мать; *ñeven-neve* nagyanya, бабушка | *ñebe-u* mutter R. | *ñecea, ñecea* mutter C.

ñem-papa (1. rag. -papau) jüngere schwester R.

ñema álom : *ñemasi* álmatlan | *ñema* schlaf, *ñemasi* schlaflos C.

ñemaj agyvelő | *ñemaej, ñiemaej* gehirn C.

ñemea kemény, твердо | *ñemeä* hart R. | *ñamea, ñamena* fest, hart, zäh C.

ñemku- picken R.

ñer első, előrés, előtér : *ñer-jani* elül (első helyen) 2, 6., *ñerñauna* 6, 1. *ñerñau* 1, 6. előre, ezentúl (a jövőben); — *ñerte, ñerteä* első, первый (*ñertei* *ñiede* *ñu* első feleségének fia) | *ñer* : *ñerña* voraus (vg. *elül*), *ñerñana* vorne (vg. *eln*); *ñerñede* von vorn; — *ñeär* vordem (давше), vg. *mont*, nun vordem, vg. *äñ mont*; — *ñiripte* zuerst, vg. *sartn* R. | *ñer, ñer* das vordere, frühere : *ñerñä* vornhin, *ñerñäd* von vorn; — *ñeribtej* der erste C.

ñeru, ñero vessző, galy (*ñero-poj* vesszővel) 5, 21. *ñieru, ñiero* 3, 17. 8. | *ñeru* : vg. *ñir-iju* (vessző-fa) R. | *ñeru, ñero* weidengebüsch (rote weide) C.

ñerko vessző, прутьикъ 5, 52.; *ñierka* fűzfa (ива) | *ñerka* : vg. *tip iju* (талникъ) R. | *ñerka, ñeroko* weide C.

ñiercea szemöldök, бровь | *ñirte', ñirci'* augenbraue C.

ñälanta- elnyelni, проглотить | *ñälña-, ñälta-* schlucken C.

ñälena- szőrét hullatni, линять, пускать волосы | *ñälte-* Haare lassen C.

ñi öv | *ñi* (1. rag. *ñiu*) gürtel : *ñim šaruñu-* sich gürtlen R. | *ñi* id. C.

ñi- tagadó ige (teljes ragozású) : *ñim harua* nem akarok, *ñi harua* nem akar 4, 74. 80. *ñivie sauiligu* nem leszünk gazdagok 6, 26.; *ñiu tāgu* nem adom, nem fogom adni 6, 34.; *ñide masaptāgu* nem érinti (öt)

1, 4.; — *nivi namda* nem hallott 4, 8.; *niver harua* nem akartad 4, 16.; *niuki* (ebből: *niviki*): *niuki ā* alkalmasint nem volt 2, 12.; — *manas níriem* nem látnék-e talán 5, 10.; — ger. 2. szem. *nibat*: *nibat puneriu* ha talán nem hiszel 6, 2.; — imper. 3. sing. *níji jāder* ne járjon 4, 33.; — *nie* = *ni*: *sirgaldá nie* nem tekintett 2, 23. — *nini-, níne-* (többszörölés): *nini-ña* non est, non 5, 11. *nines harua* nem akartam (*ninems h.*) 4, 14. | *ni-*: *nina* nicht (tkp. *ni-ña* non est); *nidom* nicht (tkp. nicht ich = C. *nidm*); *ni namtur* taub (non audit) R. | *ni-*: sing. 1. *nidm*, *nim*, 2. *nin*, 3. *ni* stb., sing. 1. *niiu*, 2. *nir*, 3. *nida* stb. C. (gramm. §. 500).

ni -ra, -re (*vuosdi-ni* fuvarjára (dobta) 2, 6.; *neñ, nen* id. (*pea-neñ fára* 5, 10. *pea-nen* 1, 2.; — *nine* rajt, -on (*vuosin-nine* a fuvaron 2, 10. *pōrogda-nine* a küszöbön 4, 84.); *neñe* 4, 45.; — *nida, nide* -ról (*handá-nide* szánjáról 2, 4. *handá-nida* 2, 8.); — *nimne* -on át, -on túl (*neuhidi-nimne* a régin túl, előbbinél jobban 4, 78.) | *nine* auf, vg. *tārmel*; *tiki nine* ausser diesem, e felett, vg. *ti tārmel* R. | *ni* auf (hin); *nine* auf (loc.), *nid* von (herab); *nimne* nach oben, über C.

nie nő, asszony 2, 20. 5, 48. *nie-jervu* házi asszony, хозяйка; *nienda mue* nőt veszen, nőstül; — *nesi* nőtelen | *neā* weib; *ne-gan, nen-gan* weberschlitten; *nem-pani* weberkleid R. | *ne, nie, nie* weib; *nejieru, nejiervu* hausfrau C.

nidevi bér (наемъ, miete) | *nedole-* mieten (*nedoleñu*) R. | *nede-bea* miete; *neduale-, nedavale-* (-tēu) mieten C.

nieboj múlt (év): *n. puone* múlt évben, tavál 6, 4. | *nieboj* vergangen, vorig (po jahr) C.

nieñike haragos (n. *puhuce* h. asszony 4, 32.) | l. *nieni-*.

niensime- megharagudni 4, 54. | *nenasemea-, niensesemea-* sich ärgern C.

nierma- (inf. *niermas'*) lékelni (lékből vizet merni) 2, 21.; — *niermea* lék 2, 16. | *neremea* wuhne C.

nida, nide út 1, 1. 2, 3. (*nide mine* út mellett) 5, 2. (*nide mün* az úton) | *neda, nieda* karawanenweg C.

nisea (1. rag. *niseau* 6, 32.), *nisie* atya: *nisen-nisie* nagyatyá, дѣдъ | *niza-u* vater R. | *nisea, nisea* vater C.

nizim iny' (gaumen, zahnfleisch) | *ninze', nindī', ñinze'* gaumen C.

ninahanda ha nem, külömben (sonst, widrigenfalls) 4, 55. v. ö. *ni-* verb. neg.

- núne* szij, riemen (tkp. *nú-júne* öv-szj).
núpte hadd, es möge R.
núbič spinne R. | *núbi*, *núbitea*, *núbicea* id. C.
núbru : vg. *kápsi* (előző szó: *neieñ* mücke) R. | *núberu*, *núberu*
 moschka (thrips); kleine mücke mit grossen flügeln C.
núve tŧ | *núbe* nadel R. | *núbea*, *núbea* id. C.
núm név; — *númsi* névtelen : *númsi udau* negyedik újj | *núm*,
nám, *núm*, *nem* name : *númdí*, *númsi* ohne namen C.
núnte- kimondani (nevezni) 4, 76. | *núnde*- nennen C.
núlok : vg. *meul* (сельдь hering) R. (v. ö. vog. *nálák* сельдь).
nó ajtó (*nóana* ajtóban 4, 69.) | *nó* türe R. | *nó* id. C.
nóha- (1. -hām), *nóhobi*- (6, 23.) izzadni | *nóho*- schwitzen (*nóhom* :
 vg. *munmitauesem*) R. | *nóha* (1. *nóhām*) schwitzen, *nóhaj*- : *nóhaj*
 ich geriet in schweiss C.
nódañu- jagen R. | *nóda*-, *nódambi*- id. C.
nóre faul, trág R. | v. ö. (Tavgi szam.) *naru'a* faul (von ren-
 tieren) C.
nú fiú (filius) | *nú* sohn, сынъ : *núsuwaj* schwanger (fiás) R. | *nú*
 sohn C.
núocko kicsiny, kicsid, маленький : *núocku* *neñau* hugom, мень-
 шая сестра | *núocko* klein C.
nújä налиимъ (quarre) R.
núcea- (*núceagu*-) csókolni, поцѣловать | *núta*-, *núte*- küs-
 sen C.
núde, *núdje* jung, klein : *núdin* *neieč* junger mann R. | *núdea*
 klein C.
núderga- hurczolni, тащить, húzgálni : *núderäde* húzgálja (öket)
 4, 47. | *núderña*- schleppen, ziehen C.
nún (tiltó ige, sing. 2.) «ne [te]» : *nún jäder* ne járj 1, 7. *nón*
 «ne te» 4, 23. — *núnun* id. (*núnun* *pečalvajse* ne búsulj 4, 32.; —
núnújud «ne te öket (kettöt)» : *núnújud* *haudis* ver ne verd meg
 öket (kettöt) 5, 40. | *nón* «ne te», *nóda'* «ne tí»; *nór* «ne te öt»,
nóra' «ne tí öt» C.
nürkä осина R. | *núrka* espe C.
núršem lustig, vg. *šaskěš* R.
núlje-, *núlembi*- húzni, hurczolni (*núljēde* húzták (ketten a szánt)
 5, 47. | *núkile*-, *núkili*- ziehen, schleppen C.
núlok weich R. | *núlak*, *núlk* id. C.

ta : *ta-jer* nyár (tkp. nyár közepe); — *tau*ko, *tavuko* nyár | *ta* sommer, des sommerts (vg. *tui*) R. | *ta'* sommer C.

ta (*az*) : *tañāna*, *tañan* ott 5, 23. 1, 2. | *ta* : *ta malinkene* damals (vg. *te kajll*); — *taiju* dort (vg. *tõt, totta*), *tajun* dorthin (vg. *tū*), *tajda* von dort; — *taññ ñädje* dieser dort, vg. *täu tottä* [tkp. «ott való» *taju-ñāde*]; — *taki* der, jener, vg. *tä kum*; — *tada* so (vg. *tíl, teil*) R. | *ta* : *tañāna* dort, *ta-jemñe* deshalb; *taki* dieser dort; *ta maleñana* da C.

tā- nyirfakéreg, бepecтa (*tāmda habarts*) | *tāe* birkenrinde, dach aus birkenrinde; — *taju* : *san* aus birkenrinde (vog. *san* «schale aus birkenrinde für die speisen) R. | *tae* birkenrinde C.

tā- hozni, adni (*tāmas* hoztam 2, 9. *tā* adj 4, 20. *tauan haruas* akart adni 4, 14. *taue* adott 5, 56. *tāgum* fogok adni 5, 17. *taeda* elhozta [a teheneket] 5, 48. — *tāmbi-* id. : *ñi-dāmbi* nem ad [nyugtot] 4, 31. 21. | *tā-* ide hozni, привѣзти сюда, adni (*tāje-* hozzon, *tāda* hozzatok, *taše* hozni, *tābi* mi ketten hozzuk, *tāri* ti ketten hozzátok, *tādu* ök hozzák, stb. — *tatta-* hozni : *mañ* tattau én hozom, *puder tattar* hozod, *tattada* hozza stb. R. | *tā-* bringen, geben; — *tambi-*, *tata-* id. C.

(*taua* = *tāva*, a *tā* «adni, hozni» igéhez?) : *pir tauer* a te vált-ságod 4, 10.

da és (= or. да) : *tuoné da haó* a róka és a daru 3, 17.

tājri-dārim hiába, ingyen, даромъ | *taeri* leer, *taeri'* umsonst, ... vergebens C.

tajlcun ide (*t. =da* add ide, gib her 5, 36.).

tajl homlok (rénszarvasnál) | *tāj*, *taj* stirnhaut, kopfhaut C.

tquolpi- rágni, жевать.

tañeta somerstiefel (vg. *suoja vaj*) R. | *tañad* sommerschuh C.

tātq (5, 8.), *tātu* szikra : *munda tātu* villám, молния | *tātu*, *tāto* funke C.

tādibe jós, varázsló | *tādibe-* zauberer R. | *tādibea* schaman, zauberer C.

tādebo = C. *tadiebtu*, *tadiebo* dienender geist des schamans.

tāsa egész 2, 19. 5, 49. (*t. po* egész év).

tasi le, внизь (*t. =gāmij* leszállt) 1, 5. | *tāsi* unten, (vg. *jqln*); *tāsiñ* (vg. *jqlä*), *tesin* hinab, nach dem ufer (vg. *nalve*); *tāsent* von unten (*jqllel*) : *tāsiñe* unten am ufer (vg. *nälvät*); *tāsiña* weg vom

ufer (vg. *nalvel*) R. | *tasi'*, *tasiñā'* abwärts, nach unten; *tasiñāna* unten; *tasīd*, *tasiñād* von unten C.

tāsihej sárga, желтый | *taśahāj* gelb R. | *tāsihaej* id. C.

tañā, *taña van*, megvan 4, 46. *tañegu* meglesz [neked új teknőd] 4, 23. *tañevu āv ha* megvolt volna [pénzem] | *manñānan tañūe* besitzten R. [tkp. nekem megvolt] | *tañā* es gibt, ist da C.

tana-, *tāna-* fölmenni, kelni, fölhágni, mászni (fára): *tanaj* hágott, mászott (fára) 1, 2. *tanagu* majd fölmászok (fára) 5, 10.; *ñuu udn tānak ne* kelj útra 1, 7. — *tanace*, *tance* lépcső, treppe (*tancindinda* 4, 45.) | *tanuñu-* steigen R. | *tāna-* treten; *tānablē'*, *tanace'* treppenstufe C.

tañu zopf; — *tañunta-* flechten R. | *tāño'*, *tāñu'* haarflechte C.

taphalñā- rúgni, megrúgni, лягать (ember) | *taphalñā-* einmal ausschlagen, *taparñā-* hinten ausschlagen C.

tapstañu- anzünden (*tum*, огонь) R.

taba, *tabe* fövény, homok, песокъ | *l. jarej-dab* R. | *tab* sand C.

tābak burnót (schnupf-tabak) | *tabka* tabak R.

tabeda- mutatni (kézzel) 5, 12. | *tābēda-* zeigen, befehlen C.

tamna, *tamne* még, еще (pl. не поправилась); *tamna ājede jēpi* még meleg a teste 3, 20. | *tamna* noch [nicht], vg. *ing ätt* R. | *tamna* schon, zufrüh, noch C.

tar körperhaar od. feder (ein); *tartē* id. (viel) R. | *tar* haar, kleine feder C.

tarkoinkore einjähriges rentier (mann) R. (*kore* = *horā*, lásd: *hōrie*).

tārā kell, надо: *amga tārā mi* kell? 4, 79. *siegaś tārā* meg kell hálni 5, 4. | *tarre*: *manñān t.* nötig haben (tkp. «nekem kell»); *tarra* lieben R. (v. ö. *manñān t.*) | *tārā* es ist nötig C.

tārolga- birkozni, бороться | *tāroña-* ringen, *tāro* das ringen C.

tārhaltij- támaszkodni, напираться | *tārhalī-* sich stützen C.

-daraha mint, -ként: *habēj-d.* mint a halott 2, 5. — v. ö. 3, 16. *hābaj ādera* id. és C. Spr. 313. *ñie ~ aedaraha* «einem weibe gleich.»

tarim: *optarēm egyazonképen* 5, 8. | *tārem* so (vg. *toko*, *te kqilt*); *ñop-tārem* gleicher wise; *tārem ñiña* не можно, нельзя, vg. *āt tāi* R. | *tarem*, *taremñōd* so C.

tarce ilyen 1, 6. | *tarce* solcher (vg. *tāmle*, *te vājpi*, *te kurip*) R. | *taritea*, *tartea*, *tarcea* ein solcher C.

tarbugu- kimenni, elszabadulni 3, 5. 21. (*tarbugocnan*); — *tarbesali-* elmenni, kimenni 6, 6. | *tarpapše* : *jal'in t. ost* [napkelet] R. *tarpaj-* ausgehen, zum vorschein kommen; *tarpaseti-* id. frequ. C. *tāle* dumm R.

tāle- lopni; — *tālej* tolvaj, воръ | *tālīñu-* stehlen R. | *tāle-*, *tālie-* stehlen; *tālej* dieb C.

talbe abgrund, vg. *kusāp* R. (Reguly másutt a *kusāp-et* «thal-schlucht»-nak fordítja, s hozzá teszi, hogy «Sam. *talbikko*»).

talvoda- drücken R. (vg. *tāñerteln*; imper. 2., a melynek a föl-hozott *talvodad* felel meg).

talla- zárni, bezárni, заперать; — *tallambi-* id. (*tallambiues* bezártam) | *talluñu-* zumachen R. | *talla-*, *tallambi-*, *tallañu-* zú-schliessen C.

teasak csepp, капля | *teas* tropfen, *teasaku* dim. C.

teamda- venni, megvenni, купить (*teamdagu*, *teamdugu* куплю); váltságú adni 4, 7.; *temda-* megvenni 6, 27. | *tiemdeñu-* kaufen R. | *teamda-* id. C.

teamdorta kereskedő, купецъ | *teamdarta* kaufmann; *teamdara-* verkaufen C.

teu- hozzá menni, érkezni (*teuvi*, *teui* hozzámént, oda ment 2, 10. 4. 1, 3. *teui* érkezett [haza] 2, 8. | *teui* vg. *joxts*, gekommen; *teuñu-* : *teuñudum* vg. *joxtem* R. | *taeva-* erreichen; *taeu-* : *taeubata* wenn er kommt C. (Spr. 327.).

teumbi-, *teubi-* hordani, kocsin vinni (*teumbinas* hordottál 5, 55. *teubi* hordott [fát, füvet] 5, 49.

teuva schweif (*teuvada*) R. | *taeva*, *taeuva* id. C.

tēettā- abwischen (vg. *vaškejilm*) R. | *tae-*, *taepi-*, *taeta-*, dim. *taeible-* abwischen C.

tāhetta trabend, laufend (vg. *kajtel*) R. | v. ö. *tana-* fahren, jagen : dim. *tanaeible-* C.

tāre бѣлка R. | *ta'rau*, *ta'raha* eichhorn C.

derau gyanánt, -ként : *hābaj-d.* halott gyanánt 1, 2. | *darēu* : *tean-d.* wie eine sehne C. (Spr. 335); *ta'rau* gleich (Spr. 336); *tarēu* wie, gleichsam C.

teritarče schmutzig R.

telñeñi diesseits (vg. *ti pāl*) R. | *talñia'* hierher, hier; *taleri'* dies-seits C. (Spr. 335).

tie rénszarvas | *tie* rentier : *tem podertam* ich spanne ein; —

tihanunte sarmik wolf (*ti hanunte* s. rén-vadászó vad; v. ö. *hañe*) R. | *tī*, *te*, *tō* rentier C.

tiadorña- egyre szidni, szitkozódni 4, 31.; — *tiadoli*- szidni, ráförmedni 2, 11. 4, 17. *tiedoli*- 3, 20. | *teadorña*- schelten C., *teador-mahadanda* nachdem er gezankt C. (Spr. 329.).

tiabara- megesalni, обмануть 2, 11.

tieci, *tiēti* hideg; *tieci*- hideg lenni: *tieci* hideg van, *tieces* hideg volt 5, 7. *tiēcigu* hideg lesz 5, 13. *tiēcivanda* 5, 19. | *diēi* kalt R. | *tīci*, *tīti* kalt, *tiēterka* etwas kalt C.

tieva- találni, treffen (*muñu tiēvā* nyilam talált, *попала въ цѣль* | *tēeba*- treffen, vg. *kajes* (срѣла *попала*) R. | *teba*- schlagen, treffen C.

tiuka tüdő | *tiuka* lunge R. | *tivvak*, *tivok*, *tivi* id. C.

tijiko, *tijik* szűk, keskeny, узко (v. ö. *lātari* тѣсно) | *tījea*, *tījek*, *tījeak* eng, schmal C.

tide ceder R. | *tidi'* ceder, zirbelfichte C.

tinha, *tinēha* tompa, тупой | *tinha* stumpf R.

tivie öl, сажень | *tīvie* klafter C.

tira ököl | *tīra*, *tira* faust C.

tiribaj, *tirivaj*, *tirvaj* száraz, száradt, сухой; — *tiripta*- sütni (süteményt) 2, 2. | *tirabaj* getrocknet; — *tirepta*- (*tireptañu*) trocknen R. | *tirabaj* trocken; *tira*- trocken werden; *tirabta*- trocken machen C.

to tó | *to* teich, see: *to-hali* карась (l. *halē*) R. | *to'* binnensee C.

tō toll (*tōda*); *tuo*: *tuōda* szárnyait 3, 24. | *tu* (*tuda*) lange federn R. | *tu*, *to* feder C.

toa zobel R. | *to'* (g. *tōs*) id. C.

tō-, *tā*- jönni, eljönni (*tō* jött 4, 29. *tōnīn* jönnél bár 5, 25. *tōue* jött 5, 10. *touvi huiri* az eljött ember 5, 27.; *tā* 3, 12. 4, 4. | *tō*-, *toq*- (kommen): *puḍā tōje* (jőjjön), vg. *tāu vos jū*, *puḍere toḡdā* (ti jőj-jetek); *tōunde* (nenč) vg. *jine* (kum); *tōui*: vog. *jim*; — *tūtta*-, *tutta* -: *mañ dutam* (ich komme), 2. *puḍer tūttan*, 3. *puḍā dutta*; *mañe duttau* (wir kommen). | *tō*- (1. *tōdm*, *tōm*) kommen C.

tā- elhozni, herbringen 4, 72. (*vaskomda tāda*); v. ö. *tā*-

toho leinwand R. | *tohe'*, *toho'*, *tuhō'* leinwand, hemd C

tohodaj- tanulni (*tohodajivaš* я учился, *tanultam*); — *tohol-lāmbi* -: *tohollāmbq'* tanulnak, учатся; — *toholkāda*, -de tanító,

учитель | *toki-* (1. *tokidm*) sich gewöhnen, lernen; *tohoda-* id., *tohola-* gewöhnen, lehren; *toholaju* ich gewöhnte mich, lernte; *tohokōda* lehrer.

tohorta- pflücken R

tōdnorda- köpni, плевать | *tōdnorña-* speien, *tōd* das speien C.
tosäli vg. *amp pill* (beere) R. | *tōsale*, -*lea* wasserbeere (empetrum nigrum) C.

tāner tengeri fü (hinár-féle) 4, 4.

tonoñ jeder (vg. *kumitlätl*) R.

tōnda- befedni 3, 1. *tōndavi* befedett | *tunteñu-* zudecken R. | *tōnda-* bedecken : *tōndañudm* C.

tobja csizma (*tobja* muä 4, 46.) | v. ö. *tōbak* strumpf, oberstiefel C.

tovo (*tovoda*) pata (rénszarvasé) | *tobo* (*toboda*) huf (beim rentier) | v. ö. (Osz. szam.) *top*, *tōba* fuss C.

tomna ; *mašin-t.* vielleicht, vg. *ēriñi* R.

tarque, *tarqu* üdvöz! 2, 14. 5, 15. (= or. здорово).

tora fischflosse R. | *tora* fischflosse ; steuerruder C.

tōrik sekély (seicht) ; *tōriki* ; *t. jän* a 4-dik mesében így fordítva «a száraz földre» [följött a hal], de itt is jobban illik a «sekély helyre» — azaz «közel a parthoz» | *tōra* es ist seicht ; *tōrik*, *tōra-vaej* seicht C.

tōlir szám, число | *toluñu-* zählen R. | *tōlir* zahl, *tōla-* zählen : *tōlambi-*, *tōluñu-* C.

tolaha : *ñop -t.* gleich [tkp. egy olyan], vg. *äk-kurip* R. | *tōlaha* ein solcher C.

tu tűz 5, 5. (*tū-gauhana* tűz mellett 5, 24.) ; *tūzive* hamu | *tu* feuer : *tu-leju* flamme ; *hähän-tu* blitzen (tkp. blitz) ; — *tuišibe* asche R. | *tu* feuer : *tūsibea*, *tunzibea* asche, kohlen C.

tū- jönni, eljönni (*tūdam* eljövök 6, 31.) ; — *turña-* jönni (frequ.) 6, 4. — v. ö. *tō-* | *tūrña-* kommen C.

tuana in | *teän* sehne (zum nähen) R. | *tean*, *tea'*, *tē'* ader, sehne, *teanaku* dim. C.

tui хариць (äsche, bunt gefleckter salm) R.

tuju'o-, *tuju'a-* imádkozni, imádkozva leborúlni 6, 19. 4, 59. | *tujutta-* (1. *tujuttam*) grüssen ; *tijutta-* opfern R. | *tuijo'o-*, *tījo'a-*, *tīju'a-* sich verneigen, beten C.

tudoku pilz R. | *tutuko* schwamm, zunder C.

tüni flinte : *tüni munk* kugel (tkp. puska nyil) | *tüni flinte* C.
tupka fejsze; — *tupce* kis fejsze 4, 67. (*tupcita*) | *tupka* топоръ
 R. | *tubka* axt C.

tumda- megtudni, узнать | *tumda-* erfahren C.
turka дробовикъ (srétpuska) R. = vog. *turkä*.

sa riemen R. | *sa'* zugriemen C.

saua jó 4, 14. 66. *savo-s* jó volt 6, 24. — *säubou* jól, derekasan
 2, 28. — *sauiligu* gazdag lesz (l. *jile-*) | *saua* gut; *sava-ile*, *sauille*
 reich; — *saumi* reif (maturus) R. | *sauva*, *sava* gut : *sawajilea*
 reich; *sauvama-* gut werden C.

squq sapka | *saua* mütze R. | *savua*, *sauva* id. C.

sauhé copoka R. (= oszt. *savne*, *savinē* elster Ahlq.).

sakkata- 5, 21. *sakkada-* 5, 29. *sākata-* 3, 82. csapni, megcsapni,
 ütni (pl. vesszővel; *sañeta sākata* farkát csapta, farkával csapott).

sahalta- schöpfen R. | *sahala-*, *sāla-* id. C.

sañua schwer R. | *sañovo* id. C.

sajomnoj kölcsön 2, 24. (= or. заемное).

sace- igen, nagyon 5, 7. *sat squa* igen jó, jobb | *sači* : s. *merče*
 stürmisch [erős szél]; *säc* sehr R. | *sače*, *sac*, *sade* sehr C.

sada grosser sumpf R. | *sāda*, *sada* pfütze, lache C.

sāda- meríteni : *jidu sādām* vizet meríték [magamnak] : черпая
 воду | v. ö. *so'o-* schöpfen C.; és Oszt. szam. *sotta-*, *suotta-* schöpfen.

sādara-, *sāda-* varrni, шить; — *sāderpi-* чинить (flicken) | *seduñu-*
 nähén; — *sedoma* zwirn R. | *saeda-*, *saedara-*, *saedarambi-* nähén C.

sañe fark (*sañer* farkad 2, 16. *sañeta-* farka 2, 17. 4, 82.) | *sañ*
 schwanz R. | *sañe'* id. C.

sañuj nedves | *sañuj* nass R. | id. C.

sappa- vágni, levágni (*sappa haceāde* majd hogy le nem vágja
 4, 70.) | *sopiñu-* hacken R. | *sap'a-* hauen C.

sapka- ásni (*sapkā* ás 3, 1.); — *sapkambi-* ásni, fölösni (havat)
 5, 8. | *sabka-*, *sabkambi-* graben C.

saviko suba | *saukka* : vg. *küsj* R. | *savik*, *sauk* oberpelz C.

savu hólyag, пухырь | *sabu*, *savi* blase C.

savihajde még jobban, erősebben 3, 20.

samce nyál, köpedék; — *samcegu-* köpni, плевать | *sapšiñu-*
 spucken (vg. *polož sallem*) R. | *sabte'*, *sabce'* speichel; *sabte-*, *sabce-*
 speien C.

sambedañu- hexen R.

samlak öt; *samlasimdej* ötödik | *sambelañ* fünf R. | *sambelañ*, *samblañ*, *sambelank*, *samlañ* fünf; *samlasimdaej* der fünfte C.

sāra esö : *sārda hāmerga* esö esik, дождь идетъ; — *sāru-si* luftloch (tkp. esö-lyuk) | *sariu* regnen R. (tkp. esö [van]) | *sārū*, *sāro* regen, es regnet C.

sarkabtime dugó, затычка | *sarkabtama* ppropfen, stöpsel; *sarkabta-* verstopfen C.

sārda- kivájni, kiszürni (a szemet), выколоть 6, 21.

sarné tojás, яйцо | *sarnú* ei R. | *sārnú* ei C.

sārmik farkas 2, 13, | *sarmik* tier : *hore* s. bär (mann), *tirtí* s. vogel R. | *sārmik*, *sārmiñ*, *sārmink*, *sarmik* wildes tier, wolf C.

sālaba jég 2, 19. | *salaba* eis R. | *sālaba* id. C.

salikq fató, tönk (baumstumpf) | *sālik* stamm R. | *sal*, *salik* pfahl, pfosten, säule C.

salla bolond 3, 8. | *salla* narr C.

salda- megfizetni, visszafizetni (*saldagun* 2, 24.) | *salda-* (*saldañu*) bezahlen R.

salle visszatért 4, 11. | *salí-*, *sal-* (1. *salu*) zurückkehren C.

sea' arcz | *sea'*, *śa'*, *sea* gesicht, gegenwand C.

sea hegy | *sea'*, *śa'* berg C.

sean : *sean-oka* mennyi, hány (wie viel); *seañok* 6, 7. *sean-biru* mennyi, mennyire | *śan* wie viel (vg. *mānax*, *mānā saoit*); *śanmuār* wie oft (vg. *monax šos*); *śanomboj* etliche (vg. *motqz*); *śanoboj jerime* wenig mal (vg. *molše šos*) R. [lásd fent: *jírime-*] | *sean*, *śan* wie viel, wie gross; *sean-ñoka*, *seambir* id. C.

seadañi : s. *hāuhí* bal oldal, лѣвья сторона (v. *inkább* a baloldali) | *seatañāñi* link C.

seani előbbi, elmúlt, прошлый; — *señiñi* eddig, mostanig доселѣ | *śeñej śiu* vorige woche, vergangene woche (vg. *elmiñ* v. *mqlil sāt*) R. | *seani*, *śani* früher C.

seano játék, игра; — *seanogo-* játszani (*seanogoda* играютъ, *mañe seanogūa* játszunk) | *seano* spiel, *seanoku-* spielen C.

sear só | *serutta-* salzen R. | *sear*, *sēr* salz; weiss; eis; — *searata-*, *sēruta-* salzen C.

seara- kötni, rákötni (*pean seargu fára* kötöm, связу на дереву); — *searñā-* befogni (*szánba*) 5, 47.; — *siera-* kötni, fölkötni (hótalpat) 5, 13. | *śaruñu-* binden : *ñim ś.* sich gürten; — *śāruñu-*

anziehen (kleid) R. | *seara-*, *šara-* anbinden, anstecken; — *siera-*
anziehen (pelz) C.

searat ködeső, чигуха | *searabt*, *sērabt* reif C.

seu 6, 21. *säu szem*, *seuta jāgu* nincs szeme, vak; — *seusi* vak |
seu auge : *seuši* blind R. | *saeu* és *saeusi* id. C.

säuteja grütze R.

sähä thal, niedersetzung (vg. *sqri*) R.

serko fehér | v. ö. *sear*, *sēr* salz; weiss C.

sälä gebirgsvorsprung (vg. *ňall*) R.

si e h. *sim* engem 6, 30.; l. *šuj*.

si, *ši* lyuk, seb: *sīder-si* ablak 4, 35. *sāru-si* esőlyuk, szelelő;
-*si* «-be»: *hāot-si* füleidbe 1, 6. — *si'*- (*sit-* v. *sid-*) átlukasztani
(*sici jamāde* 3, 9.) | *sī* loch : *sin* «in» (C. Spr. 322. *mokodanda*
sin in das rauchloch); *si'i-* aushöhlen, ein loch machen C.

siaga harang, колоколь | *seaña*, *sieña* glocke C.

siadaj bálvány | *šadej* götze (aus holz) R.

[herz C.]

siej szív (*sieju* szivem) | *šej* (1. rag. *šejju*) herz R. | *siej*, *seaj*

siera, *siera* özvegy, вдова | *siera*, *sēra* witwe, witwer C.

siega- meghálni 5, 2. | *sieña-* die nacht zubringen C.

siece tűzütő acél (3. rag. : *siecete*) 5, 5. 8.; *siecisi* tűzütő nélkül
5, 15. | *seadace'* feuerstahl C. (mint Kan. szó).

siera- fölkötni (hótalpat) 5, 13. — *siergu* fölöltöm (*malceau* su-
bámat); — l. *seara-*.

siu hét; — *siumdej* hetedik | *šiu* sieben; woche; *šiu jāli* woche |
vujum šiu künftige woche, *šenej šiu* vergangene woche | *siu*, *šeu*
sieben; *siu jālea* woche; — *sivimdaej*, *siumdej* der siebente C.

sije- hazudni : *ni sijegu* nem hazudik 6, 29.; — *sijeka* hazug |
šiek falsch R. | *sije-* lügen; *sijek*, *sijak* lügner C.

sitte téged 4, 56. — l. *šuj*.

side-, *sidea-* fölkeltetni, ébresztteni (*sideaus* fölkeltettem); *sidiñu*
felkeltetni fogom, разбудю; — *sidišati-* fölkelni 6, 12. | *šidij-*
(*šidiju*) aufwachen (vg. *sajkelesem*) R. | *sidie-*, *side-* (1. *sidieu*)
wecken; *sidiju* ich erwache C.

sidi két 1, 1. 3, 5. *sidea horovam* két tehenet 5, 31. — *sittä* mind
a kettő 3, 4.; — *sidimanda* kétfelé (jobbra-balra) 4, 66. — *sidi-ju*
húsz, *sidi-jegné* tizenkét | *šidje* két, *šidiju* húsz, *šidi-jeñeñe* tizen-
két; *sidepti* beide R. | *sidea*, *side* zwei, *side-ju'* zwanzig, *side-*
jañañā' zwölf; *sidebtihi'*, *sidebti'* beide C.

sidndet nyolecz; *sidndetimdej de* nyoleczadik | *šedndēüt* nyolecz R. | *sidendēt*, *sidndēt* acht; *sidndetimdiej* der achte C.

sīder : *sīderde šieñe* az ablakban 4, 35. (l. *si* lyuk) | *sīder* fenster-glas C.

sīstoj jī tīsza víz (чистой).

sīñoj kék (= or. синій).

sīvie könnyű | *šubicäku* leicht R. | *sībi*, dim. *sībiteku* leicht C.

sira, *sire*, *sire* hó, tél 2, 19. (*sirim* havat 5, 3.); *sirahana* на снѣгъ; — *sirimie*, *sirīmda* зима, tél [tél van, tkp. hó esik] | *sirä* schnee; *sire hamurña* v. *hadoma* schneien [es schneit] R. | *sira*, *sire* (*sira*, *sire*) schnee; *sirīmea*-, *sirīmda* es schneit C.

sirej egyéves rénszarvas | *sirej* id. R. | *siraej* jähriges rentier-kalb C. *sirña*-, *sirña*- nézni, körülnézni 2, 20. 3, 2. (*sir* nézz 5, 25.); — *sirgaldä*- tekinteni (*pīrdarī sirgaldä* nie vissza sem tekintett) 2, 23. — *sīlalde*- id. (*sīlalde* *ii* rá sem tekintett 4, 69.). | *siloiju* (1. szem.) : vg. *angvātem* (blicken, глянуть) R. | *sirña*-, *sīrpi*- sehen: *sīrma* blick C.

silta- köszörülni, точить | *silta*- schleifen R. | *silta*-, *silña*-, *silpi*- id. C.

soumta- (*sowntañu*) heilen R. | *sauvamda*- bessern C. — l. fent : *saua* jó.

soja- születni (*sojaš* született); *sōjepta*- szülni, родить (*sōjep-tāde*) | *sojja*- geboren werden R. | *sōja*-, *soja*- id., *sōjepta*- gebären C.

zolotoj aranyos (z. *hāle*, *hāleko*) 4. = or. золотой.

suhomta- (*suhomtagu*), *suhomda*- fojtani, megfojtani, давить: *harta-vidomda suhomdāde* megfojtotta (fölkasztotta) magát, задавился; — *suhoma*, *suhomi* задавился | *sohomda*- würgen, tödten C.

suju пѣшка [rentierkalb, v. fell vom demselben] | *suju*, *suiju* kalb, rentierkalb C.

sušeda szomszéd = or. сусѣдъ, сосѣдъ.

stol asztal : *stol gauhana* asztal mellett 4, 64.; = or. столъ.

smeloj, *smieloj* bátor, merész = or. смѣлый.

naj tuch R. | *noj*, *nōj* id. C. (= vog. *nuj*, oszt. *noj*, *nuj* id.)

nahar пишка (zapfenfrucht) : *naharn-seu* орѣхи (= oszt. B. *nōgor* cederzapfen, *nōgor-sēm* cedernuss Ablq.)

nañadje- ganz, gesund (vg. *pussi*) R. | *nañedea* ganz C.

nañemta- (1. *-tadom*) gähnen R. | *ñañerta-*, *ñañerña-* id. C.

nactej (*natstej*) rose R. (mellette «knospe, beere» szavak).

nād (*nāda-m*) takony, возгри, сопли : — *nādoorña-* orrát fújni, sich schnäuzen (соплюсь) | *nad* : *pujān nad haurañu-* schnäuzen (l. *haura-*) R. | *nād* rotz; *nādoñorña-*, *nādoorña-* sich schnäuzen C.

nādo (1. rag. *nādou*) sógor (feleség fitestvére, братъ жены) | *nādo*, *nado* bruder der frau (bes. jüngerer) C.

naboku schwamm R.

namda- hallani 4, s. 3, 13. (*nanda-* 2, 18. szót fogadni); — *nandorña-* szót fogadni: *nandorbqtq* ő szót fogadván 4, 75. | *namta-* hören; *namturña-* verstehen : *ñi namtur* taub R. | *namda-* hören, *nandorña-* lauschen, horchen C.

narej tavasz | *narej* frühling; *nara* des frühlings R. | *nareaj*, *nāraej* frühling, frühlings anfang (wenn noch schnee liegt) C. — v. ö. *nāra*, *nara* schneekruste C.

narea kopja, gerely, копье | *narea* speer C.

nā- (*nāgu-*) nyitni, kinyitni, отворить | *net* aufmachen R. (tkp. «nyisd ki») | *nae-*, *naembi-*, *naeñu-* öffnen C.

nākūlga- kihúzni, fogni (hálóval) 4, 12.; — *nākolorña-*, *nākolarña-* fogni (halat, kerítő hálóval) 4, s. s. | *negelta-* ziehen; — *nēgelta-* riechen (vg. *kartilem* [•húzni] v. «színi» dohányt, burnótot, нюхать) | *naekola-* netz ziehen; *neakalña-* ergreifen, an sich ziehen C.

niesimda- egyenesíteni, kiterjeszteni (szárnyait) 3, 24. | *ñensenda-*, *ñendemda-* grade machen (*ñensa* grade) C.

nīkīli- elszakítani (*sañeta a farkát* 2, 23.) | *nīkalña-*, *nīkalta-*, *nīkalpi-* abbrechen, zerteilen C.

nīgba- (*nīgbagu*) koppasztani (madarat), ошипать | *nīña-*, *nīñapi-*, *nīñañu-* rupfen (vögel) C.

nīhea, *nīhia*, *nī'a* erős; *nīhisi*, *nīhizi* erőtlen, gyenge; — *nīhiri* erővel, erőszakkal 4, 56. | *nīha* stark; *nīhizi* schwach R. | *nīhi* kraft, stärke; *nīhita* stark, *nīhisi* ohne kraft; *nīhiri* mit gewalt C.

nīneka, *nīñika* (6, s.) bátya, большой братъ (-*kau* bátyám) | *nīneka*, *nīeka* (*nīneka*, *nīeka*) oheim, älterer bruder C.

nīlice nyugalom, béke 4, 21. 31. 41. (*nīlicendū*, *-cindū*, *-cetū*, *-centū* nekem békét [nī dāmbi nem ad] | *nīleharči-* (-*čiu*) : vg. *ušlaytem* (sic), отдохнуть R. | *nīlea-*, *nīlaj-* (-*aju*) ausruhen C.

noimean ezüst rubel, цѣлковый | *noimän* rubel R. | *noimean* id. C.

nodu vysokiiu beregъ [magas part] R.

norru wald R.

nū-állani 4, 45. 47. 5, 9. 26. (*nū* áll, *nūm* állok); *nūlta-* (*nultagu*) állitani, поставить | *nu-* stehen R. | *nū-*(1. *nūdm*, *num*) stehen, *nūlta-* stellen C.

num isten; ég, időjárás 4, 23. *saua num* jó idő 6, 31.; *váltakozva* «isten» és «ég» 5, 19.; *nūm* (talán = *num-m* «isten vagyok») 5, 19. 28.; *nū taue íanajna* istenadta pénzünk 5, 56.; — *nū-šojer* szivárvány | *num* gott, himmel R. : *nū-bān* радуга R. | *num* himmel, luft, gott : *nū-pān* himmelsrand, regenbogen C.

numgi csillag | *numgi* stern R. | *numgi* id. C.

pae, *pā* kő, камень | *pae* stein v. *íqrr* (vg.) : *pāen* *nīlne* abwärts den berg R. | *pae* stein C.

paeve, *paivi* sötét | *paibi* finster R. | *paebi* dunkel, finster C.

pāedada- fölpofozni 4, 54. (*paedadāde* pofozza) | v. ö. *pādu*, *pādi* wange C.

paebta- bonyolítani (*āde* *paebtjede* bonyolítá a lábait 3, 3.) | *paej-* (1. *-ju*) sich verwickeln (in schnüren), *paebta-* verwickeln C.

paj ferde, görbe | *paj* krumm R. | *pāje*, *pāj*, *paj* schief, schräg (pl. *pāje* *pea*) C.

pajha : (hal fajta) *sirok* (or. сырокъ, salmo vimba) R. | *paja*, *pajha* peljedka (fisch) C.

pakkali утонумъ (elmerült, vízbe fúlt).

pagalta- fonni (a haját), заплести | *pañalña-* flechten, zwirnen; *pañalteti-* (frequ.) C.

paju : p. *puedara* súrtú (густой) erdő.

pada sack R. | *pād* sack, ledersack C.

padalta- állitani, fölállitani, поставить | *padalña-* aufrichten; *padalaj-* stehen C.

pade epe | *podjerraha* gelb R. | *padea* galle; *paderaha* blau sic) C.

pāda- írni (*pādana* *ser* írni mód [nincsen] 6, 33. — *padana-* írni (1. *padanam*) | *pādeñu-* : *pāderem* p. schreiben, vg. *nāpāk kannsé.n* R. | *pāda-* bunt machen, schreiben; *pādana-*, *pādna-* schreiben C.

pader : *meäre p.* книга, könyv | *pāder*, *pader* papier R. | *pādar* schreiben, brief C.

padui scheckig R. | *pādavi* bunt C.

pasie tetű, вошь | *panže* laus R. | *panzie*, *pandie*, *pande* id. C.

pana, *pāni* tele (plenus); — *pānda*- megtölteni 5, 36. | *pana* voll; *pandañu*- füllen | *pāni*, *pānta* voll; *pānda*- anfüllen, voll machen.

pān : *nū-bān* райдуга; — *pante* pelzsaum R. | *pān* der untere saum am Samojeden-pelz; *nū-pān* regenbogen (1. num); — *pānde*' der ganze saum am pelz C.

pani ruha, одѣжда | *pani* suba, шуба (vg. *saki*) R. | *pani* kleidung, oberkleid der weiber C.

pāwan *vāk* затылокъ, nacken (tkp. nacken-grube) | *pāvaej* nacken C.

pāra öcs (*pārau* öcsém) | *pāra* : *papa* jüngerer bruder (*papau*); *nem-papau* j. schwester R. | *pāra*, *papa* jüngerer bruder, j. schwester; sohn des älteren bruders C.

pamea éles | *patä* schneidend R. | *pamea* scharf C.

para- égni 5, 6. (*íi para nem ég*); — *parana*-, *parina*- égni (*tu paranā a tűz ég* 5, 12.); *parinagu* fog égni 5, 37. | *porra*- brennen R. | *para*- verbrannt sein (*parādm*); *parana*- brennen C.

pāradu (alkalm. *pārad-u* 1. raggal) könyök, локоть.

pares disznó | *pares*, *pores* schwein C.

paridie, *paride* fekete; *paridieñe* fekete, sötét 4, 9. 77. | *paridie* schwarz R. | *paridie*, *paridieñe*, *paridiena* id. C.

parmij (és *varmij*) feketedett, sötétedett 4, 57. | *parmaj*- (1. *parmaju*, *parmju* bin schwarz geworden); v. ö. *parimde*-, *paromdie*-schwärzen C.

parombi- sietni, торопиться | *porumbi*- eilen (1. *porumbidum*) R. | *parombi*- sich beeilen, *parola*- zur eile treiben C.

paruata- fúrni, сверлить | *pare*' bohrer; *pareño'o*-, *pareño'ta*- bohren C.

pāruvada *gabedñe* 4, 61. *pāruvada* *habedñe* 4, 52. királyasszony, царица | *pareñoda* kaiser (eig. «besitzer des bohrers»[?]) C.

parka : vg. *porka* R. (R. vog. szójegyzékben: «*pārkä*, *szamoj. parka* kleidungsstück aus dem fell der jungen rentiere, wird zwischen *malica* und *savik* getragen»; v. ö. Oszt.-szamoj. *porg* klei-

dung; v. ö. osztB. (Ahlqv.) *porça*, *parça* pelz von leichten und dünnen rentierfellen).

parni толстая кишка, végbél (vastag bél).

pali kard | id. schwert C.

palka szar (каль, merda): *palka hamdaues* (szart öntöttem) *polkinku-* scheissen R. | *palka*, *palkka kot*; *palterña-*, *palcerña-* seine notdurft verrichten C. [chen C.]

palta- (*paltagu*) bemártani, макать | *palabta-*, *palata-* eintaupea fa 1, 2. 5, 9.: *pea-gqba* fa héj | *peä* baum: *peanguba*, vg. *tip salt* (weidenbast); *peñsapt* rinde R. | *pea* baum: *pea hōba*, *peañōba* baumrinde C.

peä dorf R. (mellette: »haus« és »stadt« szavai).

peätta- (*peättam*) atmen; — *pëädij-*: *pëädiju* vg. *ušsem* (усталъ); *puedjuttä* (*teui*) ermüdet (gekommen), vg. *usim* (*jozts*) R. | *pueda-*, *puedāj-* ermüden, müde werden C.

päušeme, *päušem* este, вечеръ | *peušäme* abend; — *pajušem*: *p. ñaana* abends, vg. *eti palen*; *pajušemš* nach abenddämmerung, vg. *seri poss karilem grmt* (alkony-fény elalvásakor), tkp. *elestvelede*t) R. | *paeusemea* es wird abend, abend C.

peéalvajse-: *ñunun peéalvajse* ne búsulj 4, 33; *ñon veéalvajse* id. 4, 23. (= or. печаловаться).

pereäde-: *pereädegu* szokott fonni 4, 2. (= or. прядать spinnen).

pärña-, *perga-* (*-värña-*, *verga-*: *haudis pergau* megverem (ich schlage ihn: *haudis-pärjada* v. *värjade veri öket* [tut sie schlagen] 4, 47., *haudis vergajude veri öket* (kettöt], er tut sie beide schlagen 5, 53; *ñunujud haudis ver ne verd öket* [kettöt], tue nicht sie beide schlagen 5, 40. | *paerña-* tun, machen: *ñar amge paerña* »was macht dein bruder« C. Spr. 389; *mōš paerñāda* »er warf ihn« C. 335. *mun paerñajea* »er mag einen ton erregen« (machen) C. 325; *ñānamde paerñara'* »fangt an zu beten« (tut beten) C. 329.

pārta- csinálni: *jiheram amgim pārtavam* nem tudom mit csinállok majd (was ich mache) 5, 21 | *paerta-* weiden R. | *paerta*: *jilibea-p.*, *jilibeam-baerte* »beschützer des lebendigen (=gott)« C. (l. fent *jileam-bartje*); megjegyzendő, hogy C. német-szamojed szójegyzékében *paerña-* is »hüten« jelentéssel fordul elé, mely a fenti »tun, machen«-félének csak szűkebb alkalmazásának látszik.

pi éj 2, 19. | *pi* nacht, des nachts: *pi jerni* zu mitternacht (vg. *et kvätl porät*) R. | *pi* nacht, *pi'* nachts C.

pi- megfőni (coqui): *pi* сварился megfőtt: *piu* főtt (pl. *amsa* hús); — *pirie* főzni: *jiedimda pirie* megfőzte az üstjét (ebédet főzött) 5, 45. | *pivuiñ* gekocht; *piri-* (*piriñu*): *jedem p.* kochen R. | *pi-* reifen; *pivi* gekocht; *pirie-*, *piri-* kochen (coquere) C.

pia-, *pie-* kezdeni: *piāda* kezdik [öt ütni] 2, 22; *piejde* kezdte [öket dobni] 2, 4. | *pea-* (1. *peau*) anfangen C.

piāzer zaubertrommel | *penžer*: *p.* tađibe vg. *kvājpiñ najt* R. | *peander*, *peanser*, *peanzer* zaubertrommel.

piebme tapló (3. rag. *piebmete*) 5, 4. *piebmeau* taplóm 5, 17. | *peamea* baumschwamm, zunder C.

piele fél (hälfte): *jan p.* | *pealea*, *pealea* hälfte C.

piur- (? *piurña-*) keresni: *piurc* keresve, keresni 3, 3; *purña-*, *purñaus* kerestem, k. volt | *pürta-* suchen R. | *piu-*, *piurña-*, *pürña-*, *piula-*, *püula-* suchen C.

piua csizma | *piua* stiefel, vg. *vaj* R. | *pīva* samojed. winterstiefel C.

pikca hüvelyk (1. rag. *pikcau*) | *pikicea*, *piketea* daumen, finger C.

pihiñe künt (*p.* *muā* künt van; *pihin*, *pin* ki, kifelé (*pihiñe-gañ* menj ki) | *pihiñe* aussen, vg. *kvänn*; *pin* hinaus; *pihid* von aussen R. | *pihi* das äussere: *pihiñe* aussen; *pihin*, *pin* hinaus, *pihid* von aussen C.

pijeku hölgymenyét | *pijea*, dim. *pījeku* hermelin C.

piti- (*pitiñu-*) treiben R. | *pīdie-* treiben, jagen C.

pid, *pida*: *mañe-bidu* én lelke, душа моя; *harn pidu* hädagum magam magamat ölöm meg, я убью самъ себя; *harta-bidamda* maga magát [dicséri] 6, 22. — *pidar* te (tkp. magad) 4, 15. *pīr* id. 4, 10. 25. *pīra* (*gañ*) te (menj) 5, 24. *pure* te [menj] 5, 12. 4, 48, 6, 2. — *pīre* ti 6, 17. — *pida* (e h. *pidada*) ő 1, 5. *pīde* 1, 3. *puda* ő 5, 6. — *pūidi* ök ketten 5, 53. — *pūdu* ök 6, 26, | *puder* du, *pudä*, *pude* er; *puderin* ihr zwei, *pudji* sie zwei; *pudere* ihr, *pudu* sie R. | *pudar* du, *puda* er; *pudari'* ihr zwei, *pudi'* sie zwei; *pudara'* ihr, *pudu'* sie C.

pīdea fészek, гнѣздо (*pīdeanda* āmđi fészken ül) | *pīdea* nest C.

pidelta- weichen [azaz: weich machen, gerben]; vg. *tinteluñ*, *kamiltungve* | *pidelta-*, *pidelña-* gerben, weich machen C.

pīsea, *pīsea* (6, 19.) egér | *pīze* maus R. | *pīsea* id. C.

pīseña, *pīsiña-* nevetni 4, 70. | *pīšinta-* lachen R. | *pīseña-* lachen, *pīse'* gelächter C.

- pissa-* csudálkozni, sich verwundern 4, 7. 11,
pīna- félni (*pīnam* боюсь) | *pina-* sich fürchten: *pinne* *nené*
 furchtsam, vg. *roxtelánne* v. *pīlne(kum)* R. | *pīna-* sich fürchten C.
pibte *ajak* | *pibte*, *pibti'* lippe C.
pimie *nadrág* | *pime* *hosen* R. | (Kam. szam.) *pīhā* id. C.
pīr *te* (l. *pīd* *alatt*).
piripte *leány* (mädchen) | *piripte* id. R. | *pirībtea*, *pirībcea* mäd-
 chen C.
pīr: *seam-bir* mennyi, сколько (*seambiru* mennyire); *tam-bir*
annyi (*tambirou*); — *pīrcea*, *pīrceā* *magas*, hoch | *pēr*: *amkum-*
pērm[tatta] wie teuer, für wie viel [gibt er], vg. *mane kem [mi]*; —
pīrcā hoch; — *pīrsaha*: *nop-p.* gleich gross, vg. *āk luliti* R. | *pīr*,
pīr hoch, höhe: *seam-bir* wie gross, wie viel; *pīrtea*, *pīrcea* hoch C.
pīrdari 1, 5. 2, 23. 4, 26. *purdari* 4, 73. *vissza* (*p. -gañ* *menj* *vissza*) |
purdari' zurück.
pīla *fürész* (säge) = or. *пила*.
pīli *mindig* 6, 29. | *pīli'*, *pīli'* ganz und gar C.
pīlu' *оводъ* | *pīlu* id.: *pīlu-jur* honig R. | *pīlo*, *pīlu* *bremse* C.
po, *puo* *év* 4, 2. 6, 14. *nieboj puone* v. *vuone* *múlt évben*; *sidi pou*
 v. *puou* *ārka két évvel* *nagyobb* (öregebb) 6, 8. | *po* *jahr* C.
pojkoj *munkás*, *dolgos* (arbeitsam) = or. *бойкii* (gewandt, rasch).
-poj, *-mboj* -vel, -val (mit): *nero-poj* *vesszővel* 5, 20. *udu-poj* *kéz-*
zel 5, 12. *puijimboj* *orrval* 3, 9. 11. | *-mboj*, *-poj* (zum ausdrück des
 instructivus) C. Gramm. §. 240 | v. ö. még C. Spr. 375. *tubkam-*
pohon «mit meinem beil».
pōga *háló* 4, 2. 3. | *poña* *мережа* R. | *poña* *netz*, *reuse* C.
pokolče: *jalim-p.* west R; v. ö. fent: *pakkali*.
pogna, *puogna* *között*: *hardam-pognade* *maguk közt* 5, 2., *mañe*
puognana mi köztünk, *между нами* | *poñana* *zwischen* (*po'* *zwi-*
schenraum: dat. *pond*, abl. *poñad*).
posi *pina* R. | *passi* *das weibliche glied* C.
poder *nyakszíj* (halsgurt R.) — *puoderña-* *befogni* (a *szánba*) |
podjer *halsgurt*; *poderta-* *einspannen* (*tem-p.*) R. | *poder* *gurt* *zum*
schiffziehen; *poderña-* *den ziehgurt anlegen* C.
poriša- *ellentmondani*, *perelni* (pr. 2. *porišan*) 4, 54. (= or. спо-
 ритъся).
pōrog *küszöb* (türschwelle) 4, 84; = or. *порогъ*.
porha *puskapor* | id. *pulver* R. (= or. *порохъ*).

- porne* weiblicher лѣшакъ R. | *parne* waldteufel C.
polša haszon (nutzen) *polšāda* 4, 26. = or. польза.
puāje homlok, лобъ | *puajea*, *peajea* stirn C.
puedara erdő 5, 1. 3, 1. | *puedara* wald C.
puembi- bele tenni (pl. zacskóba) 5, 44. 30. | *puente* «legen» R. (tkp. «lege es, tedd» = C. *puend*, a *puēña-* igétől) | *puēña-* legen C.
puerke- (1. *puerkedam*) furzen, vg. *ponungve*, *ponumäsem* R.
puija (1. -jāu) orr: *pujimboj* orrval 3, 6. | *puja*, *pujä* nase: *pujän-* nad *haurañu* sich schnäuzen R. | *puijea* nase, schnabel C.
pujum šiu künftige woche, vg. *jui sāt* R. | v. ö. *pu* das hinten befindliche C.
puon soká 2, 17. | *pōna*, *pōn* lange C.
puona: *jam-p.* földön túl = valamennyire innen 5, 11. | *pūna* hinten, später.
būgera kunyhó (= or. бугра) 4, 84. — *būgerako*, *bugirako* 4, 2. *bugorāko* id. dim.
puhutte, *puhucea* 4, 15. *puhuce* (*puhuća-nda*) 2, 1. *puhuće* 2, 10. feleség, asszony: старуха, жена | *puhućce* старуха | *puhutea*, *puhucea* altes weib C.
pūta- fújni, дуть | *putta-* blasen, vg. *pūlilem* | *pu'u-* blasen: *pupi-*, *puta-* C.
puđjuko fein, мелкій, vg. *rau* (pl. *solvel* [sól]) R.
puskace darab: *ñañ p.* darab kenyér | *pusak* stück (dat. *puskan*) C.
puneri- hinni: *ñibat puneriu* ha talán nem hiszed 6, 2. | *punerej-* glauben (1. -*ēju*) R. | *punrej*, *punraj-*(1. -*ēju*) id. C.
puñä später, vg. *tājāž*, *tājāžnu*; — *puñane* hinten, *puña* nach hinten, *puñad* von hinten; *puñäñä* zuletzt, vg. *juj gult*; — *puñärkä* später, vg. *jotl*, *jotlnu* (d. h. morgen, übermorgen) R. | *pūna* hinten, später, darauf; *puñāna* hinten; *pūñā'* nach hinten, zurück; *pūñād* von hinten C.
puño moha (moos, — у озера).
puda 3, *pudar* te (*pure* te): 1. fent *pid* alatt.
puđari vissza, назадъ: 1. *puđari*.
pūroj vihar: *pūroj ñas vihar* volt 4, 77. | v. ö. or. буря (sturm).
purie hecht R. | *puřea*, *puře* id. C.
pull híd | id. brücke, vg. *kajtep* R.
pūli térd | *pule(-u)* knie R. | *pūli*, *püle* id. C.

pulka golyó (puska-g.) = or. пулька.
pruosti- megbocsátani, verzeihen 5, 56. = or. прости-ть.

vę talán: «hiszen (ja doch)»: *vę nim nā* hiszen nem vagyok 5, 85.
va'a fölös, sok, лишне | *voč* überflüssig, *vg. ärieti* R. | *va'* (*vat*)
 stark, überflüssig: *va'adm* bin stark; *vata* überflüssig, *vate* zuviel.
vaeva rossz, худо; bolond, ostoba 4, 15. 25. (*vaevan* bolond
 vagy); *voevo* id. | *voevo*, *voevu* schlecht, mager; — *vojile* arm R.
 (l. fent *ojiliko*) | *vaevo* schlecht, arm; *vajiliko* arm C.

vqu: *vqusi jisealma* szertelen megbolondult 4, 60; *tkp.* «*vau-*
talan»: magának a *vqu*-nak jelentése még meg nem határozódik;
 talán = C. *vāñu* «verstand»: *vqusi* «esztelenül [bolondúlt]».

vau schlaf- und sitzstelle im hause R. | *va'u*, *vau*, *vāu* schlaf-
 stelle, ruhelager C.

vqubi- vagdosni (madár az orrával = picken) 3, 6., *vuaubi*- 3.11.,
jārim vqubide a földet vagdossa; — *vauarmalda*: v. *āudaj* vagdosni
 megszünt 5, 14.

vajera- múltni; *vajeraui jiri* múlt hónap | *vajera*- vergehen: *va-*
jeravui vergangen C.

vāk: *pāuvan-vāk* nacken (*tkp.* nackengrube) | *vañ* grube, *vg.*
vuonga R. | *vāñ* grube, grab C.

vādu, *vada* szó, beszéd (nyelv) 4, 5. 8, | *vada*, *vata*: *habiu vada-*
une (lahanam) wogulisch [vogul nyelven] (spreche ich), *vg. mañši*
mqs v. latiñel (potertém); *mañe vataunane* nach unserer sprache,
vg. man lateñutl R. | *vada*, *vāda* wort C.

vādindorgña- слова переводить (szavakat átvinni: pletykálni) |
vādindorña- prahlen C.

vadamboju ritkán, рѣдко; *vudri* id. | *uadamboj*, *vadamboj* sel-
 ten. C.

vāna, *vuāna* gyökér | *vuānu* wurzel, *vg. tar* R. | *vuāna*, *vāna*,
vānu id. C.

var szél (rand): *vi varin* mocsár széléhez 5, 3. — *vardi* szélső:
vardi häuci крайное ребро, szélső oldalborda; *varda*: *vardau* (*tkp.*
 a szélsőm = kis ujjam | *vār* rand, das äusserste: *vārte*, *vārti* der
 kleine finger. C.

vark medve (fehér m., ellenben: *häuide* fekete m.) | *vark*, *vork*
 bär C.

valka alighogy (pl. megfordult) 3, 25. | *valk*, *valkada* nur, bloss C.

verga- l. fent *pärña*-.

vi mocsár 5, s. | *vi* sumpf R. | *vi'*, *vui'* tundra, moor. C.

vorña varjú, ворона | *vorñe* id. R. | *varña*, *varñe* krähe C.

volno szabad, szabadság 5, 19. = or. вольно.

vuata han proviantschlitten | *vuantaku* id. R.

vuadalta- vezetni, vinni | *vāda*- ziehen, schleppen; *vādalpi*-, *vādolña*-, *vādalta*- führen C.

vuasako, *vuasako*, *vuasko*, *vasko*, *vuäsako* öreg, öreg ember, старикъ; férj 2, 1. 11. 4, 54. 5, s. | *vueseku* alt (vg. *mätäm*), старикъ R. | *vasako*, *vesako*, greis; *uasej*, *vasej*, alt C.

vuqba, *vuav* falevél (*vuavamna* faleveleken) 5. 89. | *reba* blatt R. | *vueba*, *uaba* blatt, blüte C.

vuqrr russ R. | *var* schmutz auf dem schnee C.

vuejjä blut R. | v. ö. (Jen. sham.) *buija* abgezapftes blut C.

vuäniko kutya | *vuän* hund R. | *vueno*, *vueñ*, dim. *vueñiko*, *vueñuko* id. C.

vuenali- megijedni (*vuenali* megijedt 4. s. 13); — *vuenalta*- elkergetni, прогнать 4, 69. | *vuenolaj*- (1. -*aju*) sich erschrecken; — *vuenolta*- erschrecken, in furcht setzen.

vuere-, *vuerana*- elmúlni (idő) vergehen (zeit) 4, 71. 50.

vujerta- hajtani, hajlitani, загибать | *vuirñä*- (1. -*au*) biegen, vg. *kuotltäslem* R. | *vujerpi*-, *vujerñä*-, *vujerta*- biegen; *vuejui* gebogen, gebeugt C.

vuokela- behúzni: *vuokelaide* behúzta (lá bait) 3, 15.

vuos fuvar, szánteher 2, 2. = or. возъ.

mā-, *māna*- (*mādna*-) mondani: *māda* mondja (azt mondja) 5, 15.; *pír mān* te mondd meg 5, 18.; *ha mase* mit mondott 1, 6. *māmā* mondanak (ketten) 5, 54; *mādna* mond (úgy mond, azt mondja) 1, s. 2, c. 3, 7. 4, 69. 5, 35. | *mā*- sagen, сказать, mondani: 1. *mādam* (præt. *mādamš*), 2. *mān* (*māneš*), 3. *mā* (*māš*); plur. 1. præt. *mauač*, 2. *mādač*, 3. *mač*; — *manta*-: 1. *mantam* я скажу, 2. *mantan*, 3. *manta* R. | *mā*- (1. *mādm*, *madm*, 2. *mān*, *man*, 3. *mā*, *ma*) sagen; *man* sage; *māmbiu* ich sage C.

mā' kebel; *mākin* kebelbe, *mām* keblet 5, 36. | *mā'*, *ma'* busen C.

maiš, *majši* elég (ist genug) 4, 49. 68. | *maes*, *maes* genug C.

maeda- sántítani (*maedā* хромаеть) | *maeda*- hinken C.

majbi-, majibi- örülni, örvendeni (*majbim, majibim* я радъ) | *majbi-, majmbi-* sich freuen C.

māgobi- szegénynek lenni (*māgobi* онъ бѣденъ); *māgobada* szegény, бѣдный | *māñ not, māñobi-* arm sein, *māñobada* arm C.

maha hát, спина: *mahalli* (e h. *mahan-lí*) hátgerincez, хробеть | *maha* (1. *mahau*) rücken: *maha nána* hinten, vg. *sis palt* R. | *maha* rücken; *mahalei* fischgräte (rückenknochen) C.

mahañi: m. *hāuhi* jobb oldal, правая сторона (tkp. j. oldali) | *mahañi, mahani* rechts C.

macitā-, macitiā- dobni: *macitāde* dobja (a rókát a szánra) 2, 6. *macitiāde* dobja [öt] 3, 23. | *Megjegyzendő* C. *macite-* «verschneiden», a mi *matetea*-hoz tartozik.

matte hat; *madamdaj-de* hatodik | *matta* R. | *mat'* sechs; *matum-daej, matadum-daej* der sechste C.

matorogu- vágni, рубить | v. ö. *matorpi-* a *mada-* «hauen, schneiden» szó czikkben; C. Spr. 331. *matoré-* abschneiden.

matirña- visszatartani (lélekzetét, *jintta*) 1, 3.

matetea- (*mateteagu*) leszúrni, leölni, закольть | v. ö. *macite-, maste-* verschneiden C.

madie-: *madiegun* megdöföm [az oldalaidat] 3, 22.

mada- metszeni, vágni («schneiden, сѣкать», nem: «hauen, рубить»); *udau madau* kezemet megvágтам (habe mich in die hand geschnitten) | *madañu-* schneiden R. | *mada-* hauen, schneiden C.

madara- átmenni, átkelni (folyón: *jaha taña madarā* перемель, переправился [черезъ рѣку].

maderña- ugatni | *māderña-* bellen R. | *māderña-* id. [mād gebell] C.

maš nur, vg. *tí us*; *mašin:* m. *tamna* vielleicht, vg. *eriñi*; *mašin tiedä* kann sein nun, можегъ быть нонче, vg. *añ eriñ* R. | *masi* vielleicht C.

māsa- mosni 6, 9. (*māsagu* mosdom); *māsbi-:* *šam māsbu* megmosom arczomat | *māsa-* waschen C.

māsara-, masara- dolgozni 5, 39. 6, 23. (*māserānaš* dolgoztál 5, 54.); *māserāna* szolga (*māserānide* szolgálai 4, 46.; *māserānide* szolgálainak 4, 60.; *māseranam* работнигъ [sc. я, munkás vagyok] | *manzera-* arbeiten: *manserana* работнигъ R. | *mānsara-* sich rühren, sich bewegen, arbeiten: *manserāna* arbeiter C.

masapta-, masaptāgu- megérinteni (mozgatni) 1, 4. — *masaptu-*

mozdúlni (*ní maraptu* nem mozdúl 3, 18. 2, 4.) | *mansabta-* rühren, bewegen C.

māsta árbocz = or. *мачта* (mast).

mañ én 9, 15. *mañe* (*m. hōritau* az én teknőm) 4, 16. — *mañe* mí (mí ketten 5, 56.) | *mañ* ich, *mañi* wir zwei; *mañä*, *mañe* wir R. | *mañ* ich, *mañi'* wir zwei, *maña'* wir C.

mañi höhle R.

mana'a- látni (*mana'ā* lát 3, 17. *manaāde* látja 2, 3. *mana'aj* látott 1, 1.); — *mañeje-*, *mañije-* látni, meglátni (*mañejāde* látja, meglátja 4, 84.: *mañijede* 4, 64.) | *manne-* (1. *manneu*) sehen (vg. *sunzem*) R. | *mana'a-*, *mane'e-*, *mañije-* sehen C.

manacat- nézni, megnézni (besehen: *manacākir* 6, 5.)

mansir- (? *mansirñā-*) megnézni (besehen, besichtigen: *mansir-más* 3, 12) | *manaserñā-*, *maneserñā-*, *manserñā* betrachten C.

mari-: 5, 52. *marije* [két tehene] megcsökönnyösödött, запросили | v. ö. *madarī-* sich zurückhalten C. (Az idézett helyen van *sitta marije*, az ebbeli *sitta* talán helyesebben «mind a kettő» = *sittä* 3, 4.)

marie fősvény, *скупой* | v. ö. *maro* geizig C.

maréo (*maréon*) váll, плечо: *maréoto níñe* vállukon 4, 87. | *marci*: *marcítü* flügel R. | *marñi*, *marci*, *marś* schulter. C.

marrāñ: vg. *mārḡḡ pill* (beere) R. | *marañā* schellbeere C.

māl, *mal* vég: végig való, mind, egész: *śidi mālhadē* két végébe 3, 18. *māl mallaide* mind gyűjté, összegyűjté 2, 18. *māl horñade* végig tapogatja, meg-t. 3, 19. *mal tañā* minden megvan, все есть; *malda* vége, конецъ. — *mālbujū* mind, egészen: *m. moijeda* mind ledobta (a halakat) 2, 7. *pure m. maś* egészen megelégedtél 4, 48. | *māl* überall, vg. *sāha* (olst) v. *ākmos* R. | *māl* ende, höhe; ganz; *mālamboj*, *mālmboj* gänzlich C.

malla- gyűjteni: *mallaide* gyűjté (mind a halakat) 2, 14. | *mal-lañu-* sammeln, vg. *ātem* R. | *malla-* id. C. [livi satt.]

malleḡu jól laktam, (я) сытъ | *mallij-* (1. *-iju*) sich sättigen: *mal-mallē-*, *malije-* (*malijegu-*) eltörni, széttörni, разломать: *mal-tieuvi* eltört, zerbrochen 4, 85. *malñegu-* id. | *mallie-*, *mallije-*, *malē-* zerbrechen C.

malca (1. rag. *malcau*) suba, малиця | *malče* id. R. | *mālīte*, *-tea*, *-cea*, *mālice* pelz C.

maltä spitzig R. — *malta-* spitzen («?»-vel; tkp. *maltad* van, a mi sing. 2. imper. alak) R.

mea ház, sátor; meakanda haza (házába) 2, 8, 5, 46. | meä haus: mäkene zu hause (vg. jun), mäkentä nach hause (vg. ju), mäketenta, von hause (juil) | mea' zelt: meakana daheim, meakad von hause her. C.

meāda- vendégül lenni, látogatni 6, 4.

meana: meanau meglehet hogy én . . , mory 5, 20. | mean'a- (1. me- au) können C.

mear hamar, mindjárt, скоро: mear tūdam mindjárt jövök; — miarboj, mārboj mindjárt, сейчас; — miertāue hamar [jőjj meg] 5, 25. | meär geschwind, vg. molož R. | mear, mēr bald, schnell C.

meja (1. rag. mejau) meny | mējea, mēje, meajea schwieger- tochter C.

meharaldī- lélekzeni: meharaldī nī nem lélekzik 3, 16. | mea- hera-, mehara- atmen, seufzen C.

meadorda: m. acikī árva gyermek | meadorta waise, meodorña- betteln C.

mēro коростина, kosz, var | mēro wunde, schorf C.

mī, mī has, gyomor (1. rag. mīm, mīm, pl. mīm -bāna hasam tele van, jóllaktam | miu: miuñane im inneren (vg. keurt), miuñaju nach innen (keurn), miuñad von innen (keurl) R. | mī' magen, inneres; — miu: miuñe, miuñana innen; miuj, miu', miuñā nach innen; miuid, miud, miuñād von innen C.

mīa-: mīaus adtam, подаль я; mīpi-: mīpim adok, fogok adni 5, 35. | mītta- geben, verkaufen R. | mī'i- (1. mī'idm) geben; mīpiu, mītau ich gebe C.

mīe- (miegu-) csinálni: mīide miegu nem csinálja; — mīvi esi- nált: jāde mīvi földbe csinált [kunyhó] 4, 1. | mī-, mī- (1. mīu) machen C.

mīerte szél | merče wind R. | mērtea, mērcea, mērce, mearcea id. C.

mīil: ōbin m. a keztyűbe bele 5, 36. (e h. mīujn, l. mī).

mīña-, mīñe- menni: jādagāsu mīñam elibe megyek, иду на встречу; mīñe megyen [mellette el] 2, 14. megyen v. jön, идетъ 3, 13. mīñā mennek 2, 21. | mīña- fahren C. (Spr. 329. «si'u jale mīña er fährt sieben tage»); — mīnda-: Spr. 328 mindān du fährst [wirst fahren].

minhände mellette el (vorbei) 2, 14. minhade által (fúrni) 3, 9. — mīñe: mīede mīñe út mellett, az úton 2, 8. mīede mūn id. 5, 2. | mī-

nähän vorbei, durch, vg. tare (pauln jáli); — münne längs, vg. kosit R. | minha', minhandá vorbei (minhandá jádā er geht vorüber Spr. 313); — minne: niede m. auf dem wege [fahren] Spr. 316. C.

minnérie- szállítani, vinni (pl. szánon) 2, 3. 5, 51. | minrie- führen, bringen, holen C.

min -ben: q̄b'de-min a keztyüben 5, 48. | v. ö. mi alatt miüne «innen» R.

mir dij. ár: mirmananda díjért 4, 6; — mirite drága 4, 6. — miria id. — mirci olcsó | mirrie teuer; mirrői wolfeil | mir preis: miria, mirite, miricea teuer; mirte-da, mirce-da billig C.

mirdata- eladni 6, 27. — mirdatana árus | mirda'a-, mirdapi-, mirdata verkaufen (mirdatau ich werde verkaufen); mirdatana verkäufer C.

mo: moda ast R. | mo zweig, ast C.

mō- (mōgu-) vetni (pl. hálót): pōgomda mōede 4. s. moijeda levetette, ledobta [öket] 2, 7. — mōjpi-: mōjpoš dobni v. dobálni [kezdté] 2, 6. | moñu- werfen (joerča m. неводъ бромтъ); mo-: mod werfen (tkp. «vesd») | mō- werfen (mōmbiu ich werfe); mōje-, moje'pi- fortwerfen. C.

mokoda rauchloch R. | mokoda id. C.

mānaj-, mōnaj- esni: mānaj esett 1, 2. 3, 15; mōnaj- упалъ: manam, manim esett (jaman verembe 3, 2. 4. manamaj estek (ketten) 3, 17. | mōnaj- (1. -aju) fallen C.

morä: vg. rāži (ezt a vog. szót R. másutt «weiberrock»-nak fordítja, de a szamojed jegyzékben a «háló» nevek közt áll).

molinkana: ñob m. auf einmal: vg. äk šos R. | ñob maleñana plötzlich C.; maleñana C. Gr.-ban postp. «vor»; Spr. 313. azomban: hunna maleñana «wann einmal» [gelangen wir hin].

mue- lenni (esse): ādne ñi mue procul non est, nem messze 5, 51., huñana muasin hol voltál (hol jártál — oly soká) 5, 29. | muä- (sein, verweilen, sich wo aufhalten), vg. ol-, rāš-: 1. muädäm, 2. muän, 3. muä (vg. ölem, ölein, oli); poni muädämš (ich verweilte lange: vg. rāšsem) R. | mi-: C. Spr. 322. pōna ñisi mi «es war nicht lange» (akár így: «es dauerte nicht l.»)

mue- kézbe fogni, venni, elfogadni; bírni, viselni (ruhát), használni: muede fogta [a rókát s rádobta a szánrá] 2, 6.; muede vette, elővette [tüzütő aczélját] 5, 4: muevan ñiver harua nem akartad elfogadni v. elvenni 4, 14; huñice-gabom muä nyestbört visel; mué-

naš használtál (minket, dolgoztál rajtunk) 5. 54. | *mu'e-* halten, gebrauchen, pflegen C.

mue: *muesi* dolog nélkül, munka nélkül: *mai muesim* я безъ дѣла | *mueje*: *muejesi*, *muejeseda* untätig C.

mueua, *mueu*, *maua* -szer: *haju mueua* másodszor 4, 4; *opoj mueu* egyszer 4, 3; *opoj maua* 5, 51. | *meän*: *šaa meän* jedesmal R. | *mueu*, *muau*, (Kond.) *muem* mal.

muejua erős, kemény, крѣпкій; — *muebie* id. | *muju* fest R. | *mueju*, *muajo* hart, fest, zäh (pl. *šamsa* fleisch); *muejea* stark, beleiht (Dud.); *muebie* stark C.

muejerdana- erősebbé válni: *muejerdanā* покрѣпче дѣлается | *mujera-* stark, fest machen C.

muejdañu- weichen [weich machen], vg. *tinteluñ*, *kamiltungve* R. | v. ö. *muejeta-*, *mujeta-* arbeiten [bearbeiten, sc. felle: *muejetable* schabeisen zum bearbeiten der felle]; *muejtana* arbeiter C.

muete: *muete jiñe* v. *muett-iñe* gyeplő (szíj, lenkriemen) | *muettä iñe* leitseil | *muejta* stark: *muejta jiñe* starker riemen, lenkriemen C.

mued máj (*muedu májam*) | *mud'* (*mudh'*) leber R. | *mued*, *muid*, *müd* id. C.

muesana csinos öltözet, ruhadisz, хороший нарядъ (платье); — *mucaj* díszesen öltözött (geputzt) | *muesana* putz, staat; *muesaej*, *mucaej* geputzt.

mueñea- (1. *mueñeau*) szeretni, любить (pl. дитя, пиво).

mūkq nyil | *munk pfeil* (*tuñi m.* kugel) | *muñ*, *mueñ* pfeil C. (Tavgi szam. *munka*).

mūše- (1. *mūšeu*) kallgatni, молчать; — *mūšalma-* elhallgatni 3, 14. | *muñši*, *muñšu* langsam, leise, vg. *lažel*, *asstal* R. | *muntí*, *munteda* lautlos, stumm; *muntí-* (1. *muntídm*) schweigen; *muntelma-* inch. [elhallgatni] C.

muna'a-, *munu'a-* hangzani (csengeni, dörögni), звонить; *siaga muua'a* szól a harang; *mūnda munu'a* mennydörög, греметь; — *mūnuda*, *mūnda* menydörgés, громъ | *muno-*: *hähä muno* donnern R. [mennydörög] | *mu'*, *mun* laut: *munā-* tőnen C.

munaci szakál, борода: *munacijin*, *muncijin* szakálam | *munuc bart* R. | *munuce*, *munac'*, *munate*, *munabc'*, *munabi'* bart, *munatendi* bartlos C.

mur lábsark пята (1. rag, *murm*) | v. ö. *muron* sohle R.

mūraucik fúró, буравъ (= or. буравчикъ).
muldirta- baden R.

rieska (holmi sütemény, pirog) 2, 2. (*rieskādúj* rieskát nekem).
-ri (enclit.) «csak (nur)»: *jārim* (*jā-ri-m*) csak z földet 3, 6; *tu-ri*
 a tűz 5, 42; *opuriš* (*opoj-ri-š* csak egy levén) egyedül 5, 14. *tiederi*
 csak most 6, 20. (l. *tieda*) | *-ri, -li* (enclit.) «nur» C., pl. Spr. 325.
mērteko-ri ein windhauch nur, *ñuvu-ri* nur gras (*ñum*).

lāk lusta | *laek* faul (träge).

lakri auf einmal, plötzlich (вдругъ, наразъ), vg. *rotti* R. | *lak*
 schnell, bald, sogleich: *lakeri, lakkeri* schneller.

lakcembej egy keveset 6, 11. | (*lakce* «kevés»: v. ö. Oszt. szam.
laga «stück, bissen».)

lahana-, lāna- szólni, beszélni, говорить: *lahanā* 2, 1. 5, 6.
 (*lānā*), szólnak 5, 2. — *lahanali* kezdett szólni, megszólalt 5, 15. |
lahana- говорить R. | *lahana-, lāna-* sprechen, antworten C.

laña низкий берегъ (alacsony part) R.

latta széles | *latta* breit; — *šabu latta* der boden (um den feuer-
 herd) R.

lātari szoros, тѣсно (nem: узко); — *lātera-* szorítani: *laterāde*
 szorítja (testéhez a lábát) 3, 6. | *lātera-* würgen C.

lātto, luqto, lieto vastag | *leato* dick C.

lāda- megütni (einen schlag geben): *lādāda* 5, 29. — *lādīrpi-*
 inf. *lādīrpoš* 2, 22. ütni, ütögetni 2, 22. — *lādīrña-* id.: *ladīrñāra*
 üssétek 2, 21. | *ladorta-, ladurta-* schlagen, stossen (vg. *säkvetung*)
 R. | *lāda-* schlagen, klopfen; *lādorpi-, lādorña-* C.

lapcie- hozzáragni (*sālāban lapciej* a jéghez hozzáragadt, fror
 ans eis an) 2, 20. | *labtie-, labcie-* haften C.

lāpta- mutatni, показати | *lābta-* zeigen C.

labie evezőlapát | *labe* ruder; — *ladetta-* rudern R. | *labea, lābe'*
 ruder; *labeta-* rudern C.

lamada- szenvedni, страдати, терпѣть: *mañ okau lamadauas*
 sokat szenvedtem | *lamada-* leiden C.

lamtikā alacsony; — *lontikie* völgy, lapály (tal, niedersetzung) |
 v. ö. *loptejje* | *lamdik* niedrig R. | *lamdo, lamdu, lamdik* id., *lab-*
tahī niedrig belegen C.

lamba hótalp 5. 13. (*lambidi*) | *lamba* schneeschuh C.

lar окунь, ерпш R. | *leara*, *lear* barsch, kaulbarsch C.

leākaj- szétrepelni (*leākaj* szétrepedt [a teknő] 4, 17. — *läkaptahasítani*, колотъ (spalten) | v. ö. *leaka-bta* schneiden, *lekabta*- spalten, teilen C.

leädriä- zittern, vg. *tariuñ pätsem* R. | *ledriña*-, (Kan.) *liedrie*- zittern C.

leädehej- széthasadni, repelni 4, 22. | v. ö. *leada*- spalten C.

leaderambi-, *läderambi*- kikötni a parton (anlanden, приставать къ берегу).

leju láng: *tu leju* láng | *tu leju* flamme R. | *leajo*, *leju* flamme C.
li csont: *lin* v. *harn lin* csontjaim (a magam csontjai) | *li* knochen R. | *li*, *le'* id. C.

lieñudje черемуха (*ñudja* beere) R.

liežu faulenzen («?»-val, tkr. »faul»), *liža* faul, träg R. | v. ö. (Tavgi szam.) *lišu* faul, träg C.

liebe tál (schüssel).

ligaraj- elrejtözni (sich verbergen) 1, 2. | v. ö. (Tavgi) *linkura'a*- sich verstecken C.

liđi hátgerincz, хребетъ | *leadi*, *liđi* rüchgrat C. — v. ö. *li*.

lideñ biber R. | *lideñ*, *lideña* id. C.

ližu язь (kühlung) | *lišu*, *leasu* rotfeder, plötze (copora) C.

liñžerme: vg. *tajt pill* (rauschbeere) R. | *liñđermea*, *liñzermea*, *lišerme* blaubeere C.

lib weisser hund (dickes haar) R.

lipta harisnya | *liepta* strümpfe, vg. *keens* | *libt'*, *liebt*, *libt'* strumpf C.

libiri pillangó | *leberu* schmetterling; *liberabso*, *liberäbcu* id. C.

limbara (1. rag. -rau) mell | *leambara* brust C.

limbe sas; *libie* madár (sas) | *limbe* adler R. | *limbea*, *limbea* id. C.

liururtä: *l. nénc* = *pinne nénc* furchtsam, vg. *roxtelänne kum* R.
lieri-, *lerie*- erschrecken C.

loina- égni, lángolni: *tu loinā* a tüz ég (lánggal); *liina*- id.

loho bolha R.

lohompi- forni, кипѣтъ | *lohompi*- sieden R. | (C.-nél van *siuna*-).

lohorña- fließen R.

loñon mony (? *loño-n*) | *loñu* hode C.

lobotka falu (= or. слободка).

loptejje ebene R. (? *loptej-je*, e h. *-ja*) | v. ö. *labtahī* niedrig, niedrig belegen C.

lūca orosz, orosz ember 3, 1. | *luca* russe: *luce-ju* zehn R. | *lūca*, *lūsa*, *lusa* russe C.

lucuku (*lucu-ku*) kanál | *lūca hu* löffel (russisches schöpfgefäß) C.

Az Ugor Nyelvek Összehasonlító Alaktanához.

Budenz József hagyatékából.*)

C) A numerus kifejezése a névszótón.

a) Többes és kettős szám.

50. §. Számképzés (numerus).

Valamennyi ugor nyelv kétféle nyelvtani számot (numerus) különböztet meg a névszótón: egyes- és többes-számot

---

*) Midőn átvettem a Nyelvtudományi Közlemények szerkesztését, első gondom az volt, hogy felejtethetlen Budenzünk hátrahagyott irataiból kiszemeljem mindazt, a mi közölhető. Legfontosabb természetesen az Alaktan folytatása, s ennek a számképzésről szóló szakaszait teljesen kidolgozva találtam a kéziratok között (kivéve a collectiv számneveket). Budenz e szakaszokon, mint a kézirat szélére jegyzett dátumok mutatják, 1888 májusától időközönként egész 1892 február haváig dolgoztatott. Az Alaktannak többi részei — a ragozásról szólók — csak vázlatban maradtak s ezt a boldogult már 1874 óta könyomatban adogatta tanítványai kezébe. Legközelebbi füzetünkben ezt a vázlatot is közölni fogjuk.

Egy külön lapra jegyzett terv szerint a számképzés után a «személyragok» következtek volna, még pedig — úgy látszik — mind a birtokos, mind az igei (alanyi s tárgyi) személyragok, azután a «tempus és modus», végre a «névragozás.» Ezen szakaszczímek után azt jegyezte a boldogult: «Ezt összefoglaló külön czímmel kellene megkülönböztetni — a szóképzés ellenébe állítva. De a numerus is még lényegében töképzés — néhutt a személyragos névszó is ragozandó tö. — Vajjon II. Rész csak numerus és személyragokról szóljon? III. Igeragozás (ill. modus és tempus). IV. Névszóragozás.» — Minthogy így a boldogult szerző

(singularis, pluralis), és pedig külön tőképzéssel fejezvé ki az utóbbit, a többest, a számajelőletlen egyesi tő ellenében. Csak néhány ugor nyelvben, a vogul-osztjákban meg a lappban, fordul elé még kisebb-nagyobb terjedelemben az általános pluralison kívül a kettős-számnak (dualis), mint szűkebb pluralisnak jelölése is. Habár tehát most az ugorságnak csak aránylag kis része él a megkülönböztetett dualis-alakkal, ezt megis réginek, az ugor alapnyelvből valónak kell tartanunk, tekintve hogy még más ugor nyelvekből is kifejthető a dualisnak némi alaki nyoma (lásd alább) s hogy az ugorsághoz amúgy is legközelebb álló altaji nyelvcsoporthoz is, a szamojéd nyelvekben a dualis-jelölés még általános és rendes divatú. E nézet mellett még az is szólhat némileg, hogy a mordvin nyelv közönséges pluralisának bizonyos pleonasticus használata csakis a megvolt dualis-kategoriából érthető meg; ez t. i. abban áll, hogy párként egymáshoz tartozó két egyén külön-külön pluralis-alakkal neveztetik, pl. «férj-feleség» így «férjek-feleségek» (*atát-babat*), csak úgy mint a vogulban épen a kellő dualis alakkal, pl. *egvai-ojkäi* «asszony-férj» (tkp. «két-asszony—két-férj»), *jägäum-anqvaum* «atyám-anyám» (tkp. «két-atyám—két-anyám»). S végre egy tekintet az indogermán nyelvekbeli régi dualis alaknak sorsára csakis azt teszi hihetővé, hogy az ugorságban is a megfelelő alak eredetileg általános volt, de későbbi korban, mint nem igen szükségesnek érzett fejlődés, a legtöbb egyes nyelvből kivészett.

A numerus (pluralis, dualis) jelölése az ugor nyelvekben — a névszóra nézve közvetlenül a névszón történik, s nem a viszonyragos alakokon (mint pl. az indogermán nyelvekben: gör. ἄπποϋς = krétai ἄπποϋ-ς | lat. *fratribu-s*, szkr. *brātrbhja-s*) — vagyis az egyes-számra szolgáló csupa névszótőtől alakul többesi (illetőleg dualisi) névszótő, a melyhez megint viszonyragok járulnak. Csak annyiban

---

még nem határozta el magát végképpen a részek megkülönböztetésére nézve, legczélszerűbbnek gondoltam, ha megtartom a már kinyomatott részekben jelzett fölosztást, mely szerint (l. 2. §.) «a numerus kifejezése a névszótón» a Névszóképzésnek harmadik (C) fejezetéül volt tervezve. S ugyancsak a 2. §-t követve csatoltam a pluralis- és dualis-képzés mellé (a) a collectiv számneveket (b), de az utóbbi szakaszt már a könyomatú vázlat szerint. S. Zs.

különbözik ezen, csupán csak a számot, tehát egy külső esetleges momentumot kifejező többes- (és dualis-) képzés a többi fogalomhatározó névszóképzéstől, hogy amaz további (fogalomhatározó) töképzésnek alapjául rendszerint nem szolgál. A verbum finitum alakjain kifejezendő többes- és kettős-szám nagyobbbrészt az alanyra mutató személyragokat, tehát tkp. az ezeket szolgáltató névszótöket vagyis a személynévmásokat illeti; részint azonban a csupa modus- és tempus-tök veszik föl, harmadik személy értelmében, a számjelölést, mint névszójellemű (többnyire nomen verbale-féle) tök. — **J e g y z e t.** Csak a mordvinban fordul elé a többes-jelölő *t*-nek azon szabadabb használata, hogy praedicatumúl álló adverbiumhoz (casusalakhoz) is járulhat, pl. mordM. *son tása* «ő itt (sc. van)», többesben: *sin tasiht* «ők itt (sc. vannak)», pedig szó szerint: «ők ittek v. ittenek»; *pilmanžava-t panarinja* «térdig [való]-k az ingei». E használat vagy a praes. 3. szem. segédige szokott kihagyásából magyarázandó (számba véve, hogy a praes. 3. szem. ige különben is névszótő, illetőleg nomen verbale, tehát «ők ittek» e h. «ők itt valók») vagy pedig a nominativusban kitett névszói praedicatum analogiájával (*son tása* és *sin tasiht* épen úgy van mint: *son para* «ő jó» és *sin parht* «ők jók»).

51. §. Számképzés: 1. Többes-szám (Pluralis).

A névszónak többesi alakjával egy ugor nyelv sűrűbben él mint a másik, jelesen a finn nyelv kedveli kiválóan, a mennyiben nem csak a jelző névszót (melléknevet) is szokta többesíteni (pl. *hyvät herrat* «jó urak»), hanem collectivum gyanánt is használja, sok részletből álló egészet jelölve vele (pl. *tappajaiset festum mactationis*, disznó-tor, *hautajaiset* begräbniss: l. fent 30. §., 192. l., meg *häät* hochzeit, *pidot* gastmahl); szintűgy a «bizonyos állapotot» jelentő névszóknak többes-számi casusai szerepelnek határozóként (pl. *on iloissaan* örömében van, *tainnoksissa* ájultságban, elájulva; *on näkyvissä* látszóban v. látható állapotban van; *pääsemättömässä* oly helyzetben, a melyből ki nem juthatni=szabadulhatatlanságban, odaveszve, stb.: l. Finn nyelvtan, 48. §., 43. l.; — *hyvillä* v. *pahoilla* *mielin* jó v. rossz kedvben; különösen rendes a többesi instructivus mint módhatározó: *hyvin* jól, igen; *kovin* erősen, nagyon; *usein* gyakran stb.; — *on itkevänensä* v.

itkevinänsä síró minőségben van = úgy tesz mint ha sírna : l. Finn nyelvt. 66. §.). — A *mordvin* nyelvben ellenben csak a végarticulussal determinált névszónak van teljes többes-számi ragozása, míg az egyszerű *t*-vel való pluralistó a nominativusra szorítkozik; határozó casusok pedig, ha többesi alannal állnak is kapcsolatban, az egyes-számi tőt veszik alapúl (l. Wiedemann, *Erza-mord. gramm.* 56. §.). Mind a mellett van a *mordvinban* pleonasticus többes-jelölés is, a fent említett *alat-babat-félékben*.

A többes-szám kifejezésére az ugor nyelvekben többféle képzőt találunk, még pedig azonagy nyelvben is van esetleg különbség részint a több. nominativus alakja és a többi casusokbeli többesi névszótó között (finn, lapp nyelv), részint az egyszerűen többesített és casusragot is elfogadó névszótó között és a még hozzájáruló birtokos személyragok előtt mutatkozó többesi tő között (magyar, vogul, osztják, *mordvin* nyelv). Ezekhez járul még, hogy sokhelyt a személynév-mások és a tőlük való személyragok többesítése a rendes névszótöbbesítéstől elütő. De a többesítésnek ezen különböző alakjaiban jobbadán rövid, egy szótagot tevő képzők szerepelnek, melyeknek csak egyetlenegy consonans elemük van (pl. *t, k, -j* és $\angle i$), kivéve a hol két ilyen képző egybekapcsolva fordul elé (pl. a finnben $j+t = \angle ite$, a lappban $\angle ida$). Egészen ki is rekesztendő tehát az ugor többesképzés tárgyalásából egy-két nyelvnek testesebb alakú többes-képzői, melyek az illeszkedés hiányát tekintve inkább csak képzőszerű szók s nyilván csak újabb korban keletkeztek, annál fogva csakis egy-egy nyelvre (vagy épen dialectusra) szorítkoznak s mellettük (a személynév-mások és ragokban vagy a 3. személybeli igealakokban) még másféle, a többi ugorsággal közös többesítésnek is nyoma maradt. Ilyenek: 1. a zürjén *-jas*, Udori *-jös*, P. *jes* és *vojják* *jos*¹⁾ pl. *mortjas* emberek (*mortjös, mortjes, murtjos*); *töljas, tövjös* szelek; *kijas, kijes* (iness. *kijejin*) kezek; megjegyzendő zürj. *sija-jas* «ők» vagy pedig *nija*; *votj. so-jos* «ők». — 2. Cseremisiz: CserS. *šamoč*:²⁾ *kudošamoč* házuk, *ámnešamoč* lovuk; dativusrag-

¹⁾ Eredeti szójelentésére nézve v. ö. zürj. *jöz* «nép, emberek, társaság» = *votj. joz* «rokon, társ»: lásd MÜgSzót. 404. l. (a *nyáj* czikk végén).

²⁾ Kuznyeczov Sz. a «cseremisiz pogányság maradványairól»

gal -šamočlan és -šamočlan; megjegyzendő: kōšamoč kik, mošamoč mik, de tudo «az, ő» mellett van nuno «azok, ők». | cserM. -vülä, vlä²⁾, pl. pörtvülä házak, jumavülä istenek.

A többesítő alakok átnézete, az egyes ugor nyelvek szerint.

Finn. Rendes több. képző a ragtalan nominativus alakban -t, illetőleg -d, mely vocalissal -te, -de a genitivusban is előfordul: -ten, -den, -'en: finnS. kalat halak, hevose^t lovak (egy. tők: kala, hevose): gen. kala'in e h. kala'en, kaladen; hevosten | maat földek, kivet kövek, silmüt szemek, karjat nyájak, linnut madarak (l'ntu), jo'et folyók (joke) stb. | finnK. szintén több. nom. -t: kalat stb. | finnVp. -d: nom. kalad, silmad szemek, lindud (= S. linnut), kived stb. | finnE. -d: kalad, silmad, karjad nyájak, linnud stb.; gen. kalade e h. kaladen, silmade, lindude | finnL. -d: nom. jãlgad lábak, pãvad napok, kield nyelvek (gen. a rag elkoptával = nom.). — Igealakok, 3. szem.: finnS. tulevat jönnek, tulivat és tulit jövének, tulkoot jöjjenek = E. tulevad, tulivad, tulid és tulgu'. | finnVp. andaba adnak, tegeba tesznek (= S. antavat, tekerät); andoiba adának, tegiba tevének.

Személynévmások: finnS. me, te, he «mi, ti, ők» (egy. minä, sinä, hän; s casusokbeli egy. tők: minu, sinu, häne) | finnK. müö, tüö, hüö | finnVp. mö, tö, hö (egy. mina, sina, hän) | finnV. mö, tő (3. nämä, tkp. mutató névmás) | Kemi-ben: me, te, he és met, tet, het | Ingréában: mö, tö, hö és höt, hön | finnE. mei'e, te'i'e (3. nemad, mutató névm.) és me, te.

Személyragok: finnS. 1. -mme, 2. -nne (birtokos r.), -tte (alanyi rag.); (3. -nsa, -nsä meg -h-n = egyes sz.) | finnK. 1. 2. -na, -nä birt.

szóló értekezésében a šamič szónak a család (or. semja) jelentését tulajdonítja, szemben a nagyobb nemzetséggel (rod); egy ott közölt imádság textusában ugyancsak előfordul mint többesítő: müks-šamič méhek, mari-šamič cseremiszek. — A másik dialectusbeli -vülä képzőnek magyarázata önként kínálkozik a cserM. pülä «multus» szóban; v. ö. mord. velä «falu» (meš-velä «méh-raj»). De megjegyzendő, hogy Genetznek legújabbán megjelent textusai (Suom.-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja VII. Helsingfors 1889.), melyek az úgyn. keleti dialectusból valók, nyilván ugyanezt a képzőt -wlak, -blak alakban mutatják, mely a birt. személyragok után áll: jomakwlak mesék, imněmblak lovaik (mintegy «lova-mok»), imněstplak lovaik (lovuk-o-k).

rag (3. -ššeh, -sseh v. -že, ze, meg -h = egyes sz.); és alanyragok: 1. -mma, -mmä, 2. -tta, -ttä, vagy: 1. -ma, -mä, 2. -'a, -'ä. (pl. *neämmä, neättä* = S. *näemme, näette*; *nägimä, nägiä* = S. *näimme, näitte*) | Ingríában: 1. -mme, 2. -nne (birt.) és -mmek, -nnek; 3. -sse és -ssek (birt.); — alanyragok: 1. -mma, -man (-mman), -ma, 2. -tta. | finnE. alany-ragok: 1. -me, 2. te (pl. *oleme, olete* = S. *olemme, olette*; *pühime, pühite* (ettől: *pühki-*) | finnVp. 1. -moi, (-mai) 2. -tei (pl. a személynévmás több. partitivusa: *meidamoi, teidatei*; *andamai, andatei* = S. *annamme, annatte*; *tegemai, tegetei* = S. *teemme, teette*; az északi Vp-ben azomban 1. -mme, 2. -tte: *andamme, andatte-*).

Többes-számi tö -j (<i) képzővel, mely a nominativuson és az ezzel egyalakú accusativuson kívül meg a genitivuson kívül a többi casusok alapjául szolgál; a genitivusban pedig a -te (-de)-féle tö helyett is szerepel -te (de)-vel egybekapcsolva (-ite, -ide), s így nagyobb terjedelemben használatos mintsem az egyszerű -t(d)-vel alakult többesi tö: finnS. *kaloj* (iness. *kaloissa* halakban): egy. *kala*; *silmi* (iness. *silmissä*, part. *silmiä* e h. *silmidä*): *silmä*; *mai* (egy. *maa* föld), *lintuj* (allat. *linnuille*, part. *lintuja* e h. *lintuj-da*): *lintu*; *käsi* (egy. *käte*; iness. *kädissä*, egy. *kädessä*) stb.; genitivus: *kalojen* e h. *kalojen*, *kaloiden* (mellette: *kalai'n* e h. *kala'en*, *kaladen*), *silmien* e h. *silmiden*; *maiden* (vagy hangerősbüléssel: *maitten*); *lintujen*, *käsien* (*kätten* mellett) | finnK. *kaloj*: *kaloissa*, g. *kalojen*; *käzi* (egy. *käde*: *käzissä*); *silmi* (egy. *silmä*) stb. | Ingr. *jalkoi* (*jalka* láb), *päi* (*pää* fej), *käsi* (*käte*) stb. | Vp. *pui* (*pu* fa), *kaloj* (*kala*), *silmi* (*silma*), *lindī* e h. *lindui* (*lindu*) stb. | V. *pui* (*pū*), *mai* (*mä*), *lintui* (*lintu*), *siltoi* (*silta* híd), *živāj* (*čive* kő), *oposi* (*opose* ló) stb. | finnE.-ben általános a j v. <i-vel alakult tö a több. partitivusban (csakhogy maga a -j gyakran már eltűnt, csak az alaptő végvocalis-változásában hagyván nyomot); a többi casusokban rendszeren csak a déli nyelvjárások élnek ilyen több. tövel (meg -ide-féle genitivussal is), míg a revali nyelv a -de-féle több. genitivust terjesztette ki a többesszámi casusok alapjává: pl. *hobusi* (part. *hobusid*: *hobuse* ló), *nōrikui* (part. -*kuid*: *nōriku* menyecske), *nahku* (= fS. *nahkoi*; part. *nahku*: alaptő *nahka*); Verroi nyelv: gen. *hobeside* (és *hobeste*), adess. *hobesil*, elat. *hobesist* (nem *hobestel*, *hobestest*); *silmi-st* (s nem *silmadest*) stb. — A -j (i)-féle tövel élnek a több. casusokban az eltérő nomi-

nativussal való személynév-mások is: finnS. nom. *me, te, he* : pl. part. *meitä, teitä, heitä* iness. *meissä, teissä, heissä* ; gen. *meidän, teidän, heidän* (acc. szintúgy, vagy: *meidät* stb.) | fK. müö *mi* : part. *meidä, elat. meistä* ; gen. *me'än, miän* (= S. *meidän*) | Ingr. *mō* : part. *meidä, iness. meist* ; gen. *meijen, acc. meijet* | Vp. *mō* : part. *meida-moi, adess. meilamoi, gen. meidemoi* | finnE. *mei'e, me* : part. *meid, elat. meist* ; gen. *meie* (= fS. *meidän* ; de van *meite, mede, mete* is, s innen új part. *meitid, elat. meitest*).

Alaptőváltozással a több. mutatónév-más-tők: *nä, ne (ni), nuo*, az egyesszámi *tä, se (si), tuo* ellenében : finnS. nom. *nämä* (úgy mint egy. *tämä*, l. fent 48. §. 1.), *ne, nuo* (és *nämät, net, nuot*) ; a többi casusokbeli tők a rendes *-j (i)* képzővel : *näi, nii, noi*, pl. part. *näitä, niitä, noita*, instr. *näin, niin, noin* iness. *näissä, niissä, noissa* stb. | finnK. *nämä, ne, noa* (egy. *toa*) : part. *näidä, niidä, naida* | Ingr. *nämä* (és *nämät*), *ne, nō* (egy. *tō*) : part. *näidä, niidä, noida* | Vp. *ned* (egy. *se*) : part. *nid, iness. niš*, vagy nyomatékosító előraggal : *ñened* (egy. *ñetse*), *ñenid, ñeniš* stb. | finnE. *nemad* (*nād, nemä', neä*), *nēd* (*nē, egy. sē*), *nō'* (és *tōd, egy. tō*) : part. *neid* (*näid*), *neid, noid* | finnV. *nämä, ned*, part. *näitä, niitä*.

Lapp. Többes-képző a nominativusban, külön dialectusokban : lpF. *-k*, lpS. *-h* ('), lpE. *-h* ; pl. lpF. *jojak* (egy. *jokka* folyó ; v. ö. finnS. *jo'et*, egy. *joki*) ; *muorak* (*muorra fa*) ; *sanek* (egy. *sadne* szó), *čalmek szemek* (egy. *čalbme*) | lpS. *čalmeh* (*čalmē'*), egy. *čalbme*), *almačeh* (*almačē'*, egy. nom. *almač* ember), *juolkeh* (egy. *juolke* láb) stb.*) | lpE. *juölgeh* (egy. *juölge*), *iveh* évek (egy. *ihe*, gen. *ive*). — Igealakok, 3. szem. : lpF. *lokkek* olvasnak (egy. 1. *lojam*, 3. *lokka*, inf. *lokka-t*) ; megjegyzendő *äi* verb. neg. (præs. 3. plur., finn *eivät*), 1. *äp*, 2. *äppet* | lpS. *lokkeh* olvasnak (*lokka-*) ; *äh* vrb. neg. lpE. *loheh* id. (egy. 1. *luovum*, 3. *loha*) ; *eah* vrb. neg.

A präteritum több. 3. szem., lpS. még *-n-en* végződik, a mely a lpF. E-ben már nincs meg : lpS. *sorganijen* megjíjtek (egy. 1.

*) Az 1647-ban megjelent «Manuale Lapponicum», melynek Torneo-vidéki nyelve a lpS.-hez csatlakozik, *g, gh*-val írja a több. nom. alakot : *piednag* kutyák, *tagh* (S. *tah*) ezek, *mübbeq* mások ; Ganander grammatikája (1743-ból), szintén torneo-vidéki nyelvel, *ch*-val : *puolvach* térdek, *viessuoch* házak, *kabmagach* csizmák (egy. *puolva, viessuo, kabmag*).

sorganib, 3. -ni; *lijen*, *lĕn*, *lĕn* voltak (egy. 1. *lijeb*, *lijib*, *lib*, 3. *lei*, *li*); *lokkin* olvastak (egy. 1. *lokkib*, 3. *lokkai*) | lpF. *lokke* (egy. 1. *lokkim*, 3. *lojai*); *suorganegje* ijedtek; *legje* voltak (egy. 1. *leggim*, 3. *lĕi*) | lpE. *luhĕ* olvastak (egy. 1. *lĕhim*, 3. *lurvui*); *lijjĕ* voltak (egy. 1. *lijjim*, 3. *lĕi*).

Személynévmások: lpS. *mije*, *tije*, *sije* «mi, ti, ők» (egy. *mon*, *ton*, *son* v. *todn*, *sodn*, *sodne*) | lpF. *mi*, *di*, *si* (egy. *mon*, *don*, *son*) | lpE. *mĕ*, *tĕ*, *sĕ* (egy. *mun*, *tun*, *sun*) | lpK. *mĕ*, *tĕ*, *sĕ*. — Egyes vidéken -n-es alak is mutatkozik: *min*, *din* «mi, ti», S. *siĕ* ők.

Személyragok: lpF. 1. *mek*, 2. *dek*, 3. *sek* birtokos és alanyragok (a präteritum és -*sek* az imperat. alakjain) | lpS. -*ne*, -*te*, -*se* (-*ne* helyett alanyrag: -*me*) | lpE. -*m*, -*d*, -*s* (birt. és alanyragok).

Többes-számi tő -*j* (<*i*, *ĭ*) képzővel, a nominativuson kívül való casusokban; e mellett hozzájárult -*t* (-*d*)-vel való vagyis <*it* (*id*) végű tő mutatkozik még az illativus-allativus-ban: lpF. nom. *jojak*: gen. (ragvesztett) *jojai*, part. (acc.) *jojai-d*, allat. *jojai-di* v. birtokos személyrag előtt *jojajdass-* (v. ö. egy. *jokki* és *jokkas-*); nom. *sanek*: *sani*, *sani-d*, *sani-di* v. *sanidass-* | lpS. nom. *almačeh*: *almači*, *almači-t*, *almačiti* (-*čita*, -*čit*). | lpE. nom. *juolgeh*: gen. *juolgĕ* (*jułgĕ*), part. *juolgĕd*, all. *juolgĕd*; — a gen. teljesebb alakjára nézve v. ö. lpF. *vielljacidam fratrum meorum*, S. *suddoitanne peccatorum nostrorum*, E. *kalkuited uxorum vestrarum*. — Személynévmások megtartják a casusokban az <*i*-féle tőt, mely különben már a nominativusban is megvan: lpF. *mi*: acc. gen. *min*, loc. *mĕst*, allat. *mĕjĕdi* | lpS. *mije*: gen. *mĕjan* (*mĕjan*, *mĕja*), acc. *mĕjeb*, loc. *mĕjesne*, allat. *mĕjit*, *mĕji* | E. *mĕ*: gen. *mĕ*, acc. *mĕ*, allat. *mĕjan*, loc. *mĕst* | lpK. *mĕ*: gen. *minĕ* (*min*), acc. *minĕt* (*mĕjĕt*), loc. *minĕst* (*mĕst*), allat. *mĕjĕ*.

A mutató névmások többese rendes módon alakul (S. *ta* ez: *tah* és casusokbeli *taj*, lpF. *da*: *dak* és *dai*); kezdő *n*-vel való tő csak néhány adverbiumban maradt meg: lpF. *naft* így, *nuft* úgy; S. *naute* így, úgy (v. ö. finn. *näin*, *nĕin*, *noin*).

Mordvin. Rendes többes-képző, nominativusban: -*t* mind a két dial.-ban: *avat* (egy. *ava* asszony); M. *keft*, E. *kĕvt* (*ke*v, *kĕ*v kö); M. *kutt*, E. *kudot* (*kud*, *kudo* ház); M. *pilkt*, E. *pilget* (*pilge* láb). Determinált több. nom. *avat-nĕ*, *avat-ne*, mely a genitivusnak és a többi casusoknak alapul szolgál. Nem tudható már, vajjon

régiben a mordvin is élt-e a finn *-j*-féle (pl. *kaloi*) többes-képzésnek megfelelő külön tőalakkal a többesi casusokban. — Igealakok, 3. szem.: M. *sodajht, eräjht, kuliht, peliht* (egy. *sodaj* tud, *eräj* él, *kulī* meghal, *pelī* fél) = E. *sodīt, erit, kulit, pelit* (egy. *sodī, eri, kulī, pelī*); præt. *sodašt, pelšt* (egy. *sodaš, pelš*).

Személynévmások: több. nom. *min, tin, sin*, E. *min, tīn, siin* «mi, ti, ők» (egy. *mon, ton, son*); ugyanezek mint tők a casusokban: pl. elat. *miinstink*, E. *miinstenek*; illat. *miinzink, miinzenek*, abl. E. *miindenek*, stb.

Személyragok: M. 1. *-nk*, 2. *-ntt*, 3. *-st* = E. 1. *-nok, -nek*, 2. *-nk*, 3. *-st* és *-sk*, mint birtokosragok | M. 1. *-ma, -mä*, 2. *-da*, 3. *-st*; E. 1. *-nok, -nek*, 2. *-do, -de*, 3. *-st* alanyi ragokúl. A tárgyias igeragozás némely M. alakjában csak *-k* és *-t* maradt meg mint több. 1. és 2. személymutató (*sodasašk* tudjuk őt, *sodasašt* tudjátok őt, v. ö. E. 1. *sodasiinek*, 2. *sodasiink*).

Mutató névmások: M. *tä* «ez»: több.-tő *nä* (több. nom. *iat*) = E. *te*: több. *ne* (nom. *ne, net*) | M. E. *tona* «az, amaz»: több. *nona* (nom. *nonat*).

Cseremisz. (Lásd fentebb *-šamoč, -vülä*-ről). — Igealakok, több. 3. szem.: *poktat* v. *poktad* «hajtanak» (egy. *pokta*), *ulut* v. *ulod* «vannak» (egy. *ulo*).

Személynévmások: 1. *me (mä)*, 2. *te (tä)* «mi, ti» (egy. 1. *meñ, miñ*, 2. *teñ, tiñ*); (*nuno* «ők», tkp. «azok»). — Személyragok: 1. *-na*, 2. *-da*, 3. *-št*. — Mutató névmások: *nine* ezek, *nuno* azok (egy. *tide, tudo*).

Zürjén-votják. (A *-jas, -jos* többesítőről, fen.). — Igealakokban: a) egyes-számi tagadószó mellett a főigén jelzi a többest zürj. <ö, votj. <ä, pl. *og setö* nem adunk, *eg setö* nem adánk (egy. *og set, eg set* nem adok, nem adék): votj. (részint szintén többesi tag. ige mellett): 1. *um šotä*, 2. *ud šotä*, 3. *uz šotä* (egy. 1. *ug šot, 2. ud šot, 3. uz šot*); præt. 1. 2. 3. *öm, öd, öz šotä* (vagy *ömi, ödī, özi šotä*; egy. 1. 2. 3. *öj, öd, öz šot*); — b) az imperativus egy. 2. szem. az igetővel egyező (*set, šot* adj), míg a több. 2. szem. <ö, <ä-végű (*setö, šotä*, adjatok); szintűgy tiltólag: *en set, en šot* ne adj, több. *en setö, en šotä* ne adjatok; a zürjP. az <ö-végű 2. személyhez még hozzáteszi a *-te* többesi személyragot: *en setö* v. *setöte* «ne adjatok» (egy. *set* «adj»).

Ezen <öféle többeshez csatlakozik azon zürj. <ös, votj.

<es alak is, melyet többes-számi alanyra vonatkozó állítmánybeli névszók (melléknevek) fogadnak el: pl. «legyetek ti szintoly jók (*burös*)»; «a nyúlnak fülehegyei feketék (*sodes*)». De ezen alak «lenni (vlmivé), tenni (vlmivé)» igék mellett is előfordúl, pl. «szépekké (*céberes*) teszitek a sirokat», s így a vég *s* eredetileg bár translativus-essivus értékű casusrag lehetett (a milyen a mordvin *-ks*, finn *-ksi*).

Személyragok: a votjákban 1. *-m̄i*, 2. *-di*, 3. *-zi*, melyeket a megmaradt végvocalis különböztet meg az egy. *-m*, *-d*, *-z* ragoktól; — a zürjP.-ben alanymutató ragúl így még 3. szem. *-sö*, míg több. 1. 2. szem. rendszeren már csak *-m*, *-t* (az utóbbi csak az imper.-ban *-te*), pl. *setam*, *setat*, *setasö* «adunk, adtok, adnak» (egy. 1. *seta*, 2. *setan*, 3. *setas*); a többi zürjénben szintilyen a több. 1., pl. *setam* «adunk» (egy. *seta*); eltérő a 2. 3. szem. *setanid*, *setasni*; — birtokosragokúl pedig az egész zürjénségben *n̄i* előrésszel való új alakok szolgálnak: 1. *-nim*, 2. *-nid* (P. *-nit*), 3. *-nis*, (egy. *-m*, *-d* (P. *-t*), *-s* ellenében): 1. alább a személyragok tárgyalását.

Többesi mutató nevmások kezdő *n*-vel csak a zürjénben: *nija*, *n̄i* «azok, ök»; *naja*, *na* «ezek, ök» (egy. *sija*, *s̄i* és *taja*, *ta*).

Személynévmások: több. nom. 1. *mi*, 2. *ti* (zürj. egy. *me*, *te*; acc. *menö*, *tenö*; votj. *mon*, *ton*; acc. *monä*, *tonä*); e mellett casusokbeli tők: votj. 1. *m̄ile* (pl. acc. *m̄ilemez*, elat. *m̄ilestim*), 2. *t̄ile* (acc. *t̄iledez*, elat. *t̄ilestid*); — zürj. 1. *mijan*, 2. *tijan* (acc. *mijanös*, *tijanös*; elat. *mijaniš*, *tijaniš*).

Vogul. Rendes többes-képző, nominativusban: *-t*: *kwol* ház: *kwolet* házak; *kav kö*: *kavet* (vogK.); *lū ló*: *lū^t*. — Igealakok, 3. szem.: *ol̄et* vannak (egy. *oli*), *ol̄set* voltak (egy. *ols*). — Személynévmások, több. nom.: *m̄än* mi (acc. *m̄änau*, dat. *m̄änau*), *n̄än* ti (acc. *n̄änän*), *t̄än* ök (acc. *t̄änän*), || egy.: *äm* én, *n̄än* te, *t̄äu* ő; dual. *m̄än*, *n̄än*, *t̄än*. — Személyragok: 1. *-u* (*-uw*), 2. *-n* (*-än*), 3. *-nl*, *-nel*, pl. *m̄änau* minket, *n̄änän* titeket, *t̄äuänl* őket; *olsu* voltunk, *olsen* voltatok.

Különös alakja van a birtokszó többesének, a birtokos személyragok előtt: *kwol* ház: *kwolänem* v. *kwolanem* «házaim», *kwolänä* v. *kwolanä* «házai»; — szintilyen vocalissal a dualisi birtokszó is: *kwolärem* v. *kwolarem* «két házam» (birtokosrag nélkül, nom. *kwol̄i* «két ház»).

Osztják. Rendes több. nominativus alak: oszt. Irt. B. -t, osztS. -l (-tl): pl. Irt. *kerap hajó*: *kerabet hajók*, *jügot fák (jüχ)*, *pesant asztalok (pesan)*, B. *poget fiúk (poχ)*, *kevet kövek (kevi)*, *lovet lovak (lovi)*; S. *vondal hegyek (vont)*, *kösl csillagok (kös)*, *ikil öregek (iki)*; — casusragbeli vocalis előtt, lágy -d, -l: dat. *kerabeda. pugeda, vondala*. — Igealakok, 3. szem.: Irt. *mentet*, B. *manlet*, S. *menlet*, *mennek* (egy. 3. *ment, manl, menl*, több. 1. *mendeu, manleu, menleuχ*); B. *manset mentek* (egy. 3. *mans*, több. 1. *mansu, 2. manseta*). — Személynévmások, több. nom.: Irt. *meñ mi* (dat. *meñeva*), *neñ ti* (dat. *neñeda*), *teg ök* (dat. *teget*) | B. *muñ mi* (dat. *muñeu*), *neñ ti* (dat. *neñän, neñilana*), *li (liv) ök* (dat. *liel, livel, liela*) || egy. *ma én, neñ te, teu*, B. *lu ő*; dual. *mīn, nīn, tīn* (Irt.); *min, nin, lin* (B.). — Személyragok: 1. -u (S. -uχ), 2. -da (B. -ta, S. -dex); 3. Irt. -t, B. -l, S. -l (= egy. -t, -l, -l): pl. 1. *mendeu, menleuχ, manlu megüink*, 2. *mendeda, menledex, manleta mentek*; 3. Irt. *kerabet* «hajójuk» (és «hajója»), B. *poget* «fjuk» («fia»), S. *ūžil* «juhuk» (*ūžel* «juha»).

A birtokos-személyragok előtt való birtokszó többese: Irt. *keraptam, kerapteu* «hajóim, hajóink»; *pögor sziget: pögordam, pögordeu*; B. *navremlam, navremlau* «gyerrekeim, gyerrekeink»; S. *āc juh: ātlam, ātlaux* «juhaim, juhaink»; — megjegyzendő, hogy az osztS. B.-ban még a dualisi birtokszóhoz is hozzájárul ugyanily -l (-l): S. *āčalam, āčalauχ* «két juhom, két juhunk», B. *poχ: jiw-poχālan* «két testvéred», *sem: semgalan* «két szemed».

Magyar. Rendes több. nom.: -k, a névszó teljesb tőalakja után: pl. *lovak, halak, kövek, fajok; fák, atyák, gyengék; hálók, erdők* stb. (acc. *lovaka-t, köveke-t*). — Személynévmások, több. nom.: *mi nos, ti vos* (egy. *te*), 3. *ő, ú*, pl. az *ő v. ú házuk*, *külömben ök, ük* (egy. *ő, ú*); HBeszédben: *miv, tiv, iv*; mai dial.: *mü, tü*; s még rendes névszótöbbsesítővel: *mük, tük*; — possessiv alakok: *miénk, tiétek (mijénk, tijétek), övék*.

Személyragok: 1. -nk (-mk: -muk, -mük); 2. -tok, -tök; 3. -uk, -ük [v. -ok, -ök]; -juk, -jük [-jok, -jök] és alanymutató ragúl: -nak, -nek (pl. *tudnak, vernek; tudának, verének*).

Birtokszó többese, birtokos-személyragok előtt: *lovai-m, lovai-d, lovai (lovaji)*; *lovaink, lovaitok, lovaik* | *köveim* stb. || *napjai-m, napjai-d napjai* (v. ő. egy. birtokról: *napja*).

A fent kimutatott többes-képzések közt legelterjedtebb a *-t* (*-d*) képző: a finn, mord., cser., vog. és oszt. nyelvekben. Hozzá tartoznak még, mint a dentalis explosiva változatai: *a*) az egyik osztják dial.-beli, osztS. *l* (*l*), az osztB. *-t*, és vog. *-t* ellenében, a miért is el kell fogadnunk, hogy csakugyan *t*, *d* helyébe lépett ezen *l*-féle hang (tkp. vegyes ^{*tl*}, ^{*al*}). Meg kell jegyezni, hogy az osztB., a melylyel a *t*, *d*-vel szemben álló *l*-féle hangra nézve az osztS. rendszeren megegyezik, szintén *l* (*l*)-et mutat többesképzőül, t. i. a dualisi birtokszónak többes-képzővel toldott alakjában: *-ñal*, *-pal* (l. fent *požñalan*, *semqalan*); példák az *l* hangban való egyezésre: S. *vělem*, B. *vělim* velő = finn *üdime*, mord. *udime*; S. *āl-*, *ōl-*, B. *ol-* = mord. *udo-*, lp. *ode-* [*oqtie-*], *oaðde*.

b) A lpF. *-k*, s gyengült másai: lpS. *-h* ('), E. *-h*, — a finn *-t* (*-d*)-vel szemben, pl. *čalmek*, *čalmeh* = f. *silmät* szemek. Tekintetbe jö ugyanis, hogy egy másik esetben is, hol előbb bizonyosan szóvégi *t* volt, a lpF. *-k*, lpS. *-h* mutatkozik: egy. 2. személyrag az igén, pl. *manak*, S. *manah* mégy (1. szem. *manam*, *manab*) = f. *menet* (1. sz. *menen*). Még azért is azonegynek kell tartanunk a több. nom. *čalmek* és f. *silmät* alakokat, mert a lp. nyelv a casusok-beli *i*-féle többes-képzésre nézve is megegyezik a finnel.

c) A mordvin többesi személyragokbeli *-k* (1. *-nok*, *nek*, M. *-nk*; 2. E. *-nk*, 3. *-sk* a még szokottabb *-st* mellett); a 2. szem. *-nk*-nak M. *-ntt* áll ellenében, miszerint előző *-n-tet*, *-n-tek* vehe-tők föl, mely utóbbi *-ntk*-vá vonódván össze, végre *nk*-vá gyengült.

d) A votják *mīle-*, *tīle-* (acc. *mīlemez*, *tīledez*) megfelel a finn *mejdä*, *tejdä*-nek (g. *meidän*, *teidän*), annálfogva hogy *l* (*l*) eredeti szóközépi *d* helyett a zürj.-votj.-ban közönséges. E szerint a zürj. *mijan-*, *tijan*-beli *j* is *l* útján a többes-képző *d*-vel azonegynek mutatkozik.

Szinte azonosoknak tetszenek a m. *-k* és lpF. *-k* többes-képzésnek ilyen esetei: *szemek*, lpF. *čalmak*, *kezek*: *giedak*, miszerint a m. *-k* képző is csak változata lenne az ugor *-t* (*d*)-nek, vagyis *szemek*, *kezek* = finn *silmät*, *kädet*. Ámde számbaveendő, hogy a lpF.-ben az egy. 2. személyrag is *k* alakban van (a finn *-t* ellenében), míg a magyarban *-l* van (*alszo-l*, *valá-l*), tehát nincs meg itt ugyanoly hajlandóság a *t*: *k*-cserére. Azután meg a vocalis-elisíónak be nem állása ilyen esetekben, mint: *lovak*, *kövek* (meg: *lovakat*, *lovakon*, *köveket*, *köveken*), holott bár *lók*, *kök* lehetett volna

(v. ö. vog. *lūt*, mord. *keft*), arra utalnak, hogy a m. *-k* több. képző régibben nem is állott csak egyszerű mássalhangzóból, s így egyszerű eredetibb *t* (*d*)-nek sem lépett helyébe. V. ö. ellentétül az elisiót ebben: *fészek*: acc. *fészket*.

A másik többes-képző, melyet a *-t* (*d*) és ennek esetleges változásai mellett főleg a finn és lapp nyelv használ, *-j* gutturalis spirans (teljesebb *-j_s*, *-j_z* helyett), illetőleg a szótőnek végvocalisával <*oj*, <*öj*, <*i* alakban van meg a consonans-kezdető casusragok előtt: f. *kaloj-na*, *kivi-nä* (e h. *kivej-nä*). Hasonló tehát a *-j* nom. verbale alakjához, miszerint eleve is annak eredetibb *-g* alakját is tarthatjuk lehetségesnek (l. 30. §. *b*) s e lehetőséget további nyomozásában számba vehetjük. Ezt fölve ugyanis azt láthatjuk, hogy a *-j* (*g*) képző megvan még a finn személy-név-mások nominativus alakjában is: *me*, *te*, *he* (tkp. *me'* stb.) = casusokbeli: *mej*, *tej*, *hej* (*meissä* stb.), s természetesen a többesi személyragok végén is: *-mme*, *-nne* (e h. *-nde'*) és *-tte'*, mert a mint fentebb láttuk, csakugyan még *-j*-végűek ezek a finn Vp.-ben: *-moj* (*maj*), *-tej*. — A lapp nyelvben meg amúgy is *i*-féle vocalisával tűnik szembe a többesi személynévmásnak *j*-vel való képzése, a nominativusban is: nom. *mije*, *tije*, *sije* (lpF. *mi*, *di*, *si*) az egyes-sz.-alakok *mon*, *ton*, *son* ellenében, vagyis *mi*, *mij* e h. van: *mej*, s nyilván ez a *j* okozta, hogy a vocalis nem változott mély hanguvá mint az egy. számban (tekintve, hogy az ugor személynévmástók eredeti alakját magashangúnak kell tartanunk: *m_s* stb.). Egyébiránt a hosszabb lpS. *mije* alkalmasint *mije'* (azaz *mije-t*) h. való, még egy másik több. képzővel, úgy mint a finnségben is előfordúlnak még hozzátoldott *-t*-vel való nom. alakok: Kemi-ben *met*, *tet*, *het* (*me*, *te*, *he* mellett), Ingriában: *höt* (*hō* mellett); v. ö. *nämä* és *nämät* «ezek».

b) Könnyen felismerhetők a finnségen és lappságon kívül is a *-j*-féle többes-képzésnek nyomai a többesi személynévmástókben: mord. *mi-n*, *ti-n*, *si-n*, (egy. *mo-n*, *to-n*, *so-n* ellenében, melyek valaha *mō-n* stb. voltak, az abl. *moñden* stb. szerint*) | zürj.-votj. *mi*, *ti* nom. alakok, (egy. sz. votj. *mon*, *ton*, zürj. *me*, *te*, acc.

*) T. i. a *moñden* palatalizált *n* hangja eredeti magas magánhangzóra mutat. S. Zs.

menő, tenő) | magy. *tí* (*ti*) nom., *tijé-tek* possessiv alak (*tije- teljesb* tőtől): egy. *te*; szintígy *mí* (*mi*) «nos», *mijé-nk* «noster» (tő: *mije-*), mely szerint az egy. nom. *én* helyett valaha *mén, *mén* volt. Megjegyezzük, hogy a szintén elég régen előforduló, de kevésbé elterjedt *mü*, *tü* mellékalakok, mint az *i*-vel valók változatai, az *i* : *ü* váltakozásnak ismeretes eseteihez csatlakoznak (pl. *bín* : *bün*, *fil* : *fül*, *idő* : *üdő* stb.). Sőt a néhány régi nyelvemlékben *iv*-vel írt alak; pl. *miv* HB. (*myw* és *mew* LevT.) sem vehető másnak mint *mü* v. *mü*-nek, külön hangzó *v* nélkül.*)

A közönséges m. -*k* többes-képző, mely az egyes sz. tőnek teljes alakjához járul (végvocalisa elisiója nélkül: *emberek*, *embereke-t*, *embereke-n*, míg ellenben dim. -*ka* képzővel lesz *emberke*; *lovak*, *lovaka-t* v. *lovako-t*, s nem *lókat*), s mely nem csak szó végén áll mint kemény hangzó, azt sejteti velünk, hogy előző teljesebb alakja -*kk* volt (-*kka*, -*kke*) vagyis hogy az *örök* (*örökö-t*) szónak *k*-jához hasonlít, mely régibben még *kk*-nak hangzott (*örökkül-örökké*). Hogy továbbá a többesi -*k* (-*ko*) helyett fölvehető -*kk* (-*kko*) milyen elemekből alakult és állapotott meg, biztosan már meg nem határozhatjuk; csak azt kell elfogadnunk, hogy része van benne az egyik ugor többes-képzőnek a -*j*-nek, illetőleg régibb -*g*-nek. Ehhez ugyanis bár a másik képző, a -*t* (-*d*) járulhatott, úgy hogy -*g-t*, illetőleg -*kt* keletkezett (vagyis *lovakko*

*) A HB.-beli *miv*, *tiv* alakokat *mü*, *tü*-nek (illetőleg *mü*, *tü*-nek) olvasván, korántsem feledtem el, hogy a 3-dik több. személynév más (mint birtokos jelző), szintén *iv*-nek van írva, a mi tehát *ü* (*ü*) volna. Ámde az egyes-számi «ő» *vv* (egyszer *uv*) írással, úgy látszik, ettől meg van különböztetve: pedig ezt is leginkább *ü* (*ü*)-nek olvasnók. Ezen azonhangúságban magában ugyan semmi baj sincs: mert megvan ez a legrégebbi codexek nyelvében is (*ö*, mint birt. jelző, egyes és többes-sz. alak, pl. Bécsi és Münch. cod.). Annyi bizonyos, hogy az *iv* írás az *ü* hang kifejezésére szolgálhatott: mert a KT-ben ugyanez *iu*-val van írva (*sciulhessen* = szülhessen); s ha épen az *vv* (egy.) és *iv* (több.) különböző hangértékét követeljük, a régi helyesírásnak az *ö* és *ü* hangok kifejezésében való nagy ingadozását és zavaros voltát tekintve, amazz bátran *ö*-nek is olvashatjuk (hiszen az *ev* vagy *ew*, mely főképen az *ö*-re illik, mégis *ü*-t is jelent: pl. Ehrenf. cod. 78. *zewz* és *zewles* = szűz, szűlés).

ebből: *lovakto*) — ugyanoly képzőhalmaz, a milyen a finnben az <i-te több.-genitivusban, vagy akár a toldott *met, tet, het* nom. alakokban. De az a lehetőség is számba jöhet, hogy a -k-t-beli -t demonstratív (determináló) elem, a milyent a m. accusativusban is föl kell ismernünk, s e mellett az volna fölhozható, hogy a mordvinban a többesi ragozásnak nagyobbrészt determinált többesi tö (-t-ne) szolgál alapjául.

Megjegyezni való, hogy a magyarban a többesi személyragokon is az általánossá vált névszótöbbsesítő -k képző fejezi ki a numerust (-*muk* [-*mk*], -*nk*], -*tok*, -*uk*) — pedig maguk a többesi személynévmások, az *ők* kivételével, -*i*, *i* (illetőleg *ü*, *ü*) végűek. Ebben nyilván utólagos megtoldást kell látnunk, melyre alkalmasint az a körülmény vitte rá a nyelvet, hogy a szó végén levő vagy vége felé kerülő r a gban a többesi névmásnak jellemző vocalisszinezete (*i*, *ü*) gyengülni kezdett s nem tetszett már biztos numerus-jelölőnek (pl. *uromu [ebből: *uro-mü*] nem különbözött eléggé az egy. *urom*-tól, melynek szintén valaha még véghangzója volt: *uromu); hiszen hasonló okból kapta a több. 3. személynévmás *ők* is a közönséges numerus-jegyét, míg az 1. 2. *mük*, *tük* (*mi*, *ti* mellett) meg csak egyes vidék használatára szorítkozik. — Hasonló módon megtoldott többesi személyragokat találunk még a mordvinban: 1. -*ma*, 2. -*da* ellenében, 1. -*nok*, 2. -*ntt* (e h. -*ntet*) és -*nk* (e h. -*ntek*), s jóformán ilyen a 3. szem. -*st* (s vele váltakozva -*sk*) is, mert az 1. 2. -*ma*, *da* szerint képezhető több. *-*sa* (illetőleg -*za*) semmiben sem különbözött az egy. -*za*-tól; a cseremiszbén szintén van több. 3. -*št* az 1. 2. -*na*, -*da* mellett; — meg a lappF.-ben van több. 1. -*mek*, 2. -*dek*, 3. -*sek* (változással e h. -*met*, *det*, *set*), míg a megfelelő névmások 1. *mi*, 2. -*di*, 3. *si*. — Végre egészen sajátos módon érte el a zürjén nyelvpoptól végű többesi személyragjainak megerősítését: az egyes számiakkal egybeeső -*m*, -*d*, -*s* elébe toldotta a *ni* többesi dem. névmástöt: -*nim*, -*nid*, -*nis*; pedig a votjákban még -*mi*, -*di*, -*zi* van az egy. -*m*, -*d*, -*z* ellenében.

Külön többes-alakja van a birtok-szónak hozzájáruló birtokos-személyragok előtt a magyar és a vogul nyelvben: magy. *lő*, *kéz* (tő: *lova*, *keze*): *lovaim* (azaz *lova'im*), *lovaid*, *lovai* stb., *kezeim*, *kezeid*, *kezei* stb. | vog. *kwol* ház, *lū* ló (magára való többes sz. *kwolét*, *lūt* v. *luwét*), birtokos-ragokkal többes birtok: *kwol-*

länem házaim, 2. kwolänén, 3. kwolänä stb., 1. luwanëm, 2. luwanën, 3. luwanü stb.

Amannak a magy. *lovai-m* stb.-féle alaknak egyszerű magyarázataúl ajánlkozik a *-j* (ered.: *-g*) ugor többes-képző, miszerint *lovai-m* előző *lova-jo-m-ra* vihető vissza.

Hogy mi elemnek tekintendő a vogul *-än* (*-äne*), a melyre birtokos személyragok előtt többes érték kifejezése jut, azt a tárgyias igeragozásban a többes-számi 3. személyi tárgyira mutató alakok egybevetése mutathatja meg; pl. *rät-* (verni) igétől praes. egy. 3. *räti* ver, 3. szem. egy. tárgyira mutatólag *rätitü* «veri őt», több. *rätianä* «veri őket»; szintígy praet. egy. 3. *rätés* vert, 3. szem. egy. tárgyira mutatólag *rätéstü* «verte őt», több. *rätsänä* «verte őket». Továbbá, egyéb alany személy mellett: *rätianem* verem őket, *rätsänem* vertem őket, *rätianén* vered őket, *rätsänén* verted őket, *rätianuw* verjük őket, *rätianemën* «mi ketten (*-mën*) verjük őket». Szembetűnőleg egybevágó alakok: *räti-än-ä* = ver-üket-ő (veri őket) és *kwol-än-ä* = ház-ak-ő (házai) | *räti-äne-m* ver-üket-én (verem őket) és *kwol-äne-m* = ház-ak-m (házaim). stb. Bizonyos pedig, hogy a tárgyias igeragozásbeli *-än* (*-äne*)-ben 3. személynévmás foglaltatik, mely az egyes számban ugyan *-tä* (*räsitü, rätüstü*), de szintén már kezdő *t* nélkül fordul elő a *rätianl* «ver-őt-ők» (verik), *räts-änl* (verték őt) alakokban. Vagyis: alakra nézve az *-än* e h. való: *-tän* v. *-län* (a szerint hogy a 3. tárgyrag kezdőhangzója *t* és részint *l*: *rätilem* verem, *rätislëm* vertem.). S ez szépen egyezik azzal, hogy a vogul személynévmások többes-számi töje *-n* végű: 1. *man* mi, 2. *nan* ti, 3. *tan* ök. Ha ezek szerint a *kwolanem* stb.-féle alakok végében többesi 3. személynévmás foglaltatik, ez a névmás természetesen csak olyan funkcióval érthető, mely különben is szerepel a vogulban: t. i. általános determinativumnak vagyis végarticulus-félének.

Megjegyzendő, hogy az osztjában is meglehetősen egybevágók a birtokszó többes-számi ragja, és az igeragozásbeli többesi tárgyrag (mely csak 3. tárgyszemélyre vonatkozik, noha esetleg 2-dik személyt is jelent); még pedig legalkalmasabb ennek föltüntetése az osztB. dialectus, a hol az egyszerű többes szám jelölője *t* különbözik a 3. személyrag *l* (*l*)-től, míg az osztIrt.-ban mindkettő egyformán *t* (*d*)-nek hangzik. Ugyanis pl. osztB. *apsilal* «az ő öcséi», *jojlal* az ő emberei (seine männer), *jažlal* «seine kame-

radin» (Ahlq. 13.), *ńavremlam* «gyermekeim», *kalańlam* «néneim» || *leltisla* megrakták (a szánjaikat); *moritlalam* szétzúzom (őket: *lūlen* csontjaid); *verlalan* «csinálod» («őket» *aratel veret an verlan* valamennyi dolgot nem csinálod meg). Látni való, hogy a *-lam*, *-lan*, *-lal*-ban az első *-l* 3.-dik személy mutatója, mely az egyes számban is *-l* (pl. tárgyragúl *-le*), s a végén van az alany-mutató rész: *-m*, *-n*, *-l*; szintígy az *apsilal*, *ńavremlam*, *kalańlam*-ban az első *l*-nek, illetőleg *-la*-nak többes-szám értéke van, mely azonban csak úgy fér össze a többes-számi 3. tárgyszemélylyel (*leltis-lal*), hogy azt determinativumnak (articulus-félének) vehetjük. Egyébiránt a *-lam*, *-lan*, *-lal* nem teljes alakok, hanem ki lehet őket egészíteni a vogulból, a mennyiben a megfelelő *-anem*, *-anen*, *-anü* (e h. *-tanem* v. *lanem* stb. lásd fentebb) alakokból régebbszótják *-lanem*, *-lanen*, *-lanel* következik (hasonló összevonással van a vogulban is pl. *Lozvai-vog. luām* lovaím, *luān* lovaíd, és *luān* (e h. *luānū*) lovai.).

E szerint a vog. *-ānem* (e h. *-tanem*) s a tőle el nem választható oszt. *-lam* stb. birtokszó-többesítésben voltaképen csak többesített végarticulust kell látnunk, melyben a többes jelölése az *-n*-re jut. Ez pedig nem lehet más, mint a külön vogul személynévmások többes-képzője (*ma-n*, *na-n*, *ta-n*), a mely jóformán azonégy a több ugor nyelvben még meglevő *n*, *n* többes-számi mutató névmástővel (finn *nä*, *ne*, *no*, cser. *ni*, *nu*, zürj. *nī*, *na*, mord. *nä*, *no*).

52. §. Számképzés. 2. Kettős-szám (Dualis).

Kettős szám-alak jelenleg az ugor-nyelvek közül csak a vogul-osztjában meg a lapp-nyelvben fordul elő, az utóbbiban csak a személynévmásokra és személyragokra szorítkozva. Némi nyoma van még a zürjénben és a mordvinban.

Osztják. Az osztírt. dialectusban a dualisnak még *-g*-vel, vagy az alapszó véghangzója szerint *k*-val, *χ*-val kezdődő képzőalakja van: *-gan* vagy *-kan*, *-χan* (*-gen*, *-ken*, *-χen*), pl. *iki* öreg; *ikigen*, *vont* hegy: *vontχan*, *vīt* csónak: *vītχen*; *maχ* hód: *makkan*; néha el is kopott a képzőnek kezdő gutturalisa: *lenkep* lyuk: *lenkepan*, *jāk* irnok: *jākan*. — Az osztB.-ben a képzőnek kezdő gutturalisa (*g*, *k*, *χ*) gutt. nasalissá vált: *-ńen*, pl. *sēmńen* két szem,

χōtñen két ház, *toylñ-tōrññen* két angyal (szárnyas-isten). — Megjegyzendő a dualis-alak pleonastikus használata, ilyenekben: *imeñen ojkeññen* asszony (és) férfi, *atñen pa χadlñen* éj és nap, *akarñen pūrññen* orosz-kutya (és) disznó (Ahlquistnál találós mesében = az üstnek két füle, *put-palñen*). — Dualis alakú a *-χem*, *-en* végű «kettő» számnév is: osztS. *kātχen* (meg *kāt*), Irt. *kāden*, *kādñ*, osztB. *kadñ* «kettő, egy pár», *katteñen* (*joχtñm k. die gekommenen zwei* Ahlq. 32.); megjegyzendő, hogy jelző alakul az egyszerű *kat*, *kad* szolgál, de e mellett a jelzett főnév még fölveheti a dualis-képzőt: *kad i-jiv-pogñen* «két egyatyafia (zwei brüder)».

Személynévmások dualisa: osztIrt. 1. *mñ* (mi ketten), 2. *nñ*, 3. *tñ* (egyes sz. *ma* én, *neñ* te, *teu* ő; több. *meñ* mi, *neñ* ti, *teg* űk); osztO. 1. *mñ*, 2. *nñ*, 3. *lñ* (de több. 1. *muñ* mi, 2. *neñ* (*nññ*) ti, 3. *lñ* (*lñ*) űk).

Személyragok, dualis: osztIrt. 1. *-men*, 2. *-den*, 3. *-den* (birt. ragok) | 1. *-men*, 2. *-den*, 3. *-gen* (alany mutatók); pl. *mendemen* ketten megyünk, *mendegen k.* mennek; osztB. 1. *-men*, 2. *-ten*, 3. *-ñen* (pl. *menlemen*, 3. *menleñen*; *osñen* voltak ketten, *lisñen* ettek k.).

Külön alakja van a birtokszó dualisának (birtokos személyragok hozzájárultával): osztS. *ač juh*: *ačalam* két juhom, *ačalan* két juhod, *ačalauχ* két juhunk, *ačalal* két juhuk; akad erre az osztB.-ban is példa: *kat jiv-poχñalan* «deine zwei brüder» (Ahlq. 14.); *semgalan* «a te két szemed» (Volog. mondatai. NyK. XVII, 164. l.).

Vogul. Dualisi tőalak főnévi névszón: < *i'* (vogB.) vagy < *i* (lozvai): pl. *āmp* eb: dual. nom. *āmpi'*, *kwol* ház: *kwoli'*, *pñ'* fiú: *pñ'i'*, *lū* (*lūw*) ló: *luwi'*; lozvai: *šāmi* két szem, *kwāli* két ház (vagy alsólozvai: *lū*, *lūi* meg *luvi* Ahlquist); Kondai: < *i*, pl. *kul-kispi* két halász. — Igen szokott a pleonastikus dualis-jelölés: *māi' tārmi'* «föld és ég», *vití' tārmi'* «víz és ég», *jāχārem ānkvāχem* atyám-anyám, *ēkwāi' ājkāi'* «asszony és öregember».

Személynévmások, dualis alakok: 1. *mñ*, 2. *nñ*, 3. *tñ* (vagy lozvai dial. *min*, *nñ*, *tin*; ellenben többes: *man*, *nan*, *tan*). — Személyragok, dualis alakok: 1. *-mñ*, 2. *-ñ*, 3. *-tñ*, *-ñ* (birt. ragok, pl. *kwolēmñ* kettőnk háza, *sālītñ* kettejük rén-szarvasa); birtokos ragok, vogB. | 1. *minēsēmñ* mentünk ketten,

2. *minēsēn*, 3. *minēsī'* mentek ketten (alanymutató ragok, a 3-dik személyben *minēsī'* voltaképen nincs személyrag, hanem csak a tempustű dualisa, úgymint a praes.-ben *minēi'*; lozvai nyelven: *minsi* és *minēji*; *joxtije* az egyes sz. *joxti* ellenében).

Birtokszó dualisa (birtokos személyragok előtt): *kwol* ház: *kwoläyēm* két házam, 2. *kwoläyēn* két házad, 3. *kwoläyā*; *kwoläyēmēn* kettőnk két háza, *kwoläyēw* kettőnk két háza, *kwoläyān* kettőjük két háza, *sāli* rén: *sāliäyēm* két rénem, 2. *sāliäyēn*, 3. *sāliäyā* stb. Munkácsi megjegyzése szerint az *-äg* helyett *-ar* is hallható (*samayēm*: NyK. XXI. 332); a Reguly jegyezte alakok: *-aum* (*äum*), *-aen*, *-age* végűek — azaz *-agm* illetőleg *-arm*, *-ayen*, *-aye* helyett valók (*äm kwolaum* én két házam).

Kérdés lehet, hogy mily viszonyban van a vog. <*i*, *-i* dualis-képző az oszt. *-gan*, *-gen*-hez (a mely alapalakra az osztB. *-ñen* változat is utal)? A két nyelv szorosb rokonságához képest azt kell hinnünk, hogy azon egy képzővel van dolgunk. Lehet is a kettőt egyazonnak tartanunk, ha számba vesszük, hogy az oszt. *-man* végű gerundiumnak a vogulban csak *-me*, sőt csak *-m* felel meg, tehát a *-gan*, *-gen*-nek illetőleg *-yan*, *-yen*-nek elég, ha a vogulban *-ye* felel meg, ilyen végű tő pedig, mely a ragozásból kivehető, a vogulban szóvégileg *-i'*-félévé alakul (pl. *ērī'* ének: nom. plur. *ērre-t*).

Más kérdés, vajjon a *-gan*, *-ñen*-beli *n* eredeti képző-rész, vagy új alkalmas járulék? Itt számba jönnek a személynév mások dualis alakjai: *mēn*, *nēn*, *tēn* (v. Lozv. *min*, *nin*, *tin*, osztB. *lēn*, *līn*). Úgy látjuk, hogy a dualis-jelölés az *ē*, *ī*, *i*-ben rejlik, mely beolvadt *j*, *g* (*γ*)-re utal; de *n*-végűek a többesi személynév mások is (vog. *man*, *nan*, *tan*) ez az *n* pedig jóformán a többesi mutató névmástöbblől (= f. *nā*, *ne*, *no*) ered. E szerint *g-n* (*ga-n*) = *-g* (v. *-ga*) tkpi dualisképző, mely *n*-vel, mint általános többesi mutató elemmel bővült.

Vége különvaló dualis-alaknak tartjuk a vogulban azon *-aye-t*, mely a birtokszó dualisát teszi. Mivoltát egyszeriben világosabbá teszi, hogy ugyanez alakja van a dualisi tárgysemélyragnak a tárgyias igeragozásban (pl. *rātiäyēm* «ich schlage sie beide», *rātiäyēn*, *rātiäyā* stb.), épen úgy mint *-än* v. *-an* a többeszámra nézve *rātiänem* «verem őket» stb. Vagyis, *aye*-ban is az *a* előrész *ta-*, *-la* helyett való 3-dik személynév más vagyis inkább

mutató névmás, végarticulus gyanánt, pl. *āmparem* a két kutyám (tkp. *āmp-a-γe-m*), ellemben *āmpi* 'két kutya' = *āmp-γe*, mutató elem nélkül való.

Az osztj. *sem-galam*-félékben a *-ga* egyenes dualis (*-gan* h.); a *-lam* (*-la-m*) pedig vagy ugyanaz, a mely a többesi birtokszón fordul elő (ebből: **-lanem*), vagy akár **-laγem*-ből való, úgy hogy a mutató elem itt szintén dualis-féle alakuláson ment által = vog. *'arem*.

Lapp. Az igeragozás dualisi alakjai között tisztán kiválik a numerus-jelölés a praet. 3. személyben, mely tulajdonképi személyrag nélkül való: *-ga*, *-ka* (*-gan*, *-kan*): pl. lpF. *loγai* «olvasa» mellett *loγaiga* «olvasának ketten» | *bodi* jött: *bodiga* «jöttek ketten» (többesi 3. *lohke*, *botte*); lpS. *vatti* «ada»: dual. *vattika* (NyK. XXII, 309), *kīsi* húzott: d. *kīsikan*, *pōti*: *pōtikan* (ib. 292) | *valdiken* vevének ketten, *manniken* menének ketten; *varresteika kuektes* «futa a kettő». Ugyanezen dualis-jelölő fordul elő az *-s* 3-dik személyraggal: *-ska* (*-sga*), *-skan*, pl. lpF. *lokkusga* «olvassanak ketten» (*lokkusok* olvassanak többen, *lokkus* olvasson egy); lpS. *lekuska*, *lekuskan* legyenek ketten; meg *-ska* mint birtokos személyrag: *obbabska* «a kettőnek testvérét»; *ečabska* magukat (kettőt) = lpF. *ječasga* v. *-sge* (pl. *soj* [Adam ja Eva] *pajika pettet ečabska* ők [Á. és É.] engedék magukat csalni).

A praesensbeli dualis 3. szem. alakja rendszeren *-ba*, de előfordúl még *-ban* is: lpF. *lokkaba* ketten olvasnak, *bontteba* ketten jönnek; lpS. *lokkoba* v. *lokkeba* v. *-ban* ketten olvasnak, *eceban* ketten szeretnek; sőt a *-bekan* Friisnél Vefsenből följegyzett alakon kívül talált még Halász is sajátos eltérést egy *-ponk* végű alakban Undersåkerben (pl. *cöčteapontk* föllálnak ketten NyK. XXII, 253; több példa egy undersåkeri textusban: Ugor füzetek 8. szám, 42. l.). Mindez igazolja Setälának abbeli fölfogását, hogy a *-ba* dualisi alakban már nincsen számjelölő elem, hanem csak praesensstő van, a melyhez még egyéb alakok is tartoznak; de az eredeti dualisi szám-jelölést még fenntartja némileg *-ban* (*-pan*), s még jobban a Vefseni *-bekan* alak.*) Megjegyzendő, hogy *-ban* mellett van *-bak* és (Ofoten, Ibbestad).

*) Setälä, Tempus- und Modusstammbildung. 20 l.

Dualisi személyragok: lpF. 1. *-me*, 2. *-de* (pl. 1. *loꞗaime* olvasánk ketten, *loꞗaide* olvasatok ketten, ellenben többes szám szerint: 1. *loꞗaimék*, 2. *loꞗaidek*; — *gvaðest* házból: *gvaðestáme* kettőnk házából, *gvaðestáde* kettőtök házából); — lpS. 1. *-men*, 2. *-ten* (*-mien*, *-tien*), pl. 1. *viesoimen* laktunk ketten, 2. *viesoiten*; 1. *k̄simien* húztunk ketten, 2. *k̄sitiēn* (a többes-szám meg 1. *-m*, 2. *-tie*-vel: NyK. XXII, 242). Az *-ska*, *-skan* 3. személyragot lásd fent. — Látni való, hogy a lpS. *-men*, *-mien* 1. szem. dualisrag a lpF. *me*-nél teljesebb egy vég *n*-vel, csak úgy mint pl. ebben a dialectusban a genitivus-*rag n* eltűnt, de a lpS.-ben még megmaradt. A *-men* (*-mien*) rag egyébiránt szembetűnőleg egybevág a vog.-oszt. *-mēn*, *-men*-vel, s itt bátran fölvehető, hogy e dualisi személyragok a rövid névmástón kívül még dualis-képzőből állanak, mely ugyanis *-k* (*g*)-vel kezdődött és *n*-vel végződött (*-s-k-n* 3. személyrag módjára): *-m-k-n*, *t-k-n*; könnyen elfogadható pedig hogy ilyen alakból, teszem *-me-k-n*, *-te-k-n*, a középső gutturalis kiszorult; hiszen a lpF.-ben a pluralis-*ragok* mind a hárman *-k*-val végződnek (*t* helyett): *-mek*, *-dek*, *-sek* (e h. *-met*, *-det*, *-set*) s e szerint a dualisiaknak is egyforma alakja volna várható: *-men*, *-ten* mellett 3-dikül *-sen*, pedig *skan*, *-ska* van; vagy pedig *-men*, *-ten* helyett *-mekan*, *tekan* volna várható.

Végre a dualisi személynévmasok ilyen alakokkal és változatokkal mutatkoznak (fölhozva a teljesebb tő föltüntetésére a nom. mellett még néhány casusalakot is):

lpF. nom.	1. <i>moaj</i> ,	2. <i>doaj</i> ,	3. <i>soaj</i>
gen.	<i>monno</i>	<i>dodno</i>	<i>sodno</i>
allat.	<i>monnojdi</i>	<i>dodnojdi</i>	<i>sodnojdi</i>

v. ö. több.: *mi*, *di*, *si*,
g. *min*, *din*, *sin*
all. *migjidi*, *digjidi*, *sigjidi*

lpS. nom.	1. <i>moj</i>	2. <i>toj</i>	3. <i>soj</i> és <i>sōnoj</i>
gen.	<i>mōnon</i> , <i>monnon</i>	<i>tōnon</i>	<i>sōnon</i>
acc.	<i>mōnob</i> , <i>monnob</i>	stb.	stb.
all.	<i>mōnoj</i> , <i>monnoj</i> , <i>mōnojt</i>		

Megjegyzendő még a Lulei 1. *mōđla* nom. = *moj* (NyK.

XXII, 306); Viklundnál *mōda* és *mōj* de a casusokban *munnu*); többes nom. *midda*.

Meglátszik hogy a *moj* (*moaj*) stb. egytagu nom. alakok a kéttagú *mōnoj*-félékből rövidültek (v. ö. a még meglevő nom. *sōnoj*-t, meg a casusokbeli *mōno*, *monno*, *munnu*-féle tőt). De a *mōnoj* stb. alak föltűnik hosszúsága által a személyrag *mēn*, *men* ellenében, pedig ez = vog. oszt. *mēn*, *men* személyrag, mely egyszerűs mind külön álló személynév más. A dualisi casusok közül kiváló az allatívus *mōnoidi*, *monnojdi* stb., mert a többesi allatívus-raggal végződnek, t. i. *-idi*, a melyben *-i-d-* tkp. többesi számjelölő = finn *-i-te*) s ebből az következik, hogy a dualisi *mōnoj* tkp. többes-jelöléssel végződven már *mōno-*, *monno*-ban megvan a tképi egyszerű dualis-jelölés = *-mēn*, vagyis = *m-k(g)-n* (teszem *mo-gon*). A megtoldást nyilván az okozta, hogy ilyen egyszerűbb dualis alak már nem különbözött kellőleg az egyes-számtól (mely most *mon*, sőt *monno* is).

J e g y z e t.

Dualisnak vehető a zürjén-ben azon *<a* végű alak, melyben két egymással működő (bár nem is egymáshoz tartozó) egyén megnevezése történik, egészen a vogul-osztják pleonastikus dualis módjára; pl. *soča-voka soror et frater* | *vōla-čaña* ló és csikó | *širakaña* egér és macska. Megjegyzendő *goz* (tője: *gozj_s*) mellett: *gozja* «hitvestársak (ehespaar, gatten)». Lehet bár, hogy ez az *<a* valahogy az oszt.-vog. *-g* (*-γ*, *-gan*)-nak felel meg, talán *g* : *v* változással; mert az ilyen zürj. *<a* különben = votj. *o*, meg a finn *-v*, (pl. *sinma*, votj. *sinmo*, f. *silmävä*, m. szemű).

Számbavéve hogy a mordvin-ban a pleonastikus dualis módjára pleonastikus pluralis van, mely megvolt ilyen dualisra utal (pl. *a'at-babat* «öreg ember és asszony»), lehet bár az additionalis számnevekhez hozzájáruló *-g* (elváltozva *-v*, *-j*) képzőnek dualis-féle értéket tulajdonítani, a mennyiben «két» számnak (bár nem is ugyanazon egy számnak) összefoglalására vonatkozik: pl. *kem + kolmo* (tíz + három) : *kem-golmo-vo* tizenhárom : *kem-sisem-gä* v. *kem-sisemeje*, *-simeve* tizenhét, *komš-vejke-je* v. *-ve* huszonegy. Érdekes hasonlításul szolgálhat a jakut *ikki* «két» használata (Böhtlingk, Jak. Wbueh): «*ikki*, *zwei* drückt nach *zwei* coordinirten nominibus die zusammengehörigkeit derselben aus und über-

nimmt statt dieser die flexion pl. *min aya uol ikkini kördüm* ich habe vater und sohn gesehen.*¹⁾

b) 53. §. Collectiv számnevek.

Annak kifejezésére, hogy a számjelentő szók csakis «egymás mellett, együtt levő és működő, vagyis valamennyien megint collectiv egységet tevő egyesekre» (nem pedig elszórt és külön működő egyesekre) értendők, — némely ugor nyelvek is külön töképzéssel élnek, mely a számneveken, azaz (az «egy»-et kivéve) magukra többséget jelentő szókon az összefoglalás által támadó egységet, tehát mintegy «numerus singularis-t» fejez ki, — a miből is érthető, hogy esetleg maga az «egy» számnév is, természetesen csak pleonastice, veszi föl e collectiv (singularis)-képzést. V. ö. ném. *all-ein*.²⁾

Zürjén: *kik* : *kiknan* mind a kettő (оба вмѣстѣ) (двое)
íol : *íolnan* mind a négy (всѣ четыре)
das : *dasnan* mind a tíz
daskik : *daskiknan* mind a tizenkettő stb. Savv. 30. l.³⁾

zürj. P. *kiknan* 2, *kuimnan* 3, — Попов. 28. l.
íolnan 4 (всѣ четыре, четверо)

¹⁾ A collectiv számnevekhez való előkészületet tartalmazó régiebb kéziratban Budenznek köv. megjegyzését találjuk:

Wied. § 60. s. 48: «Die einer werden nachgesetzt, u. zwar wie es scheint ursprünglich in der prolativform, z. b. 16 = zehn an 6 vorüber.» Doch der prolativ ist immer mit *a*, auch im Erza (*va, ga*: *kudova, lišmeva*). Inkább collectiv képzőnek vehető ez a *go* (*vo*), *je*. — Vagy tán cf. f[inn]-*kä* (*gä*) ,que'.

S. Zs.

²⁾ Ezt Budenz a zürjén *ötñas* mellé jegyezte egy kézirati összeállításban, mely nyilván előkészületül szolgált a könyomatú íveknek a collectiv számnevekről szóló szakaszához; ugyanott találtam az adatok forrásainak megjelölését, melylyel itt kiegészítettem az ívek szövegét. — Az *all-ein*-t nyilván az *alle drei, alle vier*-félekkel akarta itt egybevetni.

S. Zs.

³⁾ A könyomatú íveknek egyik példányán ezen zürjén alakok mellé ezt jegyezte Budenz: «*n* lehet bár több[esi] névmás» [finn *nä, ne, no*, v. ö. az előbbi §-okat].

S. Zs.

dasnan 10 (всѣ десять, десятеро)

daskiknan 12 (всѣ двѣнадцать, -цатеро).

Személyragokkal (zürj. P.): *kiknanim* mind a kettőnk (оба мы)

kiknanit mind a kettőtök (оба вы)

kiknanis mind a kettejük (оба они)

kuiṁnanim mind a hármunk, трое мы

kuiṁnanit mind a hármotok трое вы

kuiṁnanis mind a hármuk трое они

ötnam egy magam (одинъ я; acc. -ös, elat. -is): *öt* (*ötpir* egyszer)

ötнат egy magad (одинъ ты)

ötнас egy maga (одинъ онъ; acc. -ös) | zürj. *ötнас* одинъ только

ötnanim egymagunk, csak mi magunk, egyedül mi (acc. *ötnanimös*
[elat. *ötnanimis*])

ötnanit одни вы | *ötnanis* одни они | zürj. acc. *ötnanisö*.

Votják: *kiknazi* mind a kettejük (v. ö. zürj. *kiknanis*), sie beide

sizimnazili mind a hetőjüknek (ihnen allen sieben).

voćnadı mindnyájatok (ihr alle): *voć* mind.

ognam, *ognad*, *ognaz* egymagam stb.

ognami, *ognadi*, *ognazi* wir, ihr, sie allein.

(*og pol* egy-szer). — V. ö. Wied. 99. l.

NB. Distributiv kifejezés *): *votj. kiken-kiken* (*kutśkiz sojossü istini kiken-kiken* kezdte őket küldeni kettenként, je zwei, paar-weise). || zürj. *kikön* kettenként, *kuiṁön* hármanként stb.
Votj. *monä ognamä* (acc.) *öz kelli* me solum non reliquit.

Cseremisz. a) *kogeńeg* mind a kettő (v. kettőt) | cserM. *kokonek*

kumeńeg mind a három (v. hármat)

luńeg, *luńeg* mind a tíz (tízet)

śüdőńeg mind a száz (százat) NyK. III. 440.

NB. *kudoteńeg* v. *kudeńeg* mind a hat (hatot)

-g (*k*) nélkül, személyragokkal:

metam koguńam (*koguńam*) mind a kettőnket

tendam kogeńdam mind a kettőtöket

nunom koguńuštom mind a kettőjüket

kumeńam (*kumeńam*) mind a hármunkat.

*) E mellé a fönt említett példányon ezt jegyezte Budenz:
«adverb.» S. Zs.

b) <i>kokton</i> ketten	<i>šukon</i> sokan
<i>kandakšen nyolczan</i>	<i>šagalen</i> kevesen
<i>luun tizen</i>	<i>čelan</i> mindnyájan
<i>kolun</i> húszan	<i>meňaren</i> hányan
<i>šüdön</i> százan	NyK. III. 439.

NB. <i>kumuton</i> hárman	cser M. <i>kumutin</i>
<i>nilitin</i> négyen	<i>nilitin</i>
<i>vizitin</i> öten	<i>šimitin</i> heten
<i>šemeten</i> heten	<i>šukan, čilan.</i>

pl. *nuno tište kokton* (*kumuton* stb.) *ulod* ők itten ketten (hárman stb.) vannak. NyK. III. 100. cser. mond. 35. *nuno tište šukon iläd* ők itt sokan élnek.

«egy maga» *škedak* (*šked* + nyomat. *ak*), v. ö. *šket jing magára* való ember: *eške* maga).

Mordvin. a) *kafinek* mi ketten, kettőnk e h. *kaftin-nek*

kafinentt ti ketten, kettőtök

kafinest ők ketten, kettejük — Ahlq. 30. l.

mord E. *kavtonek* (*kavtonnek*), *kavtonenk*, *kavtonest*

kolmonek (*kolmonnek*) mi hárman, *kolmonenk* ti hárman, *kolmonest* ők hárman. — Wied. 48—49. l.

NB. mord E. *kolmonesk* mind a három, *sisemnesk* mind a hét.

b) mord M. *kaftskä* mind a kettő, *kolmitskä* mind a három, *niletskä* mind a négy, *vetetskä* mind az öt stb.

(*kolmit*, *nilet*, *vetet* nyilván pluralis-alak, v. ö. cser. *kumuton*; *-skä* meg 3. birt. szem. rag *sk* (*st*) + névhatározó; v. ö. M. *-nkä*, *-nttä* «-unk, -tok»).

NB. mord M. *kaftinsa* duplex, kettős, *kolminsä* triplex, hármas.

NB. «egy maga» <i>skam</i> :	<i>skamın</i> egymagam	E. <i>skamon</i>
(v. ö. <i>es</i> maga,	<i>skamt</i> egymagad	<i>skamot</i>
cser. <i>eške</i>)	<i>skamınza</i> egymaga	<i>skamonzo</i>
	<i>skamonek</i> mi magunk	
	<i>skamonk</i> ti magatok (egyedül ti)	
	<i>skamost</i> ők maguk (egyedül ők)	

NB. mord E. *vesenek*, *vesenk*, *vesest* mindnyájunk, -atok, -jok
vagy: *vesemenek*, *vesemenk*, *vesemest*
vagy: *vesemenenk*, *vesemenest*.

Lapp: lpF. *guöft-es* kettő, *zwei* zusammen lpS. *kuoktes* kettő: *k. mi-jest*, duo nostrorum Friis 57. l. [man
golmas három együtt, *hárman* *kolmas, kolmos* hár-
njälljes négy együtt, *négyen* *neljes* négyen
viđas (gen. *vittas*) öten *vitas* öten,
gudas (g. *guttas*) hatan. *kotos, kotes* hatan,
čiečas heten, *hét* együtt *čečas* heten.
gavces nyolcz együtt
ovces kilencz együtt
loyes (g. *lokkas*) tíz együtt

pl. lpS. *aicei sono kuektaseb* illos ambos *conspiciebat* | *neljes*
lêpe négyen vagyunk | *hõlebe kolmos* beszélünk hárman.

b) lpS. *kuekta, kuektak* duo soli (*moj, toj* *kuekta* csak mi, ti
ketten) | *kolmuk tantum tres* (*mije kolmuk* mi hárman), *neljok*
(*mije neljok*).

Finn. Rendes collectiv számnévképzés ugyan nincsen a
finnbén — de mégis némi nyoma látszik ilyen származékokban:
kolminaise triplex, *kuutinaise* hatszoros (v. ö. mord. *kaftinsa,*
kolminsä).*)

b) *kaksoise unus binorum, gemellus* (*kakso-ise*)
kolmoise unus ternorum (*drilling*) (*sai kolmoisia*).

NB. mord. *kaftas*, plur. *kaftast* ikrek;
osztB. *katpañ* *zwilling*, (*k. návirem*).

Magyar. a) *kettő* (két), *hármó* (hármójuk), *ötő* (ötőjük),
ható (hatójuk, hatónk). — NB. *monnó*.

b) *ketten, hárman, négyen, húszan, százan* stb. (pl. *vagyunk,*
vannak, mentek stb.) || *kettenk ént, hármánk ént, százank ént*
stb. — *egyenk ént* || *darabonk ént* (e h. *egy darabon-k ént*), *em-*
berenk ént, fejenk ént, naponk ént stb. || NB. *ketten-k ént* és
kettejével | *százank ént* és *százszámra* | *mázsánk ént* (azaz: *egy*
mázsánként) és [egy] *mázsa szám-ra* || NB. Másképen az *n-es* szám-
név-alakokat (*ketten, hárman* stb.) adverbiumnak tartják (casus-

*) A finn rovat mellé azt jegyezte Budenz: «nem sokat ér,
kétes magyarázatú.» S. Zs.

ragos alaknak, ez esetben módhatározónak); e fölfogást védi
Lehr: *Nyelvőr* 1875, 8. l. stb., 541. s köv. l.*)

NB. *hetevény* «fias-tyúk, sie bengestirn» (Székl.: Tájszó-
tár, SzD.). — v. ö. *hármó-*, *hármovo?

---

*) Az említett példánynak e helyén a köv. toldást találjuk:
«Simonyi: M. Határozók I. 208. sk. — Hogy nem ragoztatik *an*,
még nem dönti [el a kérdést], cf. *-stúl.*»
S. Zs.

Ismertetések és bírálatok.

Извѣстія общества археологій, исторіи и этнографіи при Императорскомъ Казанскомъ Университетѣ. Томъ. х. вып. 2.

Munkácsi B. Votják szótár. Első füzet. Bpest. 1890.¹⁾

Mindez ideig összesen egy kis votják szójegyzék jelent meg nyomtatásban, mely Wiedemann zürjén-német szótárához van függelékül csatolva (461—501. ll.). A magyar tudósnak czimben jelzett műve a legelső kísérlet a votják nyelv tudományos szótárához. M. úr 1884-ben maga látogatta meg a votjákok vidékét s megismerkedett mindazon munkákkal, melyek e népre vonatkozólag a külföldinek hozzáférhetők ²⁾ (az orosz munkák közül idézgeti Verescsagint, Gavrilovot, Kosurnyikovot, Potanint s a mi «Votjákok» czímű munkánkat). Minden egyes votják szó mellett közölve van annak fordítása mindenelőtt magyar, aztán német nyelven; igen sok szónál, melyet maga a szótáríró jegyzett először föl, mellékelve van amaz orosz magyarázat, illetőleg fordítás is, melylyel a votjákok az illető szót neki értelmezték. Egyik másik szó jelentésének meghatározása után egész sora következik a szó-

---

¹⁾ Egy orosz tudósnak a Votják Szótár-ra való észrevételeit egyrészt azért közöljük, mert a folyóiratot, melyben megjelentek, nálunk nem igen olvassák, másrészt, hogy a szerző e helyen — fölszólításunkra — megtehesse viszont azokra a maga megjegyzéseit.

S. Zs.

²⁾ Nem hozzáférhetők a külföldinek, de az én czéлом szempontjából nem is voltak lényegesek a vjatkai, permi stb. városbeli helyi lapok és naptárak közleményei, melyeknek régibb évfolyamai csak archivumokban és magánkönyvtárakban találhatók.

M. B.

lásoknak, melyekben ama szó használatos, pontos megjelölésével a forrásnak, illetőleg a szólás előfordulása helyének a följegyzett népies, avagy vallásos irodalomban. Némely esetekben az ily szólások idézetei egész lapot, sőt többet is elfoglalnak. Már maguk ezen sajátságai igen becses alkotássá teszik M. úrnak megkezdett szótárát a finnség tudománya terén. De érdemét még inkább gyarapítja azon körülmény, hogy M. úr külön megjelöli azokat a szótakat, melyeket a votjákok idegen nyelvekből vettek által s rámutat azoknak eredetére, hol a tatárban, hol az arab és perzsa nyelvekben, melyekből azok a tatár, vagy talán már a régi bolgár nyelv útján hatoltak be a votjákba. Ezen irányban a szótár írója még Oroszországba való utazása előtt kezdte meg előkészítő munkáit.

M. úrnak nyelvészeti szempontból nagybecsű szótára idővel természetesen nélkülözhetetlen segédeszköze lesz a keleti finn népek műveltségtörténete kutatójának is. Ismeretes dolog, hogy bizonyos szavak jelentésfejlődése adatokat tartalmazhat a velük jelzett fogalmak, illetőleg kulturjelenségek történetéhez is. Hogy ezen szempontból is minő okulást szerezhethet a történetbúvár M. úr szótárából, annak mutatóványául szolgáljon a *kar* szó czikke. Általánosan elterjedt értelme e szónak: «város, várrom». Azon alapon, hogy a *kar* szót igen gyakran alkalmazzák földrajzi helynevekre a votják vidéken, igen fantasztikus képzetelek támadhatnak a votjákok régi műveltségére vonatkozólag. Azonban ha tekintetbe vesszük a *kar*-nak azon eredetibb jelentését, melyben M. úr szótárának adatai föltüntetik, («fészek; állatok lakóhelye: barlang, lyuk, vaczok»); pl. *tilo-burdo kar lešti* a madár fészket készít. Votj. Népk. Hagy. 6. | *učied čěrdoz karjosaz* fülemiléd énekel fészkeiben. Gavrilov. d. 141. | *parš karaz kuro nullä* a disznó szalmát hord almába. Votj. Népk. Hagy. bab. 6. | *đučėjoslän karzē van* a rókáknak van lakó lyukok. Mát. evang. 8, 20); továbbá azon összetételeket, melyekben használatos (*šir-kar* egérlyuk, *kužili-kar* hangyaboly, *pênē-kar* kutyaól): kiderül, hogy ép úgy mint a nyugati finn *linna* «város, vár», eredetileg mindenféle «lakóhelyet» jelöl*), nemcsak «várost» és «várat».

*) Nem tudom, hogy honnan veszi Szmirnov a *linna* eredetibb általános «lakóhely» értelmét. Ahlquist tárgyalja e szót (Culturw. 181. l.) s azt deríti ki, hogy eredeti jelentése: «anhöhe, berges-

Egyik másik műveltségszónál nagyobb teljességét lehetne kivánni a jelentés megállapításának, ilyenek:

azbar «udvar». — Jelent egyszersmind «környéképületeket, azon épületek összeségét, melyeket egy nemzetség elfoglal».

in-vožo «hullócsillag, meteor». — Jelent egyszersmind «varázsló, vagy halott lelkét, mely amolyan alakban az élőkhez röpül».

Inmar-miž «Inmar (Isten) követelése bizonyos fölfogadott, de még nem teljesített áldozatra vonatkozólag». — Tulajdonképpen azon «büntetést» (*miž*) jelöli, melyet az istenség, vagy az elhunytak az emberre bocsátanak a nem teljesített fogadalom miatt. (L. Szmirnov: Permjaki.)

ubir «gonosz szellem». — Jelent «halottnak (néhol varázslónak) lelkét, mely az élők vérét szívja, vampir».

urt (mint egyelőre nem igazolható adat idézve Wiedemann-tól): «seele, geist (von verstorbenen), gespenst, vision». — Jelentése általában «szellem»: *ju-urt* «a gabona fölött örködő szellem».

kart «férj». — Jelent még «öreget, családfőt, áldozót».

SZMIRNOV IVÁN.

Megjegyzések:

azbar tatár eredetű szó: *azbar* «stall, pferdestall, hof» (дворъ) Budagov. I, 36; tat. *abzar* ól, istálló. Bálint. — A votjákban tágabb «udvar» értelemben használatos természetesen a rajta levő épületekkel (ólakkal, istállókkal) együtt. Az «ól, istálló» külön neve a votjákban: *gid, gid*. — Hogy magát az emberek lakta házat (*kwa, kwala*) is beleérténék az *azbar*-ba, azt Szmirnovnak nyelvbéli példákkal kellene igazolni.

in-vožo 2. «lidércztüz» jelentése mellett utalás van a szótárban VNpk. 40. babonára, melynek szószerinti szövege: «Ha éjjel lidércfényt (*in-vožoaz*) látsz, mondd: «uram!» (*ostä!*). Az egy meghalt boszorkánynak (varázslónak) a lelke, az embernek lelkét elragadni jár úgy». — Úgy látszik ezt a dolgot Szmirnov az én könyvemből tudja s aztán elfelejtve a forrást végre ő figyelmeztet rá engem. — Külömben, hogy minő babonák fű-

höhe», ebből fejlődött «feste, festung, schloss», ebből «stadt» a jámi dialektusokban.

M. B.

zödnek valamely természeti jelenséghez, annak följegyzése nem a szótáríró dolga. E szót *üstökös* nem lehet így meghatározni: «a néphit szerint háborút, vagy vést jelentő csillag».

Inmar-miž szó utórészének tüzetes tárgyalása a *m* betűben lesz. A *miž* szót votják tanítóm Ivanov így határozza meg: *требование на кого-нибудь божества относительно жертвоприношения, которое было обещано еще заранее* (az istenségnek követelése valakivel szemben vlmely fogadott, de nem teljesített áldozat miatt). Van aztán egy szólás: *miž kutiz* «a *m.* megfogott», azaz «büntetésért» a nem teljesített áldozatfogadalom miatt. V. ö. *miž-vošan* «egy régibb áldozatfogadalom teljesítése» (*m.* -áldozás).

ubir tatár eredetű szó (VNyt. 444.) tat. *ubir* fresser, vielfrass; hexe, böser geist (Budag. I. 108.); ettől *ub-*, *up-* elnyelni. — Természetes, hogy jelenthet «halott gonosz lelkét» is. Hogy egy ilyen rossz lélek miket vihet végbe, azt hiszem szintén nem a szótáríró feladata összejegyezni, bár én sok esetben, hol t. i. a működés köre jellemzetes (pl. *Albasti, Busturgan, Inmar* stb.), megtettem.

urt szót a nép nyelvéből «szellem»-féle értelemben nem igazolhattam. Azért megcsillagozva jelzem, mint Wied. adatát. — Találtam ellenben a vallásos könyvekben (Istor. 40, 49, 115): *urtsē potām*, melynek megfelelő tatár fordítása: *kotlarē ēčkam* «elveszett a bátorságuk». Tat. *kot* (= *urt*) «lélekjelenlét, bátorság». [Szó szerint: elveszett a lelkük? Szerk.]

Vajjon a votják fordító félreértése-e az *urt*-nak ilyen használata? Megjegyzem: osztj. *urt*, *ūr* «úr» s egyszersmind többrendű bálványoknak «szelleme», mint a vog. *ātēr*. Budenz a magy. *úr*, *zürj. verös* «mann, herr» szókkal egyezteteti. — Bizony egy «úr, gazda»-féle szó vehet fel «szellem» jelentést; v. ö. pl. csak votj. *kužo* «gazda, úr, birtokos»: *korka-kužo* a ház őrszelleme | *gid-k.* az istálló őrszelleme | *to-k.* a tó ő. | *vu-k.* a víz manója | *muńčo-k.* a fürdőkamrában lakó szellem stb. Ugyanígy használatos tat. *ege*, *eje* «úr» és «szellem».

kart a votjában hallomásom szerint mindig «férj»: *kartli sotni* férjhez adni | *kartli bižni* férjhez menni (tkp. futni). De nincs kizárva, hogy még eredetibb «öreg»-féle jelentése is használatos valahol, t. i. tat. *kart* «öreg, vén»; *auěl kartē* a falu véne,

sztaroszta. Rendes votj. szó erre: *peres* : *peresjos uli-vuiksi veralo* az öregek beszélnek a fölserdülő nemzedéknek. VNpk. 61. l.

MUNKÁCSI BERNÁT.

Egy osztják nyelvemlék. — Ilyen cízzel olvasunk Andersontól egy érdekes fejtegetést a Tudós Észt Társaság közleményeiben (*Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat* 1891.). Abból indul ki, hogy a *Togata* folyónevet — melyet Kézai Simon s a Bécsi Krónika említenek a *regnum Jurianorum* folyói közt — Hunfalvy Pál az Irtisre magyarázza (*Vámbéry's Ursprung der Magyaren* 46. l.). Ezt a föltevést Anderson a következő okoskodással erősíti meg :

«*Togata* nem egyéb, mint egy latinositott *togat, *tagat v. *tañat alak, s ez a név a szurguti osztjákban ma is így hangzik *thlañethl* s az északi osztjákban *laññal-jogan* és *loñga-jogan* (Irtis-folyó). *Tañat* nyilván azonos a vogul *tañt*, *taut* szóval, melylyel a vogulok az északi s déli Szoszvát jelölik; emezt a Lozvával való egyesülése után az oroszok is *Tavdának* nevezik, ami csak a vogul *taut* átalakulása. — A *togata* alak nyelvtörténeti szempontból kétképpen érdekes : 1. meghatározza az időt, mikor ment végbe az osztják-vogult jellemző *s* : *t* hangváltozás, mely a magyarban ismeretlen [de v. ö. a *tolvaj* szót]; 2. bizonyítja, hogy az osztjások mintegy 600 évvel ezelőtt legalább ebben a szóban a gutturalist még nem ejtették orrhanggal, melynek a rokon nyelvekben sincs nyoma, v. ö. vog. *taut*. Emez kétségkívül azonos a *tajt*, *teät* ,ujj (ärmel)' szóval s a vége híján a magyar *ujj* szóval is. Továbbá megfelelnek neki a svéd-lapp *sasse* ,ärmel' (a szárnyat jelentő *soje* szóból), norvég-lapp *soagje*, *soagja* ,ujj, szárny'; zürj. *soj* (votj. *suj*) felső kar, *sos* ujj (ärmel; votj. *sajas*, *sajes*, *saes*); cser. *soks* ujj; mord. *oza* e h. *soza ujj; finn *hia*, *hija*, *hiha* (észt *iha*) ujj. A zürj. *Sosva* tkp. *sos-va* ,ärmel-fluss' azaz mellékfolyó (v. ö. orosz *pykabъ* ,ärmel' és ,fluss-arm'), tehát fordítása a vogul névnek, s ennek régiebb osztják-vogul alapalakja *sages v. *sagas lehetett, mely közel jár a votj. *sajes*, cser. *soks* alakokhoz.» — Hogy az osztjások a ruhaujjat ma más hangfejlődésű alakokkal *lit*, *tit*-nek mondják, az Andersen véleménye szerint nem áll útjában a főtebbi magyarázatnak.

SIMONYI ZSIGMOND.

Kisebb közlések.

A magyar szókincs eredetéhez — szóegyezesi adatok.*)

Tudvalevő, hogy a magyar szókincsben is az ugor örökségből való alaptökhéhez sokféle vendégelem csatlakozott: a részint merőben idegen nyelvekből, részint közvetett rokonságban levő nyelvekből (az ugarságon kívül való altaji csoportokból) került kölcsönszók. Az is tudva van, mily fontos valamely nyelv etymologiai fejtegetésére nézve a benne meghonosult idegen elemek kifürkészése, mely a szőnyomozót esetleg kínálkozó hiú és eltévesztett kísérletektől óvja meg, vagyis attól, hogy «fejszójét kőbe ne vágja»; sőt már az is jó szolgálatot tesz neki, ha valamely szó idegen eredetének csupa lehetősége mutatható ki, mert ez is vigyázatra inti s elhamarkodott magyarázatnak elejét veszi. Egyéb tanuságról ne is szóljunk, mely a vendégszók kimutatásából méríthető — néptörténeti, jelesen míveltségtörténeti viszonyok megvilágításánál.

A merőben idegen nyelvekből került elemek megítélése és megállapítása némi részben aránylag könnyen és biztosan esik meg, a hol az illető szó hangalakra, származásra és jelentésének fogalomkörére való tekintetből határozottan az idegen nyelv eredeti, vagy legalább a kölcsönnevőt megelőző korbéli tulajdonának mutatkozik. E mellett azonban néha csak arra kell szoritkoznunk, hogy az idegen nyelvvel való szóegyezesést nem csak véletlen talál-

---

*) Ilyen cím alatt indította meg Budenz József a NyK. XX. kötetében újabb adalékait a magyar szókincs eredetéhez, s nyilván ezekhez való bevezetésnek volt szánva az itt közölt töredék, melyet «Magyar szók eredetéhez» fölirattal találtam hátrahagyott iratai között.

kozásnak, hanem igazán történetileg lehetségesnek ismerjük föl, a szónak eredetileg ide- vagy oda-tartozását függőben hagyván. Rendszerint kevesebb kriteriummal kell beérnünk, különösen a hangalaki tekinteteknek alig számbajöhetése miatt, midőn rokon nyelvcsoporthoz való szóegyeztetés forog fenn, a melynek megítélésében egyszersmind a történeti kölcsönvételnek az ősrakonsági közöségtől való különválasztása nem ritkán kétséget okozhat.

Mint merőben idegenekből legtöbb vendégszó jutott be a magyar szókincsbe a szláv nyelvekből; kevesebb számmal más nyugateurópai indogermánnyelvből (főleg a latin, olasz, német nyelvekből); a magyar kölcsönvételnek ez a része már meglehetősen össze van állítva vagy folyamatban van a nyomozás és bírálgatás munkája (Miklosich: «Die slavischen Elemente im Magyarischen»; a Nyelvőrben Szarvasnak «Szómagyarázatok» cz. cikkei; Kőrösi Sándor: «Olasz kölcsönszók», Edelspacher: «Rumun elemek a m. nyelvben»). A mi ilyen az arab és perzsa nyelvekből került, jobbadán nem közvetlen kölcsönvétel, hanem első sorban az oszmán-törökség s ezután a déli szlávtság útján hatolt be. A mi a nem ugor altaji csoportokat illeti, a magyarral való szóegyeztetésnek meglehetősen anyagát összehordta Vámbéry több reudbeli dolgozataiban a törökségből, de a kölcsönvételi résznek meghatározása nélkül, mindent egy . . .*)

kutya «hund». — Megvan e szó a keleti-orosz tájbeszédekben is: *kuta* (кутя), dim. *kutka*, *kutonok* (кутка, кутенокъ) «kis kutya, kutyakölyök»; sőt *kutut* (кутютъ) is («kleiner hofhund, дворняжка», a vjatikai gub.-ban: lásd Dal orosz szótárát), a mi föltűnően a m. *kutyus* dim. alakra emlékeztet. — Ahlqvist (Kulturwörter 2. l.), ugyancsak az or. *kutonok* miatt, a melyhez még a lett *kutsa* «hündin» és *kutsens* «welp (kölyök)» szótartja, indogermán eredetűnek tartja a m. *kutya*-t a vele egybevetett észt *kuts*, *kutsik* (lív *kutški*) «kutyakölyök» és votj. *kuča*-val együtt. Wiedemann észt szótára ezen alakokat hozza föl: *kuts*, gen. *kutsi* | *kuts* gen. *kutsu* | *kutsik*, gen. *kutsiku* | *kutsikas*, gen.

*) . . . kalap alá fogva; vagy . . . kaptafára verve. — Folytatólag Budenz bizonyára megemlítette volna saját bírálatait Vámbéry szóegyeztetéseiről, továbbá Munkácsi Bernátnak török eredetű szavainkhoz való adalékait.

kutsika «hündchen»; — zürjén és votják szótárában meg a votjákot így: *kuća-pi*, *kuča-pi* (tkp. kutya-fi) «hundejunges». — V. ö. még a MUGSzótárban: votj. *kuća* kutya, zürj. *kíci* kutyakölyök | mordE. *kutka*, mordM. *kuču-lefks* kutyakölyök | vog. *kuša* kutya.

A törökben *küçük*, melyet Vámbéry M. Er. 289. a m. *kutya*-val egybevethetőnek talál, nem csak «kutyakölyköt», hanem másfajta állatfít is jelent (*deve küçükü* das junge des kamels), minthogy amúgy is «kicsiny»-t teszen; hibásan idézi ott ugor szóúl Vámbéry ezt: *kuta*. Igaz, hogy némely török dialektusban főképen vagy kizárólag «kutyakölyök» értelemben használatos: Kaz. *küçük* (Bál. *köcök*) | altaji-tör. *kučuk* щенокъ (ellenben: *küču*, *kícik*, *kücenek*, *kicenek* «kicsiny, маленькiй») || innen m o n g. *kícik* id. (Bál.; Budagov II, 146. a tör. *küçük* mellett).

Bálint (Párh. 32) a mong. *χuco*- (*χuca*-) «ugatni» igével magyarázza a székely *kuszika* (= kutya) szót; de ez csak etymologia. Csakhogy ez a *kuszika* is demin. társa a *kutya*-nak, mely történetesen nagyon szépen találkozik egybe az észtk *kutsik*, *kutsikas*-val.

De vajjon már most ugor eredetű-e a m. *kutya*? Nagyon is meglehet, hogy nem az, s hogy e szó közvetlenül a szláváságból került. Annyiban szlávós alakú ugyanis az or. *кутя* (*kutja*), hogy ennek az orosz hangfejlődés szerint fölvehető eredetibb *kutjen*-tője egyrészt a lett *kucen*-ben (nom. *kucens*) tükröződik, másrészt az or. *kutjenek* (mai or. ejtés: *kutjonok*) dim. alakból is kifejtethető (v. ö. *rebja* *ребя* mellett: *ребенок*, *rebjenok*, *rebjonok*).

E mellett latba vethető az is, hogy egy másik specialis m. kutyanév is egyezik szláv, még pedig az oroszban is meglevő szóval: *vizsla* «canis sagax» = or. *vyžla* (-lja, *выжля*) «junger jagdhund» (egyik dim. alakja: *vyžlenok*, -lonok; nom. plur. *vyžlata*, úgy mint *rebja*-tól *rebjata*, *ребята*): Miklosich már a Slaw. Elem. im. M.-ban fölvette ez egyezést, de csak a cseh *vyžel* és tót *vižla*-val mutatván be a szláváságot; most a nem rég megjelent «Etymol. Wörterbuch der Sl. Spr.»-ben *vyžlū* alatt szintén a m. *vizsla*-ra utal (megemlítvén az ellenvetést is «das wort soll von *vizsgál*, *vizslat* stammen»), s a szláv szókhöz hozzáadván még: lengy. *wyżel*, kis. or. *vyžel*, *vyžla*, or. *vyžlec*, *vyžlik*, *vyžlica*. Látni való, hogy a m. *vizsla*-nak voltaképi mása a *выжля* (я-val, a mint Csopei rutén szótára is adja); e mellett lehet hogy a tót *vižla* csak utóbb került vissza a magyarból.

hodály «juhász-ház és juh-akol vagyis juhtanya» Tájsz. (*hodáj* «birkaszín; rossz épület» Nyr. XV, 45.); tör. (csag.) *kotan* «eingezäunter ort, wo die schafe übernachten» (Vámb.-Sprachst.), Budagov II, 70. kirg. «az *aul* közepén való hely, hova éjjelre a barmokat állatják» | tör. (jakut) *χoton* «stall, warmer winterstall.» | mands. *χoton* «stadt; mauer, schanze» (Gabl.); «fallal v. földhányással bekerített lakóhely» (Zach.). | tung. *koton* hof ohne (?) umhegung (Castr.); a gold dialektusban: *χoton* «város» | mong. *χoton* ville, village, *χoto* ville, forteresse (Kow. 918) és *χota* «ville, forteresse; monceau, amas» (Kow. 908); Schmidt szótára a *χotan* alakot is adja «város (городъ)» jelentéssel. | mint vendégszó az oroszban: *χoton* «kalmuk aul» (Dal). — Ez a *kotan*, *χoton* szó tehát bizonyos bekerített helyet jelent, a törökben különösen «baromkertet», s ezen jelentésben jól összefér a m. *hodály*-val, szövégi *n*: *l*-csere fölvételével. — Más nézetet nyilvánított a h. szóról Edelspacher A. (NyK. XII, 101): «*hodály* hely, hol a juhok tanyázní szoktak, különösen juhakol; Ball., *hodáj* alsó épület, különösen gazdasági v. cselédház (Arad): rumun *odaje*, vulg. *hodaje* (zimmer, stube, kammer). A kezdő *h* és a végtoldat arra utal, hogy e török eredetű szó (oszm. *oda*) délszláv réven jutott a rumunba.» Igaz hogy Miklosich (Türk. Elem.) a tör. *oda*-t kimutatja a déli szlávtságban: bolg. *odaja*, szerb *odaja*, *hodaja* (rum. *odaje*) s az sem lehet komoly nehézség, hogy a «szoba» értelmet egész «ház, épület» váltotta volna föl; sőt a budai Lex. Valachicum szerint a rum. *odaje* és *hodaje* többet jelent a «szoba»-nál, t. i. «major, majorház, mezei szállás». Mindamellet a tör. *kotan* is számbavételt követel azon lehetőségnél fogva, hogy a *hodaja*, *hodaje* alak a magyarból került s az ügyis rokon értelmű és hasonló hangú *odaja*-val egyszóvá olvadt; föltetsző ugyanis, hogy más *o*-kezdetű török szót (Mikl. kimutatását nézve) a déli szlávtság nem toldott meg kezdő *h*-val; sőt pl. a szerb inkább a kezdő *h* elhagyására hajlandó (*alas*, *anta* = m. *halász*, *hant*).

A Peer codexben (78.) «ház, szoba»-féle értelemmel előforduló *gada*j («az belső [*gaday*] *gazda*ia . . . *felele*»), mely első tekintetre a *hodály*-val egyazonnak látszik, nézetem szerint más eredetű; szorosabb alaki egyezés (első szótagbeli *g* és *a*) ajánlja, hogy vele egynek tartsuk a német *gaden* «gemach» szót (*gaden* der v.

das, Délnémetországban divatos; kfném. *gadem*, ófném. *kadum*, *kadam*, *gadam*; l. Weigand, D. Wörterbuch).¹⁾

BUDENZ JÓZSEF.

Egy homályos vogul szó.²⁾ P. Hunfalvy hat in seinem wörterbuch zu der Konda-wogulischen Matthæus-übersetzung (Popov's) und dem ergänzenden wortverzeichnis zur Markübersetzung (NyK. IX. X.) sich hie und da noch versagen müssen die bedeutung einzelner wörter genau zu bestimmen; obwol er dabei den nordwogulischen wortschatz (nach Reguly's materialien) zur vergleichung herbeiziehen konnte. Bekanntlich genügt zu solchem zwecke oft nicht eine geringere anzahl von sätzen, welche die betreffenden wörter enthalten, wenn auch der totalsinn vollkommen feststeht. Und selbst der unmittelbare forschler, der die wortbedeutung der mündlichen überlieferung seines nationalen dolmetsches entnehmen sollte, muss von diesem unterfangen abstehen und sieht sich auf die analyse gegebener sätze verwiesen. Jedenfalls aber frommt es, das deutungs-material für so ein dunkles wort zu mehren, und namentlich die spur desselben in nächst- oder nahverwandten dialekten ausfindig zu machen. Wir wollen in dieser richtung zu etlichen undeutlichen, d. h. noch nicht sicher gedeuteten insassen des Konda-wogulischen wörterbuchs aufklärende bemerkungen versuchen.

¹⁾ Ez a *gada*j szó már a Nyr. I. kötetében is (54) kérdés tárgya volt s a Nyelvtört. Szótárban is föl van véve, még pedig azzal a hibával, hogy el van mellőle hagyva a rekeszjel, mely a Nyelvemléktárban azt jelenti, hogy e szó az eredeti kéziratban ki van törölve. Azért van pedig kitörölve, mert tollhiba volt. A leíró hamarjában hiányosan kezdte írni a *gazdáj*a szót (z nélkül), de észrevette a hibát, mielőtt befejezte volna, s akkor kitörölve újra írta. Ilyen tollhibák törlésével gyakran találkozunk codexeinkben; v. ö. pl. magában a PeerC.-ben 95. 120. Nézetem szerint tehát a *gada*j szó törlendő a NySz.-ből. A PeerC. mondatában vagy az *belső* van főnévül értve vagy ki van felejtve mellőle az ott volt főnév. S. Zs.

²⁾ E czikkecskét így, németül fogalmazva találtam Budenz hagyatékában (talán más effélékkel megtoldva — mert «*Vogulica. Dunkle Wörter*» volt föléje írva czímül — valamely külföldi folyóiratban akarta közzétenni) és én nem akartam fordítással változtatni rajta. S. Zs.

ńute «nál? magában?» (bei? bei sich, für sich? — das ?-zeichen von Hunf.). Die fundstellen sind folgende: Matth. 12, 25 *şoxen naerlař tak ńute pali urřatep* jedes reich selbst in sich sich zerteilend (само въ себѣ раздѣлившееса) | 21, 38. *lavekteset tank ńute* sie sagten unter sich (между собою) | 18, 15. *latkaten ńute por řolestal* ermahne ihn *ń.* ohne zeugen (между тобою и имь однимъ zwischen dir und ihm allein) | 24, 10. *motem motenme miřw jejmiti i jařstat ńute* einer wird den anderen verraten und sie hassen einander (возненавидятъ другъ друга) | 13, 57. *şořtelayřset ńute tav mosä* sie nahmen ärgerniss seinetwegen (an ihm: соблазнипись о немь) | Mark. 9, 33 *nar latsan ńute* was redetet ihr unter euch (междт собою) | Mr. 10, 26. *ńute latsit* sie sagten zu einander (говорили другъ другу).

Ganz ebenso gebraucht finden wir unser wort in der von Ahlqvist neu revidirten ausgabe der beiden konda-wog. texte, nur dass es als *ńote* erscheint: M. 12, 34. *täku ńote pali-urřkatip*; 21, 38. *lavikteset täku ńote*; 18, 15. *latkaten ńote por kolestal*; 24, 10. *jařsitat ńote*; 13, 57. *şořtelayřset ńote*; Mr. 9, 33. *nar latsän ńote*; 10, 26. *ńote latset*.

Aus den angeführten textstellen ist leicht zu ersehen, dass *ńute* (*ńote*) fast ausschliesslich als adverb gilt, welches das gegenseitige verhältniss zweier oder mehrerer bezeichnet: «einander» = einer den andern, einer dem andern, unter einander (другъ друга, другъ другу, между собою). Als postposition könnte man es allenfalls in *tak ńute* fassen, doch ist hier auch vom verhältniss mehrerer (der teile des in sich entzweiten reiches) die rede; auch ist in ähnlicher stelle Mr. 3, 24. statt *ńute* die wirkliche postp. *keurt* gebraucht: *urřyati naerlař taku keuretät* (Ahl.urřkati n. *täku keuretät* es teilt sich das reich selbst in sich od. in sich selbst (само въ себѣ). Ebenso lässt sich *lavekteset tank ńute* ungezwungen übersetzen: «sie sagten selbst (sie selbst) unter einander.» Wir brauchen also in *ńute* als einfachem adverb, nicht mit Hunfalvy (NyK. IX, 58) ein affix 3. person anzunehmen (*ńut-e*); auch kann das wort mit dem comparativischen *ńu* od. *ńuv* (*jäni-ńuv* major) nichts zu schaffen haben.

Im Nordwogulischen habe ich das adverb *ńute* (*ńote*) noch nicht entdecken können; nur scheint mir damit das verb *ńqt* (= vogK. *ńot-*) «helfen» zusammenzuhängen, in dessen bedeutung

ja auch der begriff «gegenseitig, einander» enthalten ist. Dagegen stimmt deutlich mit *ńute* das ostjakische *ńula* (verkürzt *ńul*) überein, welcher nach Ahlqvist (Nordostj. 112) „adverb = «gegenseitig, gegen einander», z. b. *nerlem kat sōrīm już nula* ich reibe zwei trockene hölzer gegen einander; *ńul-velta* «einander schlagen [tödten], sich schlagen»; cf. in Vologodski's Wörterbuch: *ńul-velipsa* боѣ, драка (kampf, schlägerei), und bei Castrén (Irtisch dial.) *ńut-ved-* «sich schlagen». Im ostj. *ńula* steht dem *t* von vog. *ńote* grade vo weiter entwickeltes *l* gegenüber, wie z. b. in ostjB. (nord ostj.) *mugol* leber = vog. *majt* | ostjB. ¹*ěbil*, (*ěpl*) geruch = vog. *ät, at*; der form nach zeigt sich *ńula* als lativ eines stammes *ńul, wie auch das vog. *ńote* von *ńot. — Noch sei bemerkt, dass das wog. *ńgt-, ńot-* «helfen», welches vielleicht mit *ńote* zusammengehört, sich auch im ostj. findet: *ńot-, ńotti* «helfen, mitwirken», aber auch «zufügen, zulegen» (Ahl. *ńot-, ńotti-*).

BUDENZ JÓZSEF.

Van-e «senki» jelentésű középlovvai vogul *khq̄ls*?
 A középlovvai vog. nyelvjárásnak Munkácsitól eredő ismertetésében ezt olvassuk: «*at-khañkhä senki, khq̄ls id.* (pl. *khq̄ls tit at ölés senki sem volt itt*)» (NyK. XXII. 11.). De ez a *khq̄ls* jelent ám vogul-ságszerte «ember»-t is; és hogy megvan ebben a jelentésben a középlovvai nyelvjárásban is, világosan mutatja a 16. lapon olvasható következő példa: *khw̄nqtél khq̄ls äkwi jel-khqi* egykor v. idővel úgyis meghal az ember. És bizony az előbb említett mondatban is csak ezt jelenti, a mennyiben az a mondat szó szerint lefordítva így hangzik: «ember itt nem volt». *Khq̄ls* magában tehát csak «ember»-t jelent; és csak *khq̄ls . . . at* jelenthet annyit mint «senki sem, senki». *Khq̄ls tit at ölés* egészen olyan mint Arany János «Tetemre hívásának» ez a helye: «Lélek az ajtón se be, se ki». Itt a «lélek» szó egész szépen fordítható németre «*niemand*»-dal; sőt az egyszerű «*seele*» nem is használható ezen a helyen, hanem vagy így kell mondanunk «*keine seele*» vagy «*nicht eine seele*», jóllehet a «*se . . . se*» szavakban levő negatíot a németben is már a kötőszón fejezzük ki: *weder . . . noch*. De mindezek ellenére mégsem volna szótárba tehető, hogy «lélek» jelent «senki»-t is; mert ezt az értelmet csak az összefüggés hozza létre.

Egészen más a francia *personne*, a mely jelent bizony «személy»-t is, «valaki»-t is meg «senki»-t is (még pedig minden más tagadó szó nélkül is): 1. *il est la première personne du royaume* ő a királyság legelső személye (a királyságban a legelőkelőbb ember); 2. *il a parlé sans que personne le contredit* beszélt, a nélkül hogy valaki ellent mondott volna neki; 3. *qui avez-vous vu?* kit látott (maga)? *personne* senkit. — De mint a Munkácsitól idézett vogul példa mutatja, *khqls* ennyire még nincs és csak tagadó szó kisérétében fordítható esetleg «senki»-vel. VASVERŐ RAJMUND.

Kérdés a felsőlozvai vogul nyelvjárásra vonatkozólag. — A NyK. XXII. kötetének 53. lapján ezt olvassuk Munkácsi tollából: A «kiveszett felsőlozvai nyelvjárás . . . egyedüli emlékei a Reguly hagyatékában található Jurkin és Pachtjár-féle közlemények». A 48. lapon pedig ezen felírás alatt «Mutatvány a Reguly-féle középlozvai nyelvemlékekből» egy Jurkin-féle bohózatot találunk. Az már most a kérdés, a Jurkin-tól való dolog a kiveszett felsőlozvai nyelvjáráson vagy középlozvai nyelven vannak-e írva.

Ugyanez a középlozvai vagy felsőlozvai Jurkin ugyancsak a 48. lapon *Tat-tit-paul*-ból valónak van mondva. De *Tat-tit-paul*-belinek van állítva ugyanezen a lapon Szotyynova is, a kinek kijelése szerint van átírva a Jurkin-féle bohózat. Összehasonlítva már most a Jurkin-féle eredetit és a Szotyynova-féle átírást, mindenekelőtt azt vesszük észre, hogy nyelvük, jóllehet *Tat-tit-paul*-belinek kell hinnünk mind a kettőt, meglehetősen különbözik egymástól; másodsor meg látni fogjuk, ha jól megnézzük, hogy a Szotyynova-féle átírás északi nyelvjárású. Kérdés már most, milyen nyelven beszél *Tat-tit-paul*. Ugy látszik, hogy *Tat-tit-paul*-nak eredeti felsőlozvai (?) nyelvjárását kiszorította az északi.

VASVERŐ RAJMUND.

A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK. Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt.; szerkeszti Budenz József, XV—XXI. köt. 1862—1890. Ára kötetenként. II—X-ig 1 frt 50 kr., XI-től fogva . . . . . 3 frt.

NYELVEMLÉKTÁR. Régi Magyar Codexek és Nyomtatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Áron. 1874—90. 8-adrét.

- I. kötet. Bécsi Codex. Münchener Cod. Közzéteszi: Volf Gy.
- II. kötet. Weszprémi C. Peer C. Winkler C. Sándor C. Gyöngyösi C. Thewrewk C. Kriza C. Bod C. Közzéteszi: Volf Gy.
- III. kötet. Nagyszombati C. Szent Domonkos C. Virginia C. Közzéteszik: Komáromy L. és Király P.
- IV. V. kötet. Érdy C. — VI. kötet. Tihanyi C. Kazinezy Codex. Horvát Codex. — VII. kötet. Ehrenfeld Cod. Simor C. Cornides C. Sz. Krisztina élete. Vitkovics C. Lányi C. — VIII. kötet. Sz. Margit élete. Példák könyve. A sz. apostoloknak méltóságáról. Apor C. Kulcsár C. — IX—X. kötet. Érsekújvári C. — XI. kötet. Debreczeni C. Gömörly C. — XII. kötet. Döbrentei C. Teleki C. — XIII. kötet. Festetics Cod. Pozsonyi C. Keszthelyi C. Miskolczyi töredék. — XIV. köt. Lobkowitz C. Batthyányi C. Czech C. — Közzéteszi Volf Gy. . . . . Ára kötetenként 2 frt.

RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK. V. kötet: A Jordánszky-codex bibliafordítása. Kinyomatta Toldy; a Csemesz-töredék szövegével kiegészítette és előszóval ellátta Volf Gy. 1888. . . . . Ára 6 frt.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA. (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilády Áron. I. kötet: Középkori magyar költői maradványok 1877. II.—V. kötet: XVI. századbeli magyar költők 1880—86. Ára kötetenként 2 frt.

CODEX CUMANICUS bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum. Jegyzetekkel s glossariumokkal kiadta gr. Kun Géza. 1880. N. 8-rét. Ára 5 frt.

UGOR FÜZETEK. Adalékok az ugor nyelvek ismeretéhez és összehasonlításához. (Különnyomatok a Nyelvtudományi Közleményekből.)

- I. szám. Genetz A. Orosz-lapp nyelvmutatványok. 1879. Ára 60 kr.
- II. sz. Zürjén nyelvmutatványok. Közl. Budenz J. s Halász I. 1180. Ára 60 kr.
- III. szám. Halász I. Svéd-lapp nyelvten és olvasmányok 1881. Ára 60 kr.
- IV. szám. Máté evangélioma moksa-mordvin nyelven. Tyumenyev fordításából közölte Budenz J. 1881. . . . . Ára 60 kr.
- V. szám. Munkácsi Bernát. Votják nyelvmutatványok és nyelv-tanulmányok I. 1884. . . . . Ára 60 kr.
- VII. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. I. Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és szótár 1885. . . . . Ára 1 frt 20 kr.
- VIII. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. II. Jemtlandi lapp nyelvmutatványok. 1886. . . . . Ára 60 kr.
- IX. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. III. Ume- és Tornio-lappmarki nyelvmutatványok. 1887 . . . . . Ára 1 frt 20 kr.

- RÉGI MAGYAR NYELVÉSZEK** Erdősitől Tsétsiig. (Corpus Grammatico-
rum linguae Hungaricae veterum.) Kiadta T o l d y F. 1866. Ára 2 frt.
- REGULY ANTAL HAGYOMÁNYAI.** A Vogul föld és nép. Kidolgozta
Hunfalvy Pál 1864. . . . . Ára 2 frt.
- MAGYAR-UGOR ÖSSZEHAONLITÓ SZÓTÁR.** Irta Budenz J. 1873—81.
Ára 5 frt.
- A MAGYAR IGEIDŐK.** Irta Szarvas Gábor 1872. . . . . Ára 1 frt.
- A HELYES MAGYARSÁG ELVEI.** Irta P. Thewrewk Emil. 1873.
Ára 1 frt.
- A MAGYAR NYELVUJITÁS** óta divatba jött idegen és hibás szólások birá-
lata. Irta Imre Sándor. 1873. . . . . Ára 1 frt.
- KALEVALA.** A finnek nemzeti eposza. Fordította Barna Ferd. Ára 1 frt.
- ÉRTEKEZÉSEK A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖREBŐL.** Kiadja
a M. T. Akad. Az I. oszt. rendeletéből szerk. Gyulai Pál, osztálytitkár.
I—VIII. köt. 1867—1880. Ára 21 frt 65 kr. — IX. köt. 1881. Ára 3 frt 20 kr. —
X. köt. 1882. Ára 4 frt. — XI. köt. 1883. Ára 3 frt 70 kr. — XII. köt.
1885. Ára 5 frt 10 kr. — XIII. kötet. 1886. Ára 3 frt 40 kr. — XIV. köt.
1887—89. Ára 3 frt 80 kr. — XV. köt. (1—9. sz.) . . . . . Ára 4 frt 65 kr.
- AZ UGOR NYELVEK ÖSSZEHAONLITÓ ALAKTANA.** Irta Budenz J.
Első füzet: Igeképzés. 1884. (Különnyomat a Nyelvt. Közl.-ből.) Ára 1 frt.
Második füzet: Névszóképzés. 1887. . . . . Ára 80 kr.
- KAZÁNI-TATÁR NYELVTANULMÁNYOK.** Irta Sz. Bálint Gábor.
I. füzet. Kazáni-tatár szövegek. 1875. II. füzet. Kazáni-tatár szótár 1876.
III. füzet. Kazáni-tatár nyelvtan 1877. Egy-egy füzetnek. . . . . Ára 1 frt.
- SZINYEI JÓZSEF.** Finn-magyar szótár 1884. . . . . Ára 3 frt.
- SIMONYI ZS.** A magyar kötőszók, egyuttal az összetett mondat elmélete.
I. kötet. (A mellérendelő kötőszók.) 1881. . . . . Ára 1 frt 20 kr.
II. III. köt. (Az alárendelő kötőszók) 1882—83. . . . . Ára 2 frt 70 kr.
- SIMONYI ZS.** A magyar határozók. I. köt. 1. és 2. fele 1888 és 1890. Ára 3 frt 20 kr.
- SIMONYI ZS.** A magyar nyelv. A művelt közönségnek. I. k. A magyar
nyelv élete. II. k. A magyar nyelv szerkezete 1889. . . . . Ára 2 frt.
- BALASSA JÓZSEF.** A Phonetika Elemei, különös tekintettel a magyar
nyelvre. 1886. . . . . Ára 70 kr.
- BALASSA JÓZSEF.** A magyar nyelvjárások osztályozása és jellemzése.
Melléklet: A magyar nyelvjárások térképe 1891 . . . . . Ára 1 frt 80 kr.
- OSZMAN-TÖRÖK NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY.** I., II. köt.: *Oszmán-török
népmesék és népdalok.* Gyűjtötte dr. Kúnos Ignác. 1887—89. Ára 5 frt 10 kr.
- HÁROM KARAGÖZ-JÁTÉK.** Török szövegét följegyezte és magyarra fordította
dr. Kúnos Ignác. 1886. (Különnyomat a Nyelvtud. Közl.-ből. Ára 1 frt.
- VOTJÁK NÉPKÖLTÉSZETI HAGYOMÁNYOK.** Gyűjtötte és fordította
dr. Munkácsi Bernát 1887. . . . . Ára 2 frt.
- MUNKÁCSI BERNÁT.** A Votják Nyelv Szótára 1. és 2. füzet 1890—92
Ára 3 frt.
- MUNKÁCSI BERNÁT.** Vogul Népköltési Gyűjtemény. 1892.
I. köt. 1. füz. Regék és énekek a világ teremtéséről. . . . . Ára 1 frt 50 kr.
II. köt. 1. füz. Istenek hősi énekei, regéi és idéző igéi . . . . . Ára 4 frt.